Dr.sc. Zehadin GASHI

BARNAT

UDHËZUES PRAKTIK PËR TË GJITHË

Qershor, 2011
PRISHTINË

Dr.sc. Zehadin GASHI

BARNAT

UDHËZUES PRAKTIK PËR TË GJITHË

Qershor, 2011
PRISHTINË

Dr.sc. Zehadin GASHI

BARNAT - UDHËZUES PRAKTIK PËR TË GJITHË

Recensentë:

Prof. dr. sci. Gjergj MINGA,
Fakulteti i Mjekësisë, Tiranë

Prof. Asoc. Dr. Ledjan MALAJ
Fakulteti i Mjekësisë-Departamenti i Farmacisë, Tiranë

Lektor:
Shefajet BERISHA

Korrektor*:*
Mr.sc. Ismaijl Shurdhaj

Përgatitja kompjuterike:
Drilon Gashi

Botues:
"FIDANI", Prizren

Të nderuar lexues

Duke parë thellë nevojën për një udhëzues praktik të përdorimit të barnave dhe pamundësinë materiale për ta botuar librin komplet, po jua paraqes një pjesë të librit (libri ka mbi 800 faqe) me shpresën se, në një kohë të shpejtë, do ta botoj të tërin. Në fakt, pjesa më e madhe e këtyre të dhënave është nga librat paraprakë, vetëm se tashti botohen të pasuruara dhe të plotësuara me të dhënat më të reja . Në mbledhjen e këtyre të dhënave kanë kontribuar shumë kolegë, si: Shaip Krasniqi, Arianit Jakupi, LedjanMalaj, Shengyn Spahiu etj., duke ofruar përvojat e fituara në Austri, Itali, Greqi dhe Turqi.

Shpresoj se kjo paraqitje e shkurtër do t'i plotësojë, sadopak, nevojat për t'u informuar me të dhënat e domosdoshme lidhur me përdorimin e drejtë të barnave. Sidomos do të jetë një udhërrëfyes për farmacistët dhe për mjekët e rinj, të cilët janë në hapat e parë të profesionit. Gjithashtu shpresoj se libri do t'i përmbushë kërkesat e të gjithë atyre që kanë nevojë ta përdorin. Materiali është paraqitur shkurtimisht, me qëllim që, shpejt dhe lehtë, të merren informacionet e nevojshme lidhur me përdorimin e barnave.

Problemet që ndeshen gjatë përdorimit të barnave, si: mënyra e përdorimit, njohja me faktet anësore, përdorimi i tyre nga shtatzënat, fëmijët dhe pleqtë, ndikimi i tyre në rezultatet laboratorike etj., shtrojnë nevojën e informimit të drejtë për përdorimin e tyre. Në këtë drejtim pres edhe vërejtjet, sugjerimet dhe kërkesat tuaja që në të ardhshmen përmbajtja e lëndës të plotësohet me të dhëna të reja.

A u t o r i
zehadingashi@yahoo.com

P A R A T H Ë N I E

Ruajta dhe forcimi i shëndetit në përgjithësi, si zgjidhjet e problmeve shëndetësore në veçnti, janë bërë objekt jo vetëm i shkencave mjekësore e farmaceutike, por i gjithë shoqërisë njerëzore dhe qelizave bazë të saj – familjeve dhe bashkësive njerëzore, i të gjitha institucioneve dhe mekanizmave të shoqërisë njerëzore. Në epokën e sotme, në fillimin e dekadës së dytë të mijëvjeçarit të tretë, informacioni shëndetësor mjekësor e farmaceutik është rritur dhe vazhdon të rritet me ritëm të shpejtë. Por është bërë shumë i akceptueshëm, më i vetëdijshëm nevoja në zbatimin e tij. Ky informacion, nga njëra anë, është bërë edhe shumë i kërkuar nga ana e njerëzve, të cilët duan të dinë më shumë për shëndetin e tyre, për mbrojtjen e forcimin e tij, nga ana tjetër, është bërë një nga detyrat themelore të të gjitha hallkave të infrastrukturës së shërbimit shëndetësor dhe shërbimeve të tjera, që drejtpërdrejt apo tërthorazi kanë të bëjnë me shëndetin e njerëzve. Sot, sidomos, hallkat e infrastrukturës së shërbimit shëndetësor, mjekësor dhe farmaceutik midis detyrave më thelbësore e kanë dhënien e informacionit mbi shëndetin dhe ruajtjen e tij pë ta rritur kulturën shkencore shëndetësore të njerëzve të grupmoshave, të profesioneve, të niveleve kulturore të ndryshme, të zonave gjeografiko-ekonomike të ndryshme etj. Dhe, ky informacion për të cilin etja e njerëzve është vazhdimisht në rritje, duhet të jetë në të njëjtën kohë sa më i thjeshtë, më i kuptueshëm si dhe sa më bashkëkohor.

Është e kuptueshme se një vend të rëndësishëm në tërësinë e këtij informacioni që përbënë edhe thelbin etij edukues e praktik që nga indikacionet dhe vlerat e përdorimit të tyre, duke vazhduar me informacionin sa më shkencorë por edhe sa më të thjeshtë të kuptueshëm mbi mundësitë e përdorimit apo dhe të keqpërdorimit të tyre, me ndjekjen e monitorimin e veprimit të barnave dhe të rezultatit në raport me kohën

mënyrën e dhënies, me sinergjizmin dhe antagonizmin e tyre, me regjimin dietik dhe jetësorë të përditshëm që, të paktën të mos ndikojë negativisht mbi veprimin e barnave. Ky informacion është bërë sot, sa i domosdoshëm, aq dhe i kërkuar nga njerëzit edhe për vetë kundërthëniet dhe vështirësitë që e shoqërojnë shoqërinë e sotme, si në të gjitha fushat e jetës edhe në fushën e shëndetësisë. Midis këtyre kundërthënieve, problemeve e vështirësive, po përmendim p. sh. çmimet e barnave që janë rritur. Mbizotërimi, i interesit ekonomik mbi atë shëndetësor e njerëzor që shfaqet herë pas here, kushtëzon largimin nga profesionaliteti dhe njerëzorja. Krijimi i besimit të tepruar tek shumë njerëz se barnat mund t'i përdorin për vete dhe për familjarët e fëmijët e tyre pa u vizituar tek mjeku dhe pa u këshilluar prej tij, duke u bazuar në një informacion të thatë, krejt të pamjaftueshëm ose dhe më keq, në një këshillë inkompetente të një miku apo çdo lloj njeriu tjetër e vëjnë jo rrallë fatin e njeriut sidomos të sëmurët në një udhëkryq të rrezikshëm.

Për këto arsye, ne theksuam pak më lart se në tërësinë e informimit shëndetësor, një vend të rëndësishëm zë informacioni për barnat. Kjo edhe për vetë faktin (me të cilin mund të jetë përballuar çdo njeri) se në shumë raste njeriut i duhet të ndërhyjë me barna në raste sëmundjesh e sidomos urgjencash tek vetja e vet e familjarëve apo miqve të vet. Për tejkalimin e rreziqeve të mundshme, për të siguruar vetëm dobinë dhe për të shmangur dëmet duhet të rritet informacioni në fushën e përdorimit të barnave. Me këtë synim u përgatit kjo përmbledhje nëpërmjet të së cilës autori përpiqet ti jep lexuesit, njeriut që dëshiron të rritë njohuritë e veta, pra dhe mundësitë për të mbrojtur më mirë shëndetin e vet, njohuritë parësore për përdorimin e mundshëm të barnave që mund të merren në rast nevoje edhe pa u vizituar te mjeku, derisa të krijohet mundësia e takimit me mjekun. Shpresojmë, në këtë mënyrë, libri të ndihmojë në tejkalimin e rreziqeve të

mundshme të përdorimit të asaj kategorie barnash, që mund të përdoren fillimisht, edhe pa u vizituar te mjeku.

Risi në këtë botim është se autori ka përmbledhur përvojën e vet hulumtuese praktike pastaj ka bërë grumbullimin-ngjizjen e të dhënave edhe të tre librave të më parshëm aq më tepër duke pasur parasysh se me vite autori udhëheqedhe provimin praktik profesional për farmacistët e posadiplomuar ku ka nxjerrë në pah shumë vështërsi me të cilat ballafaqohen ata në punën praktike receptuale.

Vlen të theksohet paraqitja koncize dhe qartë e mënyrës praktike të përdorimit të barit, këshillat dhe udhzimet lidhur me përdorimin e tijë, udhëzimet për pështkrimin e saktë të tyre, ndikimin e barnave në rezultatet laboratorike, njohjen me të gjitha barnat që ndodhen në tregun botëror-farmaceutik etj.

Kjo në një farë mënyre ka mbushur zbrastirën e njohurive që jo vetëm mjeku, farmacisti por edhe i sëmuri duhet të dijë për barnat në përgjithësi dhe për barnat që mjeku e farmacisti i përshkruajnë dhe i udhëzojnë, për përdorimin korekt e të sigurt të tyre. ***(P a r a t h ë n i a është e librit të kompletuar)***

Recensentët

LIDHJET: I SËMURI-MJEKU-FARMACISTI DHE

DOMOSDOSHMËRIA E AFRIMIT TË TYRE

Barnat ndihmojnë në mjekimin apo lehtësimin e shumë sëmundjeve, mirëpo në qoftë se nuk shfrytëzohen drejt dhe racionalisht, jo vetëm që nuk do ta kenë efektin e tyre, por përkundrazi mund të shkaktojnë dëme në shëndet. Për këtë arsye është e udhës të dihet se për një mjekim të suksesshëm është e nevojshme të forcohen lidhjet midis të sëmurit, mjekut dhe farmacistit. Këto lidhje mund të përfytyrohen si një urë, e cila ka katër harqe: të sëmurin, mjekun, farmacistin dhe përsëri të sëmurin. Këto harqe kanë domethënie dhe funksion të veçantë.

Kjo urë me katër harqet e veta paraqitet kështu:

I sëmuri - duhet t'ia tregojë mjekut gjendjen reale të shëndetit, në mënyrë që mjeku të ketë një anamnezë (histori të sëmundjes) të qartë. Nga ana e të sëmurit ky veprim duhet të bëhet pa frikë dhe pa mbajtur fshehtësi.

Mjeku **-** duke u bazuar në parimet e etikës mjekësore, duhet të veprojë me kohë dhe me vendosmëri për përcaktimin (diagnostikimin) sa më të saktë të sëmundjes, duke e hulumtuar atë pa u ndikuar as nga i sëmuri, as nga dhënia e barnave.

Farmacisti **-** duke pasur parasysh se është stacioni i fundit ku bëhet verifikimi i drejtë i shkruarjes së barnave dhe udhëzimit për mënyrën e përdorimit të tyre, duhet të mbështetet në disa kritere optimale (të përshtatshme) të mënyrës së dhënies së barnave. Këtu në radhë të parë bën pjesë leximi shumë i kujdesshëm i reçetës, mandej, mosndryshimi i mjekimit pa u konsultuar me mjekun dhe me të sëmurin si dhe sqarimi i përshtatshëm i mënyrës së përdorimit të barnave. Sidomos, duhet pasur parasysh, barnat,

të cilët ndodhen në listën e barnave që jepen vetëm me reçetë mos t'i japë pa reçetë.

I sëmuri në qoftë se nuk i respekton këshillat e mjekut si dhe të farmacistit lidhur me mënyrën e drejtë të përdorimit të barnave, nuk do ta ketë suksesin e pritur të mjekimit. Sidomos do të bëjë gabimin më të madh në qoftë se merr barna, të cilët nuk ia ka dhënë mjeku dhe nuk e ka udhëzuar farmacisti.

Çdo veprim, i cili del jashtë kësaj lidhjeje të ndërsjellë të domosdoshme nuk do të çojë te mjekimi i përshtatshëm dhe i kërkuar, por do të ketë pasoja të rënda.

Këtë formulim e përmendëm për arsye se sot ka mjaft raste kur shkruhen dhe jepen barna pa kritere të mjaftueshme dhe se përdorimi i tyre nga ana e të sëmurit bëhet me kujdes të pamjaftueshëm.

Shpresoj se këto udhëzime do të respektohen me përpikëri, sepse në këtë mënyrë vendoset ura e sigurt dhe e domosdoshme e bashkëpunimit - **i sëmuri-mjeku-farmacisti**. Kjo urë bashkëpunimi do të japë rezultatin më të mirë të mjekimit, përkatësisht realizimin më me sukses të mjekimit lidhur me përdorimin e drejtë të barnave.

Ky manual (doracak) do të jetë një ndihmë e duhur për lexuesit (përdoruesit e barnave me ose pa rekomandim të mjekut), rreth ruajtjes së shëndetit të tyre dhe përdorimit të drejtë (racional) të barnave.

LIDHJET MJEK – FARMACIST DHE VENDI I TË SËMURIT

Të shprehemi më konkretisht rruga më e zakonshme kur sëmuhemi ne apo pjesëtarët e familjes, të afërm, shokë e miq është të paraqitemi tek mjeku. Ai bën vizitë korrekte e të vëmendshme mjekësore, e gjurmon historinë e sëmundjes qoftë nga i sëmuri apo familjarët e të afërmit, gjykon për shenjat e mundshme prezente, pas të cilave arrin në përfundim logjik mbi sëmundjen (apo sëmundjet) e mundshme nga e cila vuan dhe vendos për mjekimin e tij.

Në rast se ai është në gjendje të rëndë apo ka një sëmundje që përbën urgjencë mjekësore, ndërmerrr masat për trajtim të menjëhershëm me barnat e emergjencës që i ka në dispozicion, të sëmurin e shtron në spital për mjekim të mëtutjeshëm intensiv dhe të specializuar bashkëkohor.

Në rast se mjeku e sheh të arsyeshme, se gjendja shëndetësore e pacientit nuk është serioze, e dërgon në shtëpi duke i dhënë edhe këshillat përkatëse dhe reçetën për t'i marrë barnat e nevojshme.

Si në rastin e parë, të urgjencës ashtu dhe në rastin e dytë që do ta quajmë të zakonshëm, është farmacisti i spitalit apo i barnatoreve të qytetit që do të konkretizojë mjekimin e të sëmurit. Është farmacisti që deshifron recetën e dhënë nga mjeku dhe që i jep barnat e duhura së bashku me këshillat përkatëse, aq të domosdoshme për përdorimin e drejtë (racional) të tyre. Ai e këshillon të sëmurin apo familjarin, si duhet t'i përdorë barnat, në çfarë intervali kohor duhet t'i përdorë, si do t'i përdorë lidhur me ushqimin (para, pas apo gjatë ushqimit), cilave kufizime duhet t'u përmbahet për të siguruar një veprim sa më të mirë e më efikas të barit, me çfarë do t'i shoqërojë, si do t'i kombinojë (ndërthurë) barnat me njëri-tjetrin, për çfarë do të ketë kujdes gjatë mjekimit me barna, sidomos lidhur me ndonjë veprim të mundshëm anësor të barnave etj.

Pra edhe farmacisti, në fund të fundit, është një specialist i mjekësisë, siç janë edhe specialistët e tjerë, kardiologë apo pediatër, kirurgë, dentistë etj. Ai në fushën e veprimit të vet, është po aq kompetent sa është edhe kardiologu në punën e vet, apo kirurgu, dentisti etj. Dhe brenda kompetencës që i jep specialiteti i farmacistit, ai kur e sheh të arsyeshme dhe të domosdoshme, konsultohet me mjekun për dozat e dhëna, për barnat që mund të përjashtojnë njëri- tjetrin apo për barnat që fuqizojnë njëri-tjetrin në veprimin e tyre, për barna që kanë të njëjtin veprim, por që kanë emra tregtarë të ndryshëm etj.

Sot kur në përdorim mjekësor janë futur një numër shumë i madh barnash, dhe kur informacioni mbi veprimin e tyre, të afërt apo të largët në kohë, po shtohet me ritme shumë të larta, është e kuptueshme që bashkëpunimi mjek-farmacist është i domosdoshëm. Një industri shumë e madhe, shumë e fuqishme dhe bashkëkohore farmaceutike është vënë në dispozicion të mjekësisë dhe të farmacisë. Në këtë industri, sidomos të firmave farmaceutike të mëdha, funksionojnë dhe sektorë studimorë-eksperimentalë të lidhur me laboratore kërkimore, nga më të sofistikuarit dhe me universtitete e klinika nga më të mirat. Rezultate të punës së këtyre sektorëve janë zbulimi dhe futja në përdorim e barnave të reja, në përputhje me kërkesat e një mjekësie moderne. Dhe, përderisa mjekësia e sotme ka akoma shumë probleme për tu zgjidhur, ka shumë "pse" që kërkojnë përgjigje, detyrat e mjekëve dhe të farmacistëve janë në rritje. Është një rregull i pashkruar: pas përgjigjes që japin shkencat mjekësore dhe farmaceutike për çdo "pse", dashur e padashur lindin "pse" të reja dhe kjo përbën rrugën e pafund të zhvillimit të shkencës në përgjithësi, të shkencave mjekësore dhe farmaceutike në veçanti.

Në tërë këtë rrugë, sa të vështirë aq dhe të dobishme, të dy palët, mjeku dhe farmacisti, kanë të bëjnë me të sëmurin. Nuk është vetëm binomi mjek-farmacist, por janë dy binome të lidhur ngushtë me njëri-tjetrin: binomi ***mjek - i sëmur*** dhe binomi ***farmacist - i sëmur.*** Për këtë arsye në përdorimin sa

më të efektshëm të barnave janë po aq të interesuar dhe kanë detyra shumë të rëndësishme e me përgjegjësi, si i sëmuri ashtu dhe mjeku e farmacisti. Në fakt, rruga është: i sëmuri-mjeku-farmacisti dhe përsëri i sëmuri.

Po shprehemi edhe më thjesht dhe në mënyrë më konkrete nuk janë të rralla rastet kur i sëmuri (apo familjarët) ndodhen përpara situatave të vështira kur nuk kanë mundësi të takojnë mjekun apo farmacistin. Falë kulturës së tyre të përgjithshme, ku bën pjesë edhe kultura e përgjithshme shëndetësore, që e kanë fituar gjatë jetës (më saktë, që duhet t'a fitojë çdo njeri gjatë jetës), ata duhet të veprojnë për të lehtësuar gjendjen dhe për të "fituar kohë" derisa të takojnë mjekun ose farmacistin. Për këtë, ata mund të kenë në dispozicion në shtëpi apo aty ku ndodhen (në punë etj.) barna të cakatuara, më të përgjithshme që janë "ndihmëse" shumë të çmuara për kapërcimin e situatës dhe për fitimin e kohës.

Shkurt, i sëmuri apo familjari i tij, ju të nderuar lexues, në këtë kohë, dashur apo padashur do të bëheni edhe mjekë edhe farmacistë, sepse edhe do të mendoni se çfarë bari do të merrni ju apo njeriu i sëmurë i familjes, dhe do ta përdorni atë bar që ndoshta e keni në "barnatoren" e vogël të shtëpisë.

Sigurisht në një kohë të dytë, mundësisht sa më shpejtë, do të kërkoni të takoni mjekun për të kaluar urën e domosdoshme me katër harqe**: *i sëmuri-mjeku-farmacisti-i sëmuri,*** e cila garanton edhe suksesin më të mundshëm, edhe pagabueshmërinë maksimale.

Në raste të tjera, më të "zakonshme" sidomos për sëmundje me karakter të zgjatur jeni ju, që do të jeni mjeku dhe farmacisti i vetes suaj apo familjarit tuaj, pasi të keni marrë prej mjekut dhe farmacistit mjekimin e duhur, sidomos të gjitha këshillat e nevojshme për zbatimin e atij mjekimi. Jeni ju që do të vëreni efektin e mjekimit, në veten tuaj dhe mandej, herë pas here në vizitat periodike tek mjeku do t'i "raportoni" atij gjithçka që keni vënë re gjatë mjekimit të

zbatuar prej jush, bashkë me këshillat që e shoqërojnë atë mjekim.

Sot në botë raportimi lidhur me efektet e barnave paraqet një fushë të rëndësishme të shkencave farmaceutike-mjekësore, të quajtur *farmakovigjilencë*. Për këtë fushë, që për ne deri vonë ishte jo vetëm e paaplikueshme, por edhe e panjohur, bota shpenzon shumë. Arsyet janë të shumta: përcillet efekti i barnave lidhur me mjekimin, përcillen ndryshimet e efekteve anësore (të padëshiruara) të barnave, hulumtohet veprimi i tyre lidhur me efektet e paraqitura etj. Në këtë aspekt arrihen shumë suksese, si: mjekimi i sigurt, parandalimi i veprimeve anësore të barnave, krijimi i mundësisë së hulumtimeve të mëtutjeshme të efekteve të barit, modifikimi i tij me mbështetje në raportimet e fituara, gjetja e barnave të rinj etj.

Ja, pra pse duhen disa njohuri themelore, të thjeshta, por shumë të dobishme për barnat, për regjimin ditor dhe për regjimin e jetës, për disa rregulla që duhet t'i keni parasysh etj. Me fjalë të tjera jeta moderne e sotme, në këtë epokë të një revolucioni shkencor në farmaci si dhe në fushën e mjekësisë, e ka shtruar si detyrë e domosdoshmëri që gjithsecili, të jetë edhe mjek i vetvetes, në radhë të parë për të parandaluar sëmundjet (profilaksia parësore) apo ndërlikimet dhe keqësimet e tyre (profilaksia dytësore), si dhe për të shmangur përdorimin pa vend dhe efektet e padëshiruara të barnave.

PËR ÇKA DUHET TË INTERESOHET E TË KËRKOJË I SËMURI DHE ÇFARË DUHET T'I SHPJEGOJË ATIJ MJEKU DHE FARMACISTI PËR BARIN E DHËNË ?

Meqë shumica e të sëmurëve - pacientëve nuk i marrin barnat në mënyrë të drejtë (madje ka edhe të sëmurë që nuk i marrin fare për shkak të frikës se mund të shfaqen efektet anësore), dhe meqë, gjithashtu, ka raste kur bari nuk vepron aq shpejt sa pritet etj., ka shumë rëndësi që mjeku dhe farmacisti t'u japin këshillat e nevojshme të sëmurëve apo familjarëve të tyre.

Edhe në rast se mjeku apo farmacisti nuk i japin këto këshilla, vetë të sëmurët apo familjarët e tyre duhet të jenë ata që kërkojnë të informohen rreth mënyrës së përdorimit të barnave, efekteve të barnave (të dëshiruara ose të padëshiruara) etj.

Me fjalë të tjera, i sëmuri, para se të marrë një bar, është mirë të dijë ***të veçantat e përdorimit të atij bari.***

Cilat pyetje kanë përgjigje në këtë libër?

1. A është bari që ka përshkruar mjeku i njëjtë ?
2. A gjendet një bar i tillë ?
3. A merret bari para buke apo pas buke?
4. Në cilin termin kohor duhet të merret bari (brenda 24 orëve) ?
5. Sa kohë duhet të përdoret ?
6. Nëse harrohet të merret në terminin e caktuar, si duhet të veprohet ?
7. Për sa kohë duhet të merret(sa ditë, javë, muaj etj.) ?
8. A merret me lëngje, përtypet, gëlltitet në të thatë, mbahet nën gjuhë apo në gojë?

9. A bën të përdoret bashkë me barnat e tjerë ?
10. Gjatë përdorimit të tij a bën të përdoren ushqimet e caktuara ?
11. A bën të ndahet bari ?
12. A mund të shkaktojë alergji ose ndonjë efekt tjetër anësor?
13. A bën të përdoret në kushtet specifike të pacientit (gratë shtatzëna, ushqimi me gji, ngasja e makinës, sëmundjet e ndryshme-veshkët, mëlçi, zemër etj.)?
14. Në çfarë kushte duhet të ruhet?
15. Pas përdorimit- si duhet të veprohet me barin (sasinë) e mbetur etj.?

I. ÇKA JANË BARNAT E NJËJTË DHE TË NGJASHËM?

Të shumtën e rasteve kur pacienti shkon në barnatore, e pyet farmacistin:

1. **A është bari që ka përshkruar mjeku i njëjtë -** (a është me përbërje të njëjtë apo i ngjashëm; nëse është me përbërje të njëjtë dhe ndryshon vetëm emri mbrojtës - i prodhuesit, atëherë e zgjedh se cili prej tyre është më i liri -me çmim më të arsyeshëm). Bari është i njëjtë në kuptim të:

- substancës mjekuese (ampicilina, furesomid-ose kombinime si emalapril+hidroklortiazid etj.),
- formës farmaceutike (tableta, kapsula, suspensioni etj.),
- dozës-sasisë (mg, gr, % etj.)
- ambalazhimit (20 tableta, 16 kapsula, 100 ml etj.).

2. **A është bari i ngjashëm -** Përbërja e barit i takon grupit të njëjtë, p.sh.: vitaminat, mineralet, antihipertenzivët, etj.). Me bar të ngjashëm nënkuptojmë kur bari nuk përmban substancën e njëjtë, mirëpo përdoret për qëllime të njëjta, p.sh.: Vitamina dhe minerale, Antihipertenzivë, Kardiotonikë, Mukolitikë etj.

   Në të gjitha këto raste duhet pa tjetër të konsultohet mjeku, sepse duhet të dihet qartë nëse mjeku barin e përshkruar e jep për qëllime specifike. P.sh.: Shkruan vitamina dhe minerale, mirëpo në përbërjen e barit të përshkruar ai donë të arrin veprimin e ndonjë vitamine ose minerali që në përbërjen e atij bari është specifike-p.sh në dozë të dëshiruar, ose nëse mjeku jep një antihipertenziv ku ai ka diagnostifikuar qartë etiologjinë e atij hipertenzioni p.sh. i shkruan hidroklortiazid dhe ne i japim furesemid ose i shkruan enalapril dhe ne i japim nifedipin. Kjo nuk guxon të zëvendësohet pa konsultën e mjekut.

II. PSE NJË BAR DUHET TË PËRDORET:

1. **Në interval të caktuar kohor - (**në kohën-orën e njëjtë**).** Çdo bar duhet të merret në kohë të caktuar, sepse koha e caktuar i siguron organizmit sasinë e nevojshme të përqendrimit të barit për atë periudhë të caktuar. Bari e ka kohën e vet të caktuar sa mund të qëndrojë-veprojë në organizëm, sepse pas asaj kohe ai eliminohet nga organizmi ose e humb efektin e vet në organizëm. Kjo ka pastaj si pasojë pamundësinë e tij për të ruajtur veprimin e dëshiruar. P.sh. nëse një antibiotik është i udhëzuar të merret në çdo 6 orë dhe ai merret në çdo 8 ose 12 orë, mikroorganizmi do të luftohet vetëm 6 orë dhe pas gjashtë

orësh ai do të jetë i lirë dhe do të ketë mundësi për t'u këndellur dhe përgatitur për dozën e ardhshme me çka bëhet rezistent – i aftë për të përballuar sulmet e dozave të ardhshme dhe mjekimet me atë bar në të ardhmen - kjo do të thotë se mikroorganizmi ka krijuar sistemin mbrojtës nga ai bar dhe bari nuk ka efekt.

2. **Në dozë sasi të caktuar -** (vetëm sa ka caktuar mjeku). Marrja e barit në dozë të caktuar është me rëndësi të madhe, sepse doza e barit llogaritet asisoj që bari të jetë në përqendrim të mjaftueshëm për të luftuar sëmundjen. Nuk bën të ketë shmangie të dozës së barit, qoftë ajo edhe dozë e vogël (p.sh. mikroorganizmat përballojnë atë dozë me çka shkakton rezistencë dhe bari jo se nuk arrin efektin e vet, por mikroorganizmat bëhen imunë ndaj tij edhe në të ardhmen - dhe bari s'do të ketë efekt, ose nëse marrim dozë të vogël të ndonjë bari antihipertensiv, kardiotonike etj., bari nuk e ka fuqinë e veprimit dhe kështu nuk e arrin veprimin e dëshiruar dhe sëmundja komplikohet më tepër - shpeshherë edhe humbet besimi edhe te vetë bari i përdorur.). Gjithashtu edhe e marrja e barit në doza më të larta nga ajo që përshkruhet, mund të shkaktojë dyfishim të veprimit deri te shkaktimi i intoksikimeve dhe helmimeve me pasoja të rënda deri tek ato fatale.
3. **Në periudhë të caktuar kohore -** (sa kohë - ditë, javë, muaj, vite dhe gjatë gjithë jetës). Të gjithë barnat kanë karakteristikat e veta të përdorimit. Disa, siç janë analgjetikët, spazmolitikët, përdoren vetëm derisa të pushojnë dhimbjet (sepse veprimi i tyre është që të ndalojnë dhimbjen), antibiotikët duhet të përdoren deri sa të eliminojnë-zhdukin mikroorganizmat-bakteret (sepse, nëse ndërpriten para kohe mikroorganizmat nuk zhduken plotësisht dhe bëhen recidivë -

shkaktojnë rezistencë), disa barna deri sa të stabilizojnë gjendjen e caktuar shëndetësore (laksativët, antipiretikët etj.), ndërsa disa të tjerë duhet të përdoren gjatë gjithë jetës sepse funksionet të cilat ata i kryejnë për organizmin, janë të nevojshme gjatë gjithë jetës dhe pa ta jeta është e pamundur (siç është rasti me antidiabetikët, antihipertensivët etj.; kuptohet atëherë kur ka diagnostifikim të qartë sëmundja). Përdorimi i tyre gjatë gjithë jetës është i detyrueshëm, sepse mospërdorimi i rregullt i tyre mund të shkaktojë situata të rënda e edhe vdekjen.

4. **Para ushqimit -** (disa barna janë të tretshëm në ujë dhe më lehtë resorbohen pa prezencën e ushqimit, siç janë vitaminat hidrosolubile, ose mekanizmi i veprimit të tyre është që të veprojnë në receptorët e ndryshëm, të cilët tajojnë produkte që ndikojnë në gjendjen e lukthit, siç është rasti me disa antiulcerikë-omeprazolë, që veprojnë në receptorët H_2 dhe pengojnë krijimin e acidit klorhidrik).
5. **Pas ushqimit** - disa barna siç janë antireumatikët, analgjetikët, salicilatet në bark të zbrazët mund të shkaktojnë korezion të mukozës së traktit digjestiv dhe mund të shkaktojnë dëmtimin e saj-sidomos të Ulcera. Gjithashtu pas ushqimit ose me ushqim përdoren edhe disa antacide, të cilat veprimin e vet (lokal) e kanë në neutralizimin e acidit klorhidrik, i cili krijohet pas marrjes së ushqimit, siç është hidroksidi i aluminit etj.).
6. **Me ushqim** - disa barna treten me mirë në yndyra dhe resorbimi i tyre është më i lehtë siç është rasti me vitaminat liposolubile, disa barna siç janë antidiabetikët duhet të veprojnë në ushqimin e përdorur-metabloitzmin e karbohidrateve-glukozës (sheqerit me të cilën ushqimi është i pasur etj.),

7. **Pa ushqim të caktuar** - disa barna bashkëveprojnë me ushqimin e caktuar duke krijuar komplekse të patretshme (të cilat nuk resorbohen) siç është rasti i tetraciklinave me qumështin dhe dervivatet e qumështit, anksiolitikët, sedativët etj. me alkoolin.)
8. **Në mbrëmje** - (anksiolitikët, sedativët-veprimi i tyre shkakton molisje dhe gjumë, antilipemikët-veprimi i tyre është më i mirë për të eliminuar yndyrat e marra gjatë ditës etj.)
9. **Ndaras nga bari tjetër** - (shumë barna për shkak të vetive të tyre fiziko-kimike ose mekanizmit të veprimit nuk duhet të merren në të njëjtën kohë, p.sh., aspirina me indometacinën, antitusikët (që ndalin kollin)me ekspektorantët (nxitin kollitjen për të pastruar sekretin), Aspirina me antikoagulantët etj.).
10. **Në mëngjes** - (diuretikët-për të mënjanuar urinimin natën, diabetikët për të vepruar gjatë marrjes së ushqimit brenda ditës etj.).
11. **Të shkrihet në gojë** - për shkak se janë të formuluara asisoj që duhet të veprojnë duke u shkrirë në hapësirën gojore siç janë oribletet.)
12. **Të mbahet nën gjuhë** -lingualetet - për shkak se janë të formuluara asisoj që të resorbohen dhe veprojnë më mirë dhe më shpejt duke i përdorur nën gjuhë, bari anashkalon traktin digjestiv ku mund të humbin veprimin siç janë disa hormone etj.)
13. **Të gëlltiten** - film-tabletat, kapsulat etj. sepse ato kanë formulim të tillë që duhet të treten në vend të caktuar të traktit digjestiv ose janë të mbrojtura deri në vendin e caktuar të traktit gastrointestinal, që të mos shkatërrohen ose të mos shkaktojnë probleme gjatë aplikimit deri te vendi i resorbimit.)
14. **Të pihet i tëri pa u thyer-grimcuar** - (film-tabletat, kapsulat etj. Sepse, ato janë të formuluara asisoj që duhet të treten në

vend të caktuar të traktit digjestiv ose janë të mbrojtura deri në vendin e caktuar të traktit digjestiv, që të mos shkatërrohen ose të mos shkaktojnë probleme gjatë aplikimit deri te vendi i resorbimit.).

15. **Të përdoret me pak ujë – lëngje** (kapsulat ngjiten në mukozën e gojës, të fytit, të zorrëve -ku vonohet veprimi dhe paraqiten probleme të gëlltitjes, tabletat vështirë gëlltiten, pluhurat vështirë përdoren të patretura etj.). Në disa raste marrja e tepruar e ujit me barnat nuk është e mirë, sepse sjellë deri te prishja e baraspeshës acidobazike, që për pasojë ka komplikimet e ndryshme. Për këtë arsye është mirë që për çdo bar veç e veç të jepen udhëzimet rreth përdorimit dhe sasisë së caktuar të ujit.
16. **A duhet të ndërpritet marrja e barit menjëherë, apo gradualisht ose të vazhdohet edhe disa ditë pas ndërprerjes së shenjave-simptomave të sëmundjes** - (një grup i barnave si antibiotikët duhet të merret në periudhë të caktuar - nuk duhet të ndërpritet pasi që sëmundja duket se është shëruar, ndërsa disa barna si antiepileptikët, barnat kardiovaskularë, sedeativët/hipnotikët duhet të ndërpriten duke e marrë në konsideratë një ulje shkallë-shkallë (ngadalë) të dozës para se ata të ndërpriten plotësisht).
17. **Nëse bari nuk jep efekte të mira (efekte anësore) ose pas marrjes së barit sëmundja nuk mjekohet, si duhet të veproj** - (te efektet anësore, të cilat janë vërtetuar klinikisht, nëse nuk paraqesin problem të theksuar, bari nuk ndërpritet - sqarohet për të cilat simptome nuk ndërpritet terapioni, por nëse japin simptome të cilat nuk janë të përshkruara, bari duhet të ndërpritet menjëherë dhe pacienti duhet t'i drejtohet mjekut ose farmacistit. Nëse pas marrjes së barit nuk ndiejmë përmirësime, barin nuk duhet ta ndërpresim as ta

zëvendësojmë me ndonjë bar tjetër, por duhet t'i drejtohemi mjekut dhe farmacistit për sqarime dhe udhëzime të mëtutjeshme. Farmacisti dhe mjeku janë të obliguar që pacientit t'i japin informacionet bazë, si: cilët shenja të përmirësimit do të pasojnë pas marrjes së barit, për sa kohë do të shihet efekti, cilat janë efektet anësore që mund të shfaqen, si njihen ato, sa zgjasin, si të veprojmë ndaj tyre në rast se shfaqen, çka nuk bën të veprohet gjatë marrjes së barit (ngasja e makinës tek anksiolitikët, mosndërprerja para kohe tek antibiotikët, shtatzënësia, ushqyerja me gji e fëmijës (për barnat që dëmtojnë frytin), të mos merren disa ushqime të caktuara, përdorimi para, gjatë dhe pas ushqimit, sa kohë duhet të përdoret bari, si duhet të veprojmë me barin pas përdorimit etj. etj.).

18. **Si duhet të veprohet me barnat kardiovaskularë gjatë kohës së përdorimit të tyre** - (është e udhës që të sëmurët kardiovaskularë, me shtypje të lartë të gjakut, me sheqer, me yndyrë etj., kohë pas kohe në barnatore të matin tensionin e gjakut, sheqerin etj., në mënyrë që të monitorohet veprimi i barit dhe të stabilizohet sëmundja). Në këtë mënyrë pacienti do të mbajë nën kontroll sëmundjen dhe do të parandalojë aksidentet e mundshme fatale (sulmi në zemër, në tru), të cilat do të ndodhnin si pasojë e mosmarrjes së drejtë të barit (sasi-dozë, interval kohor, kombinim me barnat e tjerë ose me ushqimin), e situatave konfliktuoze (depresionit) etj.

19. A duhet me të gjithë barnat të fillohet me doza të larta si dhe a duhet të gjithë barnat të ndërpriten menjëherë në dozat e marra?

Duke pasur parasysh mekanizmin e veprimit, kohën e gjysmëeliminimit, ndryshimet metabolike dhe fiziologjike që ndodhin si në fillimin e përdorimit të barit ashtu edhe në ndërprerjen e tij, etj., ndikojnë shumë gjendjen e përgjithshme të sëmundjes dhe organizmit në përgjithësi. Jo me të gjitha barnat duhet të fillohet menjëherë në doza të larta ose të ndërprite bari menjëherë e jo në mënyrë graduale.

Për të qen më praktik po japim grupet e barnave me të cilët fillimi i mjekimit është gradual shkallë-shkallë dhe grupi tjetër i barnave të cilët duhet të ndërpriten shkallë - shkallë.

Para se të ndërpritet plotësisht marrja e barnave, fillon ulja e ngadaltë e barnave:

Amfetaminës, antiepileptikëve, antidepresivës, antipsikotikëvet etj.

Barnat kardiovaskulare - klonidina**,** metildopa**,** beta-bllokuesit**,** vazodilatatorët:

1. Kortikosteroidet;

2. Hipmotikët/Sedativët: benzodiazepinët**,** barbituratet;

3. Opiatet.

Barnat që kërkojnë rritje të ngadalshme të dozës:

Antidepresivët treciklikë (efektet antikolinergjike), disa antiepileptikë (karbamazepina, acidi valproik), antiparkinsonikët me bazë dopa, inhibitorët ACE te pacientët që përdorin diuretikë, agjentët bllokues të receptorëve alfa në hypertension (orthostasis), disa barna hormonalë (kortikosteroidet, levotyroksina), kripërat e arit në reumatizëm, përzierjet për sensibilizim, opiatet etj.

L[30,31,32,42,43,63,71]

ÇFARË BARNASH JANË NË PËRDORIM NË MJEKËSINË E SOTME, KATEGORITË E TYRE

Për të kuptuar se ç'është një bar, çfarë përfaqëson ai dhe përse është i dobishëm, janë bërë përpjekje për të përcaktuar në radhë të parë se ç'farë është bari. Ka përkufizime të ndryshme dhe pothuajse të gjithë kanë diçka të mangët, diçka që ju mungon. Më i plotë është përkufizimi i barit i dhënë nga Organizata Botërore e Shëndetësisë (OBSH). Sipas OBSH-së: Bar është çdo lëndë ose prodhim që shfrytëzohet ose mund të shfrytëzohet për të modifikuar (ndryshuar) ose për të hulumtuar funksionet fiziologjike të sistemeve dhe organeve të veçanta të organizmit në gjendjet patologjike, në synimin që kjo të vlejë për të mirën e të sëmurit që e "pranon" atë lëndë.

Bari është një lëndë (substancë), me natyrë bimore, shtazore , minerale apo kimike-sintetike dhe në përgjithësi mund të përdoret për tri qëllime të mëdha:

- për mjekimin e sëmundjeve dhe traumave
- për parandalimin e sëmundjeve dhe
- për diagnostikimin e tyre.

Në rast se gjatë përdorimit të barit nuk do të respektohen rregullat e përdorimit të tij, mënyra e përdorimit etj., (shih më lart) ai ka rrezik që të mos veprojë më si bar, por si helm.

Kuptohet se barnat mund të përdoren edhe për të përcaktuar një diagnozë të saktë, ose (kur diagnoza është përcaktuar) për të ndikuar mbi sëmundjen, për ta kufizuar atë mundësisht deri në zhdukjen e saj (pra deri në mjekimin e të sëmurit).

Numri i tyre sot është i madh dhe gjithmonë në rritje. OBSH-ja ka paracaktuar listën e barnave më të domosdoshme (esenciale), që nuk duhet të mungojnë në shërbimet farmaceutike të spitaleve dhe në barnatore, listë kjo që numëron afër 300 lloje barnash.

Është e kuptueshme se barnat e shumta që qarkullojnë sot në botë janë të klasifikuara (ndara) në klasë e grupe të veçanta në bazë të prejardhjes së tyre, përbërjes kimike, fushës kryesore të veprimit në organizëm etj. Klasifikimi më i plotë i barnave që përfshinë edhe rrafshin kimiko-farmaceutik, edhe rrafshin mjekësor-farmaceutik është klasifikimi i dalë nga OBSH-ja. Ai është më i miri, më shkencori dhe më i përdorëshmi për kohën, tani në vigjilje të mijëvjeçarit të tretë. Sigurisht ai ka lënë shtigje dhe madje fton punonjësit e farmacisë e të mjekësisë, për të kërkuar më tej, për ta plotësuar e përsosur vazhdimisht në të ardhmen me zbulime të reja, me përvoja të reja, me koncepte dhe studime të reja.

Sipas këtij klasifikimi barnat janë të ndarë në 14 grupe kryesore dhe vetë kjo ndarje tregon se edhe shërbimi farmaceutik dhe ai mjekësor janë disiplinuar shkencërisht në tërë veprimtarinë e tyre, në të gjitha fushat ku veprojnë. Brenda tyre ka vetëm shkencë, rregull, logjikë, udhëzim për veprim në të njëjtën kohë vlerësim shkencor e ligjor për gjithçka që kryhet si dhe tharm (ngjizje) për zbulime të reja, zbulime të pandërprera.

Është mirë që gjithsecili të ketë një njohuri të përgjithshme mbi grupet kryesore të barnave sipas klasifikimit të sotëm të OBSH-së, pa hyrë në hollësi të nëngrupeve , që duhet njohur në radhë të parë nga specialistët e farmacisë.

Në bazë të Klasifikimit anatomiko-terapeutik barnat janë të ndara në 14 grupe kryesore :

A Barnat që veprojnë në traktin digjestiv dhe në metabolizëm

B Barnat që veprojnë në gjak dhe në organet gjakkrijuese

C Barnat që veprojnë në sistemin kardiovaskular(enë të gjakut, zemër etj.

D Barnat që veprojnë në lëkurë - dermatologjikët

G Barnat që veprojnë në sistemin urogjenital dhe hormonet seksuale

H Barnat sistematike hormonale me përjashtim të hormoneve seksuale

J Barnat për mjekimin e infeksioneve sistematike - antiinfektivët sistematikë

L Barnat për mjekimin e sëmundjeve të rënda - antineoplastikët dhe imunosuprezivët

M Barnat që veprojnë në sistemin e muskujve eshtërorë

N Barnat që veprojnë në sistemin nervor qendror

P Barnat për mjekimin e infeksioneve që i shkaktojnë parazitët - antiparazitikët

R Barnat që veprojnë në sistemin respirator

S Barnat që veprojnë në organet e të dëgjuarit

V Të ndryshme - që nuk futen në ndonjë nga 13 grupet e mësipërme.

ÇKA DUHET TË DIMË NË PËRGJITHËSI PËR BARNAT?

Para përdorimit të barit me rëndësi të madhe është të dihet se çfarë veprimi ka bari:

- A e bën mjekimin e mirëfilltë të sëmundjes në përputhje me shkaqet e saj?
- A e bën ndërprerjen dhe pengimin e sëmundjes ?
- A e bën plotësimin ose zvogëlimin e atyre dukurive apo lëndëve në përputhje me nevojat reale të organizmit ?
- A e bën vetëm zvogëlimin ose ndërprerjen e dhimbjeve dhe shqetësimeve, të pengesave tjera në organizëm?

Ndikimi psikik është një prej faktorëve me rëndësi të suksesit terapeutik - mjekimit. Për shumicën e barnave ndikimi psikik mund të pasqyrohet në përgjigjen e organizmit ndaj barit të caktuar. Kjo në shumë raste mund të çojë deri në ndryshimin e mjekimit prej mjekut kurues. P. sh. në qoftë se të sëmurit i jepet një bar për gjumë dhe ai nuk ka besim rreth veprimit të atij bari, ai në mjaft raste nuk do ta ketë efektin e dëshiruar.

Janë të pakta ata barna, të cilët krahas efektit të veprimit të tyre nuk kanë edhe ndonjë veprim të padëshirueshëm. Veprimi i padëshirueshëm është çdo reaksion i papritur ose i pritur i organizmit, i cili shfaqet gjatë ose pas përdorimit të barit të caktuar. Shkaktarë të këtyre veprimeve të padëshiruara janë shumë faktorë si: veçoritë e ndryshme të organizmit, gjendja shëndetësore e organeve të ndryshme të organizmit, ndërveprimet e barnave në mes veti, por edhe ndonjë gabim i mundshëm i personelit shëndetësor ose i vet të sëmurit. Me t'u

shfaqur një veprim i padëshiruar duhet mënjëherë të bëhet ndërprerja e marrjes së barnave dhe konsultimi sa më i shpejtë me mjekun ose farmacistin.

Barnat, siç u cek edhe më lart, në qoftë se nuk merren në përputhje me "rregullat" dhe këshillat përkatëse, mund të jenë shumë të dëmshme. Për këtë arsye marrja e tyre pa u vizituar te mjeku dhe pa u konsultuar me farmacistin është me shumë rreziqe.

Marrja e pakontrolluar e barnave, sidomos të atyre që veprojnë në disponim apo në gjendjen e përgjithshme të organizmit, në rast pagjumësie, kokëdhembje, etj., mund të çojë në varshmëri ndaj barit të caktuar, çka do të thotë se lind, krijohet një dëshirë e fuqishme për t'a përdorur atë bar vazhdimisht. Kjo dëshirë shndërrohet në një kërkesë këmbëngulëse aq të madhe saqë personat, të cilët e përdorin atë bar, edhe pse janë të vetëdijshëm për veprimet e dëmshme, janë të "detyruar" të marrin atë bar të caktuar.

Për këtë arsye bari duhet të merret në mënyrë të rregullt, çka do të thotë atëherë kur e përshkruan mjeku, në dozë të caktuar dhe në kohë të caktuar.

Marrja e barnave duhet të jetë e kujdesshme sidomos në shtatzënësi, në fëmijëri të hershme, në pleqëri si edhe atëherë kur organizmi vuan nga çrregullime të shumta (sëmundjet e veshkave, mëlçisë, lukthit etj.), për arsye se në këto raste organizmi është më i ndieshëm ndaj veprimit të shumë barnave.

Ruajtja e barnave ka rëndësi të madhe për mbrojtjen e cilësive dhe kualitetit të barit (të ruhet nga temperatura e lartë, nga drita dhe lagështia). Ka rëndësi shumë të madhe edhe "sigurimi" i barnave nga keqpërdorimet e mundshme, sidomos duhet shmangur me çdo kusht marrja e barnave nga fëmijët.

Gjatë ruajtjes ka rëndësi edhe mospërzierja e një bari me një bar tjetër, aq më tepër nuk duhet të merret bari, i cili nuk e ka identitetin e vet(nuk dihet për emrin, dozën etj.). Duhet pasur, po ashtu, kujdes ndaj afatit të përdorimit të barnave. Të

gjitha barnat duhet të jenë të mbyllura mirë, të ruajtura me kujdes, larg lagështisë, larg temperaturave të larta dhe dritës, në paketime e amballazhime të veçanta dhe me emërtime të qarta, si dhe me datë të qartë skadense.

Për të pasur një informacion më të shpejtë po japim tabelën e disa barnave të cilët kërkojnë kushte të veçanta të ruajtjes.

Barnat të cilët duhet të ruhen të mbyllur, janë*:*

▲ - trigonikët me ndikim të fortë në aftësitë psikofizike (Efftil retard, hexifen, haloperidol, karbapin, tegretol, largactil, phenobarbiton etj.);.

§ - barnat të cilët bëjnë pjesë në grupin e drogave dehëse (artane, metadon, thalamonal, valoron etj.;

† - barnat me veprim të fortë;

††-barnat me veprim shumë të fortë;

☠- helmet.

Barnat të cilët duhet të ruhen në temperatura të ulëta, janë:

- vaksinat dhe serumet, imunuglobulinat, insulinat etj.
- nadroparin kalciumi(Fraxiparine)
- barnat si antibethabioptal (neomicin+kloramfenikol), bethabioptal(betametazon+kloramfenikol)
- phenoksimetil-penicilina (ospen susp) etj

Barnat dhe preparatet herbale të cilat duhet të ruhen larg lagështisë: tabletat, drazhetë, pluhrat, çajrat

BARNAT NË SHITJE TË LIRË

Barnat në shitje të lirë (OTC Barnat – nga Over the Counter) janë barna që mund të blihen pa recetë të mjekut, në barnatore, në barnatoret bimore apo edhe në markete (drogeri). Në çdo shtet autoriteti për regjistrim (në Kosovë - Agjencioni për Produkte Medicinale) vendos për çdo bar individualisht se a është për shitje të lirë, apo mund të merret vetëm me recetë. Procesi me të cilin mund të merren barnat në shitje të lirë mundëson një rol më aktiv të pacientit/shfrytëzuesit të mbrojtjes shëndetësore. Gjithashtu sigurojnë qasje më të shpejtë dhe më të lehtë te barnat që mund të merren me siguri pa mbikëqyrje të mjekut. Janë të parapara për të ashtuquajtur barna për vetëmjekim, ndërsa kanë dhe duhet të kenë rol shumë të rëndësishëm në mjekimin e shumë simptomave kalimtare (p.sh. kokëdhembjet, artriti me dhembje, djegësina në stomak, alergjitë dhe ftohjet e thjeshta), të cilat do të mund të "pushonin" pa intervenimin e mjekut. Barnat në shitje të lirë, në të gjitha vendet, janë shpesh barna kundër dhembjes, barna për uljen e temperaturës së trupit, antihistaminikët, dekongjestivët nazalë, barnat kundër kollës – ekspektorantët dhe antitusikët, eupeptikët dhe laksativët, blokatorët e H2-receptorëve, antireumatikët lokalë, antiseptikët, disa pika për sy, preparate të ndryshme bimore, vitaminat dhe mineralet. Është me rëndësi të theksohen disa të dhëna lidhur me barnat, të cilët në shumë vende të botës shiten pa recetë (barnat OTC), por që pacienti ka një kulturë (para se t'i përdorë së pari merr informacione nga fletudhëzimi) duke u siguruar për veprimin dhe efektet e tyre anësore si:

Analgjetikët (joopoidë), përdoren kryesisht për dhimbje muskuloskeletore, dhimbje të dhëmbit, dismenore dhe për antipirezë (kundër temperaturës).. Përdorimi i acidit acetilsalicilik apo i antireumatikëve josteroidë, të cilët gjenden në shitje të lirë, mund të shkaktojë shumë efekte anësore, e që nuk bën t'i marrin pacientët me sëmundje aktive të ulkusit - të thatit (ulcerës) dhe ata që marrin antikoagulantë.

Bllokatorët e H2-receptorëve (si cimetidina etj.) ende gjinden nën mbikëqyrje të posaçme për shkak të intereaksioneve të mundshme me barna të tjerë dhe për shkak të rrezikut të përdorimit të pakontrolluar dhe maskimit të simptomave të sëmundjeve serioze.

Ekspektorantët dhe antitusikët (tusisedativë) janë në përdorim të gjerë për shkak të pohimeve për efikasitetin e tyre, edhe pse kjo nuk është dëshmuar, dhe shpesh preparatet janë të nëndozuara. Për antitusikët ekziston indikacion shumë i qartë – kolla e thatë joproduktive, e që mund të jenë të rrezikshëm te pacientët me astmë apo me sëmundje kronike obstruktive të mushkërive.

Për shkak të përdorimit të gjerë dhe të pakontrolluar është e mundshme edhe "varshmëria" për laksativët, dekongjestivët nazalë etj.

Shumë preparate kundër ftohjes, dekongjestivëve nazalë, supresorëve të oreksit të shtuar, simpatomimetikët që mund të jenë të rrezikshëm te pacientët me diabet, hipertension, hipertreoidizëm dhe me anginë pektorale .

Shumë OTC preparate përmbajnë substancë të njëjtë aktive dhe duhet të kihet kujdes kur të merren më shumë barna, sepse në kombinim me barnat që merren me recetë është e mundur të rritet doza e një përbërësi disa herë dhe të shkaktohen efekte anësore.

Është e qartë se barnat nga shitja e lirë, kryesisht të ashtuquajturat barna "me too", barnat që janë paralele me barnat e tjerë, edhe pse sipas konsumatorëve konsiderohen dukshëm të ndryshëm për nga karakteristikat e tyre ndaj barnave nga grupi i njëjtë ata kanë përmbajtje të njëjtë. Për shembull, ekziston një mori i kombinimeve të analgjetikëve që kryesisht përmbajnë paracetamol dhe ndonjë nga antireumatikët josteroid. Me shtim të kofeinës dhe të antihistaminëve, apo në formulime të tjera, u përshkruhen përbërës të tjerë të "posaçëm" të reklamuar. Në këtë rast shfrytëzuesit e këtyre barnave janë të hutuar, sepse vërshohen me shumë informata lidhur me preparatin e reklamuar (të dhëna bombastike), ndërsa mund të ketë gjasa që ta blejnë barin që është reklamuar më shumë.

Është me rëndësi kujdesi për këto arsye:

të dihet se bëhet fjalë për barna "seriozë"që patjetër duhet të merren me kujdes;

të pranohet se përdorimi i të gjithë barnave (ata me recetë dhe OTC Barnat) bartin rreziqe të ndryshme, e jo vetëm efekt të dobishëm;

të mësohet sesi merren barnat OTC sipas rregullave, me qëllim që të merren në mënyrë sa më adekuate.

Është e rëndësishme të theksohet se te ne barnat në shitje të lirë reklamohen publikisht duke potencuar se 'Barnat OTC janë më të mirë apo janë krejtësisht të padëmshëm'. Fatkeqësisht përkrah tyre reklamohen edhe barnat me recetë. Barnat me recetë nuk bën të reklamohen, sepse te pacienti mund të shkaktojë përshtypje të gabueshme.

Pasi që barnat në shitje të lirë dedikohen për vetëmjekim, ndihmën kryesore pacientëve gjatë zgjedhjes adekuate të barnave duhet t'ua ofrojnë farmacistët, mjekët dhe infermierët.

Për këtë duhet të kihen parasysh disa të dhëna të rëndësishme:

Të lexohen mirë udhëzimet që bashkëngjiten me barin, të lexohet mirë përbërja e barit, mënyra e përdorimit dhe vërejtjet;

Të përdoret gjithmonë vetëm doza e rekomanduar;

Para kombinimit të terapisë – marrja e barnave të tjerë, të këshillohet me mjekun apo me farmacistin;

Të mbahet evidenca për të gjitha barnat që merren – barnat bimorë, preparatet OTC, preparatet zëvendësuese, barnat me recetë;

Të zgjidhet bari me sa më pak komponentë (në përgjithësi janë preparate më të pranueshme me një përbërës)

L [27]

BARNAT PARALELE –TË NGJASHME

A janë të njëjta Pentrexyl-i, Penbritin-a, Ampicilin-a që përmbajnë substancën e njëjtë mjekuese - ampicilinën

Përparimi me hapa gjigantë në fushën e shkencave mjekësore dhe farmaceutike, në vitet e fundit ka sjellë një vërshim të madh të barnave të reja, duke bërë të mundur përmirësime të ndjeshme në terapinë medikamentoze të sëmundjeve të ndryshme, por njëkohësisht duke krijuar një numër problemesh jo të parëndësishme për praktikën mjekësore dhe farmaceutike. Problemi ndërlikohet më tej në momentin e përshkrimit të një bari të caktuar.

Del pyetja: nëse mjeku duhet ta përshkruajë barin me emrin e tij të përbashkët ndërkombëtar (ose siç quhet ndryshe në mënyrë jo të saktë emër xhenerik) apo me një emër të patentuar. Sa për ilustrim, vetëm në Formularin Kombëtar Britanik (i cili është një botim konciz dhe kritik) paraqiten rreth 20 barna të ndryshëm antiinflamatorë josteroidikë, të ofruar me një numër dy herë më të madh emrash patentë. Megjithëse Organizata Botërore e Shëndetësisë udhëzon që barnat të përshkruhen me emrin e tyre gjenerik (po përdorim këtë term për lehtësi) për shkak të epërsive të një mënyre të tillë përshkrimi, mjaft mjekë i përshkruajnë barnat me emrat e tyre të patentuar-fambrikave(të mbrojtur), gjë që nga ana e saj ka të mirat dhe të metat e veta.

Ky problem shndërrohet në "konflikt" midis mjekut dhe farmacistit në momentin e paraqitjes së pacientit në farmaci dhe dorëzimit të barit nga farmacisti, duke "ngërthyer" në mes tij edhe pacientin.

Në thelb një "konflikt" i tillë nuk duhet të ekzistojë, duke pasur parasysh qëllimin e përbashkët human të këtyre dy shtyllave të kujdesit shëndetësor, mjekësisë dhe farmacisë (pasi të jenë përjashtuar ato motive të interesit material që s'kanë të bëjnë aspak me etikë profesionale).

Pyetja tjetër që shtrohet është: a mund ta zëvendësojë farmacisti barin e përshkruar me një emër të

patentuar me të njëjtin bar të patentuar nga një firmë tjetër prodhuese, apo me një bar gjenerik. Pra, thelbi i dilemës mund të paraqitet në mënyrë thjesht ilustrative: "ZANTAC®, RANITAL® RANISAN® apo ranitidin® "? të cilat përmbajnë si substancë ranitidinën në dozë dhe në formë farmaceutike të njëjtë.

Një çështje e tillë diskutohet edhe në botë.

Që ta themi si ilustrim, edhe ranitali edhe zantacu edhe ranisan kanë substancën e njëjtë mjekuese – ranitidinën (emrin gjenerik – i cili në kutinë e barit është i shënuar me shkronja më të vogla nën emrin e fabrikës-emri i patentuar), dozën e njëjtë, mirëpo kanë disa "dallime" në mes vete: nuk e kanë emrin e fabrikës së njëjtë, nuk e kanë çmimin e njëjtë, ndoshta teknologjia e punimit nuk është e të njëjtit nivel, lëndët ndihmëse mund të jenë të ndryshme për çka edhe i kanë çmimet e ndryshme. Sa i përket kualitetit, gjithmonë duhet të mbështetemi në barnat të cilat shteti në mënyrë ligjore i ka lejuar që të futen në Kosovë, respektivisht kanë pullën e sigurisë - banderolën. Pulla e sigurisë është dëshmia më e sigurt se bari ka kaluar gjithë kontrollin e kualitetit dhe të dokumentacionit, që kërkohen para se një bar të futet në përdorim.

Rreth asaj se a është i njëjtë bari, i cili përmban substancë të njëjtë me emër të patentuar (të fabrikës) të ndryshëm, është i njëjtë me "dallimet" qe i përmendëm më lart.

ÇKA TREGOJNË SHENJAT NË PAKETIMET E BARNAVE

Një numër i konsiderueshëm i barnave në kutitë e tyre mbajnë shenja të veçanta nga barnat tjerë. Këto shenja tregojnë për karakteristikat e këtyre barnave siç janë, ndikimet e tyre në aftësitë psikofizike, drogat dehëse etj. Në grupin e këtyre barnave bëjnë pjesë: Antiepileptikët, antiparkinsonikët, psikoleptikët, psikoanaleptikët etj. Prandaj, të gjithë ata që i marrin këto barna duhet të jenë të vetëdijshëm për karakteristikat e tyre të veçanta, sidomos duhet të kenë kujdes personat të cilët drejtojnë makinat dhe që punojnë në vendet ku kërkohet përqendrim në punë, mundësitë e helmimit me barna të tilla etj. Shenjat e tilla janë:

Δ-Paraqet trigonikët me ndikim të mundshëm në aftësitë psikofizike (Acenosin, Adumbran, Anafranil dra, Bensedin, Bromazepam, Diazepam)

▲ - Paraqet trigonikët me ndikim të fortë në aftësitë psikofizike (Efftil retard, Hexifen, Haloperidol, Karbapin, Tegretol, Largactil, Phenobarbiton etj.

§ - Paraqet barnat të cilët bëjnë pjesë në grupin e drogave dehëse (Artane, Metadon, Thalamonal, Valoron etj.)

† - Barnat me veprim të fortë

††- Barnat me veprim shumë të fortë

☠- Helmet

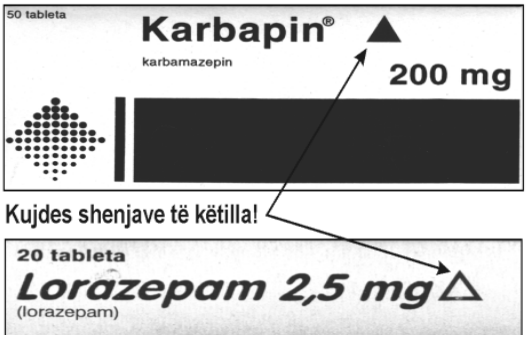

PËRDORMI I BARNAVE

NË Ç'MËNYRË DUHET T'I PËRDORIM BARNAT DHE ÇKA DUHET PASUR PARASYSH GJATË PËRDORIMIT TË TYRE?

Çdo bar i ka ,,rregullat" e veta për mënyrën e përdorimit të tij, që lidhen me një fakt të thjeshtë: si të veprojë sa më mirë aty ku duhet dhe kur duhet. Këtu mpleksen e ndërthuren shumë pyetje të cilat shpesh i zgjidh mjeku me këshillat e synimet e mjekimit të tij, por më së shumti i zgjidh farmacisti, ky mjek, specialist i mjekimit medikamentoz. Dhe të dy duhet të përpiqen përjetësisht që të rritin njohuritë dhe kulturën shëndetësore të njerëzve, sidomos të të sëmurëve për të rrënjosur disa shprehi të thjeshta në kujtesën e kulturën shëndetësore të gjithsecilit për të bërë të vetëdijshëm e aktivë në zbatimin logjik dhe jomekanik të mënyrave të përdorimit të barnave. Edhe diçka tjetër, një numër gjithnjë e më i madh barnash përdoren në mjekësinë e sotme në disa forma. Kështu p. sh. i njëjti bar mund të përdoret si pomadë, për veprim zakonisht lokal, si tabletë, si shurup, si injeksion apo dhe në ndonjë formë tjetër. Përdorimi i formave të veçanta të të njëjtit bar ka logjikën e vet të paraprirë nga synimi terapeutik mjekues i mjekut.

Më poshtë po ndalemi në shpjegimin e disa mënyrave më të zakonshme të përdorimit të barnave, duke i lidhur këto mënyra pikërisht me synimin terapeutik:

- Në mënyrën e përdorimit të barnave nëpërmjet marrjes së tyre nga goja,
- Si duhen marrë barnat në raport me ushqimin – para, gjatë apo pas ushqimit?
- A duhen marrë barnat gjatë ditës – në mëngjes apo në mbrëmje?

- Me çfarë hapësire kohore duhen marrë barnat dhe
- A duhen dhe si duhen kombinuar barnat me njëri-tjetrin kur është e nevojshme marrja e dy ose më shumë llojeve të barnave?

Si duhet të përdoren barnat nga goja dhe çfarë duhet pasur parasysh?

Dihet se një numër shumë i madh barnash të llojeve e grupeve të ndryshme duhen marrë nga goja. Meqenëse goja nuk është vetëm një portë e thellë për të futur barin në trupin tonë, por një hapësirë, pjesa e parë dhe shumë e rëndësishme e gypit tretës (traktit apo aparatit gastro-intestinal), veçoritë funksionale të mukozës që mbulon hapësirën gojore janë shfrytëzuar shumë bukur dhe në mënyrë të efektshme nga mjekësia e sidomos nga farmacia. Ky "shfrytëzim" i veçorive funksionale të mukozës së gojës ka sugjeruar edhe përgatitjen e një numri të madh barnash.

Të shprehemi më thjeshtë dhe në mënyrë më konkrete e praktike, aq më tepër, sepse sot mjekësia ju ka vënë në dispozicion njerëzve barna me ndikim e veprim të ndryshëm dhe përdorimi i drejtë i barnave nga goja ka rëndësi të madhe për të siguruar efektin e dëshiruar e të pritur dhe për të shmangur efektet negative të tij.

Pikërisht, në varësi nga efekti i pritur e i dëshiruar varet edhe mënyra e përdorimit të barnave, kështu:

Barnat që përdoren për mjekimin e hapësirës gojore dhe të fytit (pra për të vepruar lokalisht), nuk duhet gëlltitur, por duhen mbajtur në gojë për t'u shkrirë gradualisht. Si përfaqësues më të njohur për njerëzit, të kësaj kategorie të barnave për përdorim oral janë antiseptikët dhe antiflogistikët: PANTHENOLI, FITOSEPTI, EKOSEPTI etj. Shkrirja graduale e barit në hapësirën gojore siguron dhe çlirimin gradual të lëndëve vepruese aty ku është "lokalizuar" sëmundja. Gëlltitja e tyre nuk do të jepte efektin e duhur.

- Në praktikën mjekësore janë disa barna, në përdorim shumë të gjerë, madje edhe në urgjencën mjekësore të disa sëmundjeve të përhapura, të cilat veprojnë shpejt, shumë shpejt, duke u thithur prej mukozës së hapësirës gojore e sidomos nga mukoza e nëngjuhës. Të gjithë këtu kujtojnë *Nitroglicerinën*, këtë bar me veprim të shpejtë dhe të mirë në rastet e krizave të dhimbjeve të forta në gjoks – nga patologjitë e enëve të gjakut të zemrës (angina pectorales, vështirësitë në frymëmarrje, infarkti etj.).
- Barnat (tabletat) shkumuese duhet të treten në një gotë ujë, sepse udhëzohet që para përdorimit të shkrihen në një gotë ujë duke përgatitur një tretësirë-limonadë dhe pastaj të pihen. Ato edhe nga pamja janë tableta më të mëdha dhe nuk kapërdihen.
- Barnat (tabletat) të cilat për qëllime të maskimit të erës, shijes dhe të veprimit të tyre (duke i mbrojtur nga pjesë të caktuara të lëngut të traktit digjestiv) duhet të gëlltiten.

Kur duhet të merren barnat: para, gjatë apo pas ushqimit?

Marrja e barnave para, gjatë apo pas ushqimit ka gjithashtu një rëndësi të madhe për të siguruar një efekt sa më të mirë të barit. Duhet të merren para ushqimit, ta zëmë, barnat: AMPICILINA, ATENOLOLI, BIMEPENI, CHYMOCIK-LARI, CEPHALEXINA etj., të cilët në rrethana të tilla është vërtetuar se thithen më mirë. Edhe barnat që përdoren kundër vjelljes, si KLOMETOLI, REGLANI e barna të ngjashëm, mund të veprojnë shumë më mirë kur merren para ushqimit. Gjatë ushqimit, pra, bashkë me ushqimin, duhen marrë barnat si: DAONILI, DIABENESA, etj., të cilët ndikojnë në rregullimin e sheqerit (glukozës), e cila merret me ushqim ose

fitohet nga produktet ushqimore gjatë procesit të metabolizmit të ushqimit. Gjithashtu barnat që luftojnë thartirën (aciditetin e stomakut-kompensai, gelisilacu), e cila krijohet zakonisht pas marrjes së ushqimit. Mirëpo ka edhe barna kundër thartirës që duhet të merren para ushqimit (barnat që pengojnë krijimin e thartirës - veprojnë në H2 receptorë si Omeprazoli etj.). Edhe barnat që kanë njëfarë prirjeje për të dëmtuar mukozën e lukthit, si BRUFENI, ANALGINA, ASPIRINA, DIKLOFENAKU etj., duhet të merren pas ushqimit.

Edhe formimi i disa komplekseve (bashkëdyzimeve) të disa barnave të veçantë me lëndë të caktuara ushqimore, dikton shmangien (evitimin) e përdorimit të atyre lëndëve të caktuara ushqimore, sepse komplekset e sipërpërmendura ndikojnë në mosresorbimin (mosthithjen) e barit.

Kështu në rast se është e nevojshme të merren preparate të tetraciklinës – AMRACIN, CHYMOCIKLAR etj., duhet shmangur përdorimi i qumështit, sepse formimi i komplekseve shpie deri në ndërprerjen e resorbimit të barnave të sipërpërmendura. Ose në rast se duhet përdorur kalciumi dhe preparatet e tij, duhet ditur se kalciumi jep me acidet yndyrore që janë në përbërje të yndyrërave ushqimore, sapune kalçike të patretshme dhe në këto raste kalciumi nuk hyn dot në organizëm, sepse nuk e kapërcen dot "murin" e zorrës. Prandaj këshillohet që preparatet e kalciumit të jepen më mirë larg ushqimit.

Kur duhet të merren disa barna, në mëngjes apo në mbrëmje?

Për disa kategori barnash ka rëndësi të madhe farmakologjike, por edhe biologjike, koha kur duhen marrë: në mëngjes apo në mbrëmje.

Një pjesë e barnave qetësuese dhe për mjekimin e pagjumësisë, si APAURIN, MIANSAN, FLUZEPAM etj., duhet të merren në mbrëmje, sepse atëherë është i dëshiruar

edhe nga ana biologjike efekti i tyre qetësues. Marrja e tyre në mëngjes apo gjatë ditës (me përjashtim të atyre të sëmurëve të cilët duhet t'i marrin këto barna më shumë se një herë) do të çojë në çrregullimin e gjumit.

Grupi i barnave për të nxitur urinimin (diuretikët), si LASIX, ALDOKTON, LOMETAZID, etj. , duhet të merren në mëngjes, jo vetëm pse në rast se merren në mbrëmje a natën nxitin urinimin, por edhe pse në mëngjes efekti i tyre është më i plotë.

Sa duhet të jetë hapësira kohore e përdorimit të barnave?

Për të pasur efektin e dëshiruar barnat, duhet supozuar një përqëndrim i caktuar i secilit bar në gjakun e të sëmurit, pra në organizëm. Për t'a ruajtur atë përqëndrim gjatë gjithë periodës së domosdoshme për mjekim, shkencat mjekësore e farmaceutike kanë caktuar edhe hapësirat (periodat) kohore të dhënies së këtyre barnave. Kjo gjë shënohet edhe në reçetat, por edhe nëse nuk saktësohet aty, atë përcaktim e bën edhe farmacisti. Në udhëzimet e tyre ata shënojnë 2x1, 3x1 apo 4x1 d. m. th. me një "aritmetikë" të thjeshtë shënojnë logjikën e ruajtjes së përqëndrimit farmakologjikisht të efektshëm të kushtëzuar nga intervalet e kohës kur duhet marrë barin brenda 24 orëve.

Kjo ndarje e hapësirës kohore e 24 orëshit, e përllogaritur saktë nga studimet mbi arritjen e përqëndrimeve vepruese të barnave në gjak (d.m.th. në organizëm), merr një rëndësi të veçantë, sidomos, për antibiotikët. Kështu p.sh. është llogaritur që AMOKSICILINA duhet marrë rregullisht në çdo 8 orë (pra tri herë në ditë në hapësira kohore të ndara midis tyre me nga 8 orë), ndërsa AMPICILINA duhet të përdoret në bazë të udhëzimit 4 x 1 pra në çdo 6 orë. Theksojmë hapësirat kohore të marrjes së antibiotikëve sepse ato për të luftuar me sukses kundër mikroorganizmave "agresore" sëmundjeprurëse, kërkojnë përqëndrime të caktura në gjak. Në rast se në gjakun

(pra në organizmin e të sëmurit) do të bjerë niveli i barit (antibiotikut) nën përqëndrimin e kërkuar, atëherë shkaktari i sëmundjes, mikrobi agresor mund të rigjallërohet, të rifillojë veprimtarinë e tij të dëmshme. Por, nuk mjaftohet me kaq, periodat e rigjallërimit të tij e bëjnë atë në shumicën e rasteve më të qëndrueshëm, më rezistent ndaj atij bari (antibiotiku) d. m. th. gradualisht e bëjnë antibiotikun në fjalë pak, ose aspak të efektshëm.

A duhet përdorur dy apo më tepër barna në të njëjtën kohë?

Marrja e shumë barnave pa reçetë, si dhe përdorimi i njëkohëshëm i barnave të dhëna (përshkruara) nga mjeku, ka në shumë raste rreziqe për të sëmurin.

Kështu në qoftë se përdoret ASPIRIN-a në të njëjtën kohë me përdorimin e *Antikoagulantëve* (barnave kundër mpiksjes së gjakut – koagulimit, PELENTAN etj.), atëherë mund të arrihet deri në hemoragji (gjakderdhje) të rënda. Në rast se përdoret ASPIRINA bashkë me INDOMETACINËN që është bar kundër reumatizmit, ASPIRINA ia humb efektin indometacinës.

Vetëm me këta shembuj të këtyre barnave me përdorim të gjerë duhet të bindemi për kujdesin që duhet të kemi, sidomos, në rastet kur duhen përdorur dy ose më shumë barna në të njëjtën kohë. Në këso rastesh të sëmurët duhet të këmbëngulin në njohjen e mirë të udhëzimeve që u jep farmacisti për përdorimin e barnave dhe kombinimin e tyre sepse në këtë mënyrë shmangin veprimet e padëshiruara dhe pasojat e tyre.

BARNAT DHE SHTATZËNIA

A duhet të marrin barna gratë shtatzëna?

Gratë shtatzëna janë një kategori e cila kërkon kujdes më të madh gjatë përdorimit të barnave. Shtatzënat mund të marrin barna vetëm atëherë kur i përshkruan mjeku specialist-gjinekologu, dhe vetëm atëherë kur jeta e shtatzënës është në rrezik, për arsye se pjesa më e madhe e barnave kanë efekte anësore te fryti madje mund të lënë pasoja të rënda, që në shumë raste mund të jenë fatale. Për këto arsye asnjë grua shtatzënë në çfarëdo kohe të shtatzënisë e sidomos në tremujorin e parë të saj nuk duhet të përdorë barna pa u konsultuar me mjekun specialist. Për të pasur parasysh veprimet e tyre negative po japim një pasqyrë të shkurtër të veprimeve të disa barnave në qoftë se përdoren gjatë shtatzënisë. Në rend të parë janë:

Amikacina, Streptomicina dhe Gentamicina të cilat lënë pasoja të rënda në aparatin e dëgjimit, Fenitoina e cila e ngadalëson rritjen, Sulfonamidet siç është rasti me Bactrim-ën që shkakton verdhëz dhe dëmtime në tru, Rifampicina e cila dëmton sistemin nervor qendror, salicilatet si Aspirina, Andoli, që mund të zgjasin kohën e shtatzënisë, e ndërlikojnë atë dhe mund të shkaktojnë gjakderdhje.

Kloramfenikoli i cili dëmton palcën e eshtrave dhe në këtë mënyrë ndryshon cilësinë dhe sasinë e elementeve të gjakut etj.

Këto janë vetëm disa nga shembujt e barnave të cilët mund të veprojnë në mënyrë të dëmshme tek gratë gjatë kohës së shtatzënisë (te fryti).

KUJDESI I NËNAVE

QË I USHQEJNË FËMIJËT ME GJI (ME QUMËSHT) GJATË MARRJES SË BARNAVE

Për foshnjat e gjirit (latantët) dhe fëmijët deri në moshën një vjeçare (infantët) ushqimi më i shëndoshë dhe më i pasur me lëndë ushqimore, vitamina e minerale, si dhe më i përvetësueshëm (asimilueshëm) prej fëmijës, është qumështi i nënës, pra – ushqimi me gji.

Që qumështi i nënës të ketë gjithmonë vlera të larta ushqimore, për të mirërritur një fëmijë trupërisht (fizikisht) dhe mendërisht (psikikisht), është i domosdoshëm kujdesi i nënës që e ushqen me gji foshnjen e vet, para së gjithash për ushqimin e saj. Pra nëna gjatë ushqyerjes duhet të ketë parasysh jo vetëm kërkesat energjetike të saj, por njëkohësisht edhe të foshnjes (latantit), e cila gjirin e ka burim të vetëm të ushqimit natyror.

Kjo do të thotë që ushqimi i nënës me fëmijën në gji duhet të jetë i pasur me lëndë proteinike lehtësisht të përvetësueshme prej organizmit, lëndë yndyrore dhe sheqerore si dhe me vitamina të tretshme në ujë (hidrosolubile ku hyjnë vitamina C dhe kompleksi vitaminik i quajtur kompleski B-vitaminik me vitaminat B1, B2, B6, etj.), vitamina të tretshme në yndyrëra (liposolubile ku hyjnë vitaminat A, D, E, K, F) si dhe me lëndë minerale: makroelemente ku hyjnë në radhë të parë elementet e domosdoshme për formimin e një skeleti normal të foshnjes në rritje e sipër si dhe me mikro apo oligoelemente aq të domosdoshme për zhvillimin normal të të gjitha organeve e sistemeve të organizmit. Në qoftë se këta përbërës ushqimorë nëna i siguron në sasi dhe raporte normale midis tyre, atëherë kjo nënë do t'ja përcjellë ato me bujari të madhe foshnjes së vet nëpërmjet qumështit të gjirit. Gjëndrat e qumështit e prodhojnë dhe e sekretojnë qumështin me të gjitha "të mirat" e përmendura më sipër dhe foshnja mjafton të thithë me

kënaqësinë e natyrshme për të siguruar një ushqim të përshtatshëm nga ana cilësore dhe sasiore.

I përmendëm të gjitha (si më sipër) për të theksuar pikërisht bujarinë dhe gatishmërinë e organizmit të nënës me fëmijën në gji, që kërkesat e domosdoshme energjetike për rritjen e një fëmije normal dhe të shëndoshë t'i plotësojë përmes gjëndrave të qumështit dhe natyrisht prodhimit të tyre - qumështit (ushqimit të tij të parë dhe të vetëm, por edhe më të shijshmit në botë).

Gjatë ushqyerjes me gji duhet pasur parasysh edhe anën tjetër. Barnat që mund t'i marrë nëna gjatë periudhës së ushqimit të fëmijës me gji, mund të kalojnë në shumicën e rasteve me anë të qumështit edhe tek fëmija. Këto barna mund të:

- Pengojnë ose nxisin prodhimin e qumështit.
- Ndryshojnë përbërjen e qumështit.
- Kalojnë në qumësht dhe japin veprime të dëmshme ose helmuese për latantin, duke e dëmtuar atë në shkallë të ndryshme. Sigurisht, efekti (veprimi) toksik i barnave tek latanti (fëmija në gji) do të jetë aq më i madh dhe më i rrezikshëm sa më e madhe të jetë doza (sasia) e barit të marrë prej nënës.

Efekti toksik (helmues) i barnave tek fëmija që pi gji (latanti) varet edhe nga vetitë farmakologjike të barit, sespe ka raste kur edhe sasi të vogla të barit mund të dëmtojnë rëndë fëmijën.

Për këto arsye kur nëna me fëmijë në gji, është e detyruar për shkak të sëmundjeve të ndryshme të mjekohet, duhet të këshillohet paraprakisht me mjekun dhe farmacistin për të shmangur apo zvogëluar në maksimum veprimet e dëmshme të barnave mbi fëmijën e vet.

Atëherë, sa herë që i kështillohet dhënia e një bari, nënës që ushqen me gji fëmijën e vet, duhet të merren në konsideratë këto të dhëna:

- A është në të vërtetë e domosdoshme dhënia e barit?
- Të jepet ai bar për të cilin jemi të sigurtë.
- Të merret bari në atë pjesë të ditës që është më pak i kalueshëm tek fëmija: p. sh. nëna e merr barin, pasi i ka dhënë për të pirë fëmijës ose/dhe në kohën që fëmija fle më gjatë, pra sa më larg kohës së afatit tjetër. Kështu bari jashtëqitet me rrugë tjera (djersë, urinë, tëmth) dhe jo me anë të qumështit. Kështu evitohet mundësia e pranisë së barit në sasi të madhe në qumështin e gjirit.
- Nëse dhënia e barit është e domosdoshme për nënën, atëherë duhet të parashikohet edhe ndërprerja e (ushqyerjes me) gjirit përkohësisht dhe/ose përfundimisht, të kontrollohet sasia e barit në gjakun e fëmijës.

Nëna duhet të dijë se cilat barna nuk duhet përdorur gjatë periudhës së ushqimit me gji (periudha e laktacionit), aq më tepër kur përdor barna pa u këshilluar me mjekun, fatkeqësisht shumë nëna me fëmijë në gji, përdorin barna pa u vizituar dhe këshilluar me mjekun e farmacistin.

Në bazë të dëmit që mund të shkaktojnë barnat në organizmin e fëmijës, ndahen në 3 kategori:

- *Barnat për të cilat është vërtetuar ose supozohet se mund të dëmtojnë fëmijën që ushqehet me gji.*
- *Barnat për të cilat nuk jemi të sigurtë për dëmin që mund të shkaktojnë, prandaj duhet dhënë me shumë kujdes (më mirë të shmangen) dhe*
- *Barnat që mund të jepen pa frikë, sepse nuk kalojnë në qumësht ose dihet që nuk e dëmtojnë fëmijën.*

BARNAT E SIGURTA GJATË USHQYERJES ME GJI

1. Acidi folik (FOLAN)
2. Adrenalina
3. Antibiotikët (PENICILINA, AMPICILINA,AMOKSICILINA,
4. CEFALOSPORINAT, AMINOGLIKOZIDET)
5. Antihipertensivët (CAPTOPRIL, ENALAPRIL,ADALAT,ALDOMET)
6. Atropina
7. Betabllokuesit(PROPRANOLOL, INDERAL)
8. Digoksine(LANICOR, DILACOR)
9. Hekuri (FEROHEL)
10. Heparina
11. Hormonet e tireoides (në doza të vogla)
12. Insulina
13. Karbamazepina (MAZEPIN, TEGRETOL)
14. Klorokina
15. Kodeina
16. Kripërat e arit
17. Laksativët me laktulozë, vaji i parafinës, vazelina
18. Paracetamoli(PANADON, FEBRICET)
19. Prednizoni (PRONISON)
20. Propiltiouracili
21. Sulfati i bariumit
22. Zovirax

BARNAT QË DUHET TË PËRDOREN ME KUJDES GJATË USHQYERJES ME GJI

1. Antiepileptikët (BARBITURATET)
2. Antikoagulantët oral (SINTROM)
3. Antipsikotikët
4. Antituberkularët
5. Antiulcerozët
6. Atenololi
7. Bactrim
8. Benzodiazepinat (DIAZEPAMI)
9. Cinarizina
10. Deksametazoni,Betametazoni
11. Desferali

1. Diuretikët (LASIX)
2. Eritromycin
3. Kloramfenikoli
4. Laksativët me bazë cascara sagradae, sene, vaj ricini
5. Metronidazoli
6. Negram, Nitrofurantoin (BACTOGRAM)
7. Prometazina (PHENERGAN)

BARNAT TË CILAT NUK DUHET TË PËRDOREN GJATË USHQYERJES ME GJI

Amiodaron, Cordaron
Androgenet
Antidepresivet frenues të MAO
Antitiroidienet
Bromocriptina (BROMERGAN)
Ciprofloxacina (CIPROCINAL)
Citostatikët
Drogat (heroina, morfina, kokaina, amfetamina)
Ergotamina
Indometacina (INDOCID)
Lëndët që përdoren në radiologji
Litiumi

Po i japim disa shembuj të veprimit të dëmshëm të barnave, nga praktika e përditshme dhe të vërtetuara shkencërisht:

Bromokriptina frenon prodhimin e qumështit.

Ergotamina përdoret te dhimbja e kokës. Mund të shkaktojë barkqitje, vjellje, dhe çrregullime të gjakut tek fëmija, pra ka veprim toksik. Në doza të mëdha mund të frenojë laktacionin.

Kontraceptivët (barnat kundër shtatzënisë) – estrogjenët kanë veprim të dëmshëm në laktacion.

Barnat qetësuese si benzodiazepinikët – janë të pranishëm në qumësht dhe shkaktojnë gjendje letargjike (përgjumësi) te fëmijët.

Laksativet – barna që përdoren për të dalë jashtë si gjethet e Senës, përdoren mjaft shpesh nga lehonat për të luftuar kapsllëkun. Një pjesë e barnave mund të thithet nga fëmija duke përshpejtuar lëvizshmërinë e zorrëve të fëmijës duke shkaktuar diare tek ai.

Aspirina, Andoli – duhet shmangur, sepse mund të shkaktojnë sindromin Rey tek fëmijët që kanë pamjaftueshmëri të vitaminës K, çrregullime në funksionin e

trombociteve (qelizave të gjakut që kanë detyrë të ruajnë tërësinë e enëve të gjakut në raste dëmtimesh nëpërmjet dukurisë së mpiksjes -koagulimit të gjakut) dhe hypoprotrombinemi (rënie të nivelit të protrombinës në gjakun e fëmijës).

Antibiotikët mund të ndikojnë gjithashtu tek latanti (fëmija i gjirit).

Tetraciklinat fundërrojnë në eshtrat e fëmijës në formë të kompleksеve me kalcium, të cilët natyrisht nuk janë të njëjta me funksionet kockëformuese të tyre. Ndryshimi i procesit të kockëformimit dëmton sistemin kockor të fëmijës në rritje, dhe mund të çojë deri në deformime. Edhe dhëmbët që mund të kenë dalë ndryshojnë ngjyrën në të verdhë të mbyllur.

Kloramfenikoli mund të shkaktojë suprimim të palcës kockore të fëmijës, përqendrimet në qumësht janë të pamjaftueshme për të shkaktuar sindromin e "bebit gri".

Ciprofloksacinat duhet shmangur, sepse arrihen përqendrime të larta në qumësht.

Baktrima mund të shkaktojë dëmtimin e trurit (kern ikterus) te fëmijët ikterikë dhe hemolizë (shkatërrim të eritrociteve) te fëmijët me mungesë të G6PDH (glukoze 6 fosfat dehidrogjenaza).

Ka dhe shumë barna të tjera për të cilat nuk ka të dhëna të mjaftueshme për efektet e dëmshme dhe shkallën e dëmtimit të fëmijës gjatë përdorimit prej nënës në periudhën e laktacionit. Si përfundim, çdo nënë që ushqen fëmijën me gji duhet të ketë parasysh se:

- Pothuajse të gjitha barnat e marra nga nëna kalojnë në qumësht.
- Ato vërtet gjenden në sasi të vogël (më pak se 1-2 % e sasisë që merr nëna) dhe mund të mos veprojnë tek fëmija.
- Sidoqoftë, marrja e tyre duhet të kufizohet dhe të bëhet vetëm pas këshillimit me mjekun dhe farmacistin.

BARNAT DHE FËMIJËT

Përdorimi i barnave te fëmijët

Ndryshimet cilësore fiziologjike ndërmjet fëmijëve dhe të rriturve e bëjnë të domosdoshme njohjen e disa parametrave bazë në përdorimin e barnave, kryesisht farmakokinetikën dhe farmakodinamikën e barnave në moshën fëmijërore.

Farmakokinetika përfshin vlerësimin sasior të barnave d. m. th. përthithjen, shpërndarjen, ndryshimet që mund të pësojë bari në organizëm dhe eliminimin. Farmakodinamika përfshin efektet biokimike dhe fiziologjike të barnave, pra mekanizmin e veprimit.

Duhet pasur kujdes sidomos gjatë përdorimit të barnave në periudhën neonatale (28 ditët e para të jetës), së pari, shkëmbimi i lëndëve apo metabolizmi i të porsalindurit akoma nuk është i plotë, sidomos nga ana sasiore, me sistemet enzimatike dhe, për rrjedhojë një "deficit relativ" i tillë i enzimave do të ndikojë edhe në "metabolizmin" e vetë barit. Kjo "papjekuri relative" e metabolizmit, përfshin edhe metabolizmin e barit të dhënë, mund të ndikojë në ndryshimin e efekteve apo të ndikimit të tij mbi organizmin e të porsalindurit.

Së dyti, prania e një papjekurie relative të veshkave (dhe funksioneve të tyre) në të porsalindurit (d. m. th. në 28 ditët e para të jetës), mund të kufizojë eliminimin e barnave nga trupi i foshnjes, mund të qëndrojë dhe të veprojë më gjatë, dhe për rrjedhojë të theksojë toksicitetin. Në të porsalindurit klirensi i veshkave (aftësia pastruese e tyre) është më e ulët.

Për këto arsye në të porsalindurit nuk mund të përdoren doza të njëjta të barnave (të llogaritura për kilogramë/peshë) si tek periudhat e tjera të moshës fëmijërore. Ato duhet të jenë më të ulëta dhe të jepen në intervale kohore më të gjata.

KUJDES GJATË PËRDORIMIT TË BARNAVE TE FËMIJËT

Fëmijët përbëjnë kategorinë më të brishtë të popullsisë, e cila ka shumë nevojë të përdorë barna. Natyrisht këto barna ju përshkruajnë mjekët në recetat e tyre, më rrallë ua japin farmacistët (kur ju kërkohen dhe mbi bazën e indikacioneve të caktuara). Jo rrallë fëmijëve ju jepen barna edhe nga vetë familjarët e tyre pa i kontrolluar (vizituar) paraprakisht tek mjeku ose kur, për momentin, familjarët nuk kanë mundësi që të konsultohen me mjekun.

Për vetë veçoritë e moshës foshnjërore e fëmijërore farmaceutika e sotme bashkëkohore ka prodhuar forma barnash, të cilat pranohen lehtësisht (madje edhe me një farë kënaqësie prej fëmijëve). Këto forma të barnave janë përgatitur në atë mënyrë që të mos ndikojnë aspak në veprimin e tyre farmakologjik, por të modifikojnë shijen dhe erën e barnave për t'i bërë ato të pranueshme dhe të këndshme për fëmijët. Në forma të tilla ato merren lehtë prej fëmijëve. Një pjesë e madhe e tyre përgatiten në forma të lëngshme si shurupe apo tretësira dhe ju jepen fëmijëve të sëmurë me doza që mund të përllogariten lehtë prej prindërve. Dhe pikërisht tek ky dozim fillon edhe vështirësia dhe këtu duhet përqendruar edhe vëmendja.

Përse?

Shumë prej shurupeve apo tretësirave kanë edhe "lugën" e vet apo pikatoren dhe në këto raste shkalla e vështirësisë së dozimit të barit tek fëmija është e pakët. Mirëpo ka edhe shumë shurupe apo tretësira që nuk i kanë këto mjete të thjeshta matëse. Në udhëzimet përkatëse që shoqërojnë çdo bar jepet edhe udhëzimi përkatës për përdorimin e tyre. Në shumë raste nëpër udhëzime thuhet se dozimi duhet bërë me lugë kafeje. Është llogaritur që një lugë e zakonshme kafeje të

marrë 5 ml lëng, por në praktikën e përditshme ka disa lloj lugësh kafeje që mund të marrin nga 3 ml deri në 7 ml lëng.

Në rast se një familjar do të përdorë një lugë "të madhe" kafeje prej 7 ml do të paraqitet rreziku i marrjes së dozave më të mëdha (mbidozimi) se sa nevoja për mjekimin e fëmijëve të sëmurë, me të gjitha pasojat e mundshme.

Në rast se një familjar do të përdorë një lugë "të vogël" kafeje prej 3 ml, fëmija i sëmurë do të përballet me dy rreziqe të mundshme, së pari do të marrë një dozim të pamjaftueshëm (nëndozim), dhe kjo do të ketë si pasojë mosmposhtjen e sëmundjes, zgjatjen apo rëndimin e mundshëm të saj d. m. th. mosefektivitetin e barit të përdorur dhe së dyti, mikroorganizmat agresorë që kanë kushtëzuar sëmundjen e fëmijës, duke mos u luftuar sa e si duhet, dalin fitues ne këtë luftë të pabarabartë, duke u bërë rezistentë ndaj barit të përdorur, sidomos kur është fjala për antibiotikë.

Një problem tjetër që ka të bëjë gjithashtu me dozimin e saktë të barnave është edhe ai i përgatitjes së shumë shurupeve në shtëpi, pasi janë marrë nga farmacia në formë pluhuri. Dhënia e atyre barnave me formë pluhuri bëhet për të ruajtur sa më gjatë efektivitetin e veprimit të tyre – aq sa është edhe data e skadimit të çdo bari. Por, po këto barna pas tretjes dhe shndërrimit të tyre në shurupe, bëhen të paqëndrueshme dhe duhet përdor maksimumi brenda javës.

Zakonisht tretja e pluhurave për t'u shndërruar në shurupe për fëmijë bëhet me ujë të destiluar që i jipet familjarit bashkë me pluhurin. Por shpesh, dhënia e tretësit (ujit të destiluar) bëhet pa matje vëllimi dhe ka rrezik që suspensioni i shurupit të përgatitur mos t'i ketë raportet e caktuara – pluhur /tretës , e cila shpie në mosmarrjen e dozave të caktuara.

Pra, në qoftë se në shikim të parë këto duken si probleme të thjeshta, ato kërkojnë rigorozitet e saktësi në procedurën e përgatitjes dhe të dozimit (pra të dhënies tek fëmija i sëmurë) dhe këtu barra kryesore për shmangien e mangësive dhe të pasojave të dëmshme të tyre i takon farmacistit.

Udhëzimi për përdorim – Është kërkesë kryesore ndaj farmacistit sqarimi i udhëzimit për mënyrën e përdorimit të barnave, i cili vetëm me disa veprime të thjeshta shmang pasaktësitë dhe gabimet. Konkretisht, në qoftë se tek ne lugët e kafesë janë nga 3-7 ml, është e udhës që çdo farmaci të ketë një lugë që merr 5 ml, të cilën duhet t'ia tregojë familjarit që i merr barnat për fëmijën e vet. Një orientim i tillë i thjeshtë mundëson dozimin e saktë të barit që duhet të marrë fëmija i sëmurë. Të njëjtën gjë, duhet ta bëjë farmacisti duke e këshilluar familjarin që i merr barnat për sasinë e ujit të destiluar në të cilin duhet të tretet pluhuri i barit. Në shumicën e rasteve tretja e shurupeve bëhet në barnatore me matësen e vëllimit, që nuk është gjë tjetër veçse një enë e shkallëzuar. Ka edhe shumë njerëz që këmbëngulin ta marrin barin në formë të pluhurit për t'a përgaditur vetë në shtëpi suspensionin e shurupit. Kjo bart një rrezik: nuk janë të rralla rastet kur familjarët nuk ia japin të gjithë shurupin fëmijës së sëmurë (të ndarë në dozat përkatëse), por ia japin një pjesë të tij dhe pjesën e mbetur të suspensionit shurup e ruajnë për ndonjë rast tjetër kur të sëmuret përsëri fëmija apo, ndonjë fëmijë tjetër. Kjo bart një sërë rreziqesh prej të cilëve po i përmendim dy më kryesorët:

- Së pari, shurupi i përgatitur nuk ka më të njëjtin afat skadimi si e ka pluhuri para tretjes. Efektet mjekuese të shurupit ekzistojnë vetëm për pak ditë – aq ditë sa është llogaritur "konsumimi" i tij me dozat e caktuara.

- Së dyti, pluhurat dhe shurupet e përtaditura nga tretja e tyre, janë llogaritur në sasi që të jenë plotësisht të mjaftueshme vetëm për një kurë mjekimi. Në rast se shurupi i përgatitur nuk do të përdoret i gjithë kjo do të thotë që do të ndërpritet në mes kura (mjekimi) me të

gjitha pasojat e mosmarrjes së dozës së përgjithshme të plotë. Dhe ende më keq ripërdorimi i një shurupi të përgatitur kohë më parë është i paefektshëm, sepse në kushtet e tretësirës shkurtohet shumë afati i skadimit të barit.

Vërejtje: Barnat për fëmijë nuk duhet të përzihen me ushqim (çaj, qumësht etj.) për arsye të thjeshtë, se në shumicën e rasteve fëmija i sëmurë nuk e merr dot ushqimin e tërë, çka do të thotë se nuk e merr as dozën e barit të caktuar.

Së fundi, do të theksojmë diçka që e kemi vënë re në praktikën tonë të përditshme: *përdorimin e barnave pa e vizituar fëmijën e sëmurë tek mjeku, siç janë barnat që përdoren kundër temperaturës, kollës, diaresë dhe disa antibiotikë.* Gjithsesi, çfarëdo qofshin rrethanat e një veprimi të tillë, duhet që në një kohë sa më të shpejtë gjithsesi fëmija të vizitohet tek mjeku, sepse edhe prapa simptomeve të sipërpërmendura, mund të fshihen sëmundjet më të rënda. Përdorimi i antibiotikëve pa u konsultuar me mjekun është me pasoja edhe më të rënda. Antibiotikët duhen të përdoren vetëm nëse për përdorimin e tyre i udhëzon mjeku, sepse në të kundërtën marrja e antibiotikut kur ai nuk është i nevojshëm rëndon edhe më shumë gjendjen e fëmijës së sëmurë, mund të krijohen rezistenca mikrobike ndaj antibiotikëve të përdorur pa kritere, që në të shumtën e rasteve janë të dëmshme dhe me pasoja të paparashikuara.

BARNAT DHE TË MOSHUARIT

Si duhet t'i përdorin barnat njerëzit e moshuar?

Mosha mbi 65 vjet – shpesh quhet mosha e tretë ose periudha e pleqërisë. Gjenerata e moshës së tretë është e prekshme nga një sërë sëmundjesh, kryesisht kronike e degjenerative si: sëmundjet reumatike, sëmundja e sheqerit, shtypja e lartë e gjakut, arteriosklerozа me të gjitha pasojat e ndërlikimet e saj të zemrës dhe trurit, anemitë etj. Është problematike te kjo moshë shfaqja në të njëjtën kohë e dy apo më shumë sëmundjeve dhe kjo bëhet si shkak që të moshuarit nuk paraqiten për kontroll mjekësor. Përdorimi i detyruar i shumë llojeve të barnave kërkon që këta të sëmurë të jenë të kujdesshëm gjatë marrjes së tyre , sepse përpos veprimeve individuale anësore mund të ketë pasoja serioze e të rënda edhe reagimi i njërit bar me barin tjetër (ndërveprimi), që mund të çojë në ndërlikime të rënda. Problemin e rëndon më shumë edhe fakti se tek të moshuarit shumë funksione organike ndryshohen, kryesisht dobësohen, prandaj është shumë e rëndësishme që të kihen parasysh të gjitha këto rrethana, sidomos për dozimin e barnave.

Nga sa thamë del se të sëmurët e moshuar patjetër duhet të bashkëpunojnë me mjekun e farmacistin rreth mënyrës së përdorimit të barnave, në mënyrë që të shmangen sa të jetë e mundur më shumë dëmet e mundshme që mund të sjellë përdorimi i barnave të shumëllojshme në këtë moshë dhe të arrihet një përshtatshmëri sa më e mirë lidhur me dozat për njerëz të moshuar. Këtu në radhë të parë duhet të jenë barnat me ndikim të rrezikshëm në këtë moshë p. sh. barnat me veprim frenues, qetësues siç janë ato kundër pagjumësisë, paqëndrueshmërisë emocionale etj. Dozimi i këtyre barnave duhet të bëhet me kujdes për arsye se eliminimi i tyre nga

organizmi është 2-3 herë më i ngadalshëm se sa te personat e rritur dhe me organe të ruajtura fiziologjikisht. Si shembull përmendim *fenobarbitonin,* i cili zakonisht eliminohet nga organizmi për 8 orë, por që te personat e moshuar mbahet edhe për 2-3 herë më gjatë.

Antihipertensivët (barnat kundër shtypjes së lartë të gjakut) gjithashtu duhet të jepen me doza të kontrolluara për arsye se këto barna zvogëlojnë qarkullimin e gjakut nëpër organe vitale e sidomos në tru dhe zemër ku pasojnë pastaj ndryshime të shumta.

Diuretikët (barnat për urinim) gjatë veprimit të tyre nga organizmi nëpërmjet veshkave përpos lëngjeve (ujit) largojnë edhe kripërat. Humbja e ujit dhe elektrolitëve mund të dobësojë më shumë organizmin dhe përsëri mund të çojë në ndërlikime të tjera në organizëm.

E njëjta gjë mund të thuhet edhe për barnat kundër dobësimit të zemrës.

Në mënyrë që të shmangen shumë fatkeqësi, të sëmurëve duhet t'u jepet një numër mundësisht sa më i pakët i barnave dhe atë në doza të cilat janë të mjaftueshme.

Nuk mund të rrimë pa përmendur edhe disa probleme që në përgjithësi i kanë të sëmurët e moshuar siç është problemi ekonomik. Shumë të moshuar nuk kanë mundësi që të kontrollohen rregullisht te mjeku dhe për më tepër nuk kanë mundësi për të blerë barnat që ju duhen e për të cilat kanë nevojë. Ka shumë raste që të moshuarit që ndodhen në rrethana të tilla, përdorin barna që kanë mbetur pa u përdorur, dhe të ruajtura në kushte të papërshtatshme. Po aq e rëndësishme është edhe mospërdorimi i rregulltë i barnave për shkak të harresës (si kohë-marrje dhe si dozë).

NDËRVEPRIMET (PAPAJTUESHMËRITË) E BARNAVE

Mjekimi i vetevetes (vetëmjekimi) apo i ndonjë pjesëtari të familjes me barna, të cilat mund të merren edhe pa reçetë kërkon disa njohuri paraprake për barnat që do të përdoren. I sëmuri që vetëmjekohet, pra që guxon të luajë edhe rolin e mjekut edhe atë të farmacistit edhe pse mund të jetë i sigurtë për njohuritë që ka marrë për barnat që do të përdorë, duhet të ketë parasysh dhe të mos harrojë edhe një fakt të rëndësishëm. Ai mund të jetë në një vazhdim normal mjekimi, me kurat e dhëna nga mjeku dhe problemet që lidhen me barnat që merr "tradicionalisht" i njeh dhe madje mund t'i ketë përforcuar edhe plotësuar në vazhdimësinë e mjekimit të vet. Por i sëmuri, apo familjari që përdor tek fëmija apo ndonjë pjesëtar tjetër i familjes barnat e marra pa reçetë ose në rast se mendon të shtojë në mjekimin e zgjatur, tradicional, ndonjë bar tjetër, gjithmonë të marrë pa reçetë, duhet të ketë parasysh edhe ndërveprimin e barnave midis tyre.

Ky ndërveprim përgjithësisht mund të jetë *sinergjist* d. m. th. ndikon për të fuqizuar e rritur ndërveprimin, interaksionin e barnave, por mund të jetë edhe *antagonist,* i kundërt d. m. th. që ndikon në zvogëlimin e veprimit të barnave. Ky ndërveprim mund të përfshijë madje edhe toksicitetin (helmueshmërinë) e barnave, mund t'i sjellë të sëmurit probleme të rënda. Ato, jo rrallë mund të jenë vdekjeprurëse, fatale.

Prandaj është e logjikshme apo siç shprehet shumë bukur populli ynë, është e udhës që çdo njeri, i cili merr barnat e dhëna nga mjeku dhe barna të tjera, duhet të njohë ndërveprimin e mundshëm midis barnave "të rregullta" të dhëna nga mjeku, me barnat që i sëmuri vendos t'i përdorë pa u këshilluar me mjekun.

Për të lehtësuar sadopak këtë problem ne po i paraqesim ndërveprimet e disa barnave që merren pa reçetë, por që edhe janë më të përdorurit në praktikën e sotme mjekësore.

Analgjetikët

Më të përdorurit janë ASPIRINA, INDOMETACINA, BUTAZOLIDINA e kombinimet e tyre) të cilat mund të ndërveprojnë me:

- *barnat kundër koagulimit (mpiksjes) të gjakut (*PELENTAN*).* Ky ndërveprim fuqizon veprimin e barnave kundër koagulimit të gjakut (antikoagulantët) aq sa mund të shkaktojnë gjakderdhje (hemoragji) me pasoja të rënda. Gjakderdhjet e tilla janë më të shpeshta sidomos tek njerëzit që vuajnë nga i thati i lukthit (ulcera e stomakut). Analgjetikët mund të ndërveprojnë me antikoagulantët jo vetëm tek njerëzit me ulcerë të lukthit por ata mund të shkaktojnë (si rezultat i fuqizimit të veprimit të antikoagulantëve) edhe ulcerë të lukthit, e cila që në fillimet e saj të shfaqet me gjakderdhje.
- Analgjetikët ndërveprojnë me ALKOOLIN, prandaj gjatë marrjes së tyre nuk duhet të përdoren birra dhe pijet alkoolike, sepse ato shkaktojnë ngacmime të lukthit dhe gjakderdhje të rrezikshme
- Analgjetikët ndërveprojnë me *barna që përdoren për mjekimin e sëmundjes së sheqerit (antidiabetikët)* si DIABENESIN, DAONILIN, EUGLUKONIN etj. , duke i fuqizuar antidiabetikët në veprimin e tyre për uljen e nivelit të sheqerit në gjak. Për rrjedhojë ndërveprimi analgjetikë – antidiabetikë mund të çojë në një rënie të shpejtë të nivelit të sheqerit edhe nën nivelin normal të tij (hypoglicemi të shpejtë).
- Aspirina ndërvepron me *barna kundër reumatizmës*-INDOMETACINA duke pamundësuar veprimin e tyre,
- në rast se analgjezikët do të përdoren së bashku me *barnat kundër shtypjes së lartë të gjakut (antihipertenzivët) si* IZOBURINA etj. , për shkak të ndërveprimit të tyre, bëhet i pamundur një mjekim i suksesshëm i hipertensionit (shtypjes së lartë të gjakut).

Kontraceptivët

Barnat që përdoren kundër shtatzënisë (si EUGYNONI, NEOGYNONI, STEDIRILI etj.), ndërveprojnë me:

- Barna të tilla, si: BARBITURATET, FENITOINËT, ANTIHISTAMINIKËT, RIFAMPICINËN etj. , dhe që mund të konsiderohen si barna që përshpejtojnë metabolizmin e një sërë barnash në mëlçi. Nga ky ndërveprim zvogëlohet shumë veprimi, efekti i kontraceptivëve aq sa, megjithë përdorimin e tyre të rregullt, duke e pasur veprimin e tyre të frenuar e të zvogëluar, mund të çojnë deri në një shtatzëni të padëshiruar.
- *Antikoagulantët*, (PELENTAN) duke e zvogëluar veprimin dhe efektin e këtyre të fundit dhe kjo shpjegohet me faktin e rritjes së prodhimit të faktorëve të koagulimit nën ndikimin e kontraceptivëve.
- Në rast se kontraceptivët oralë (që merren nga goja) do të përdoren nga gratë që pinë DUHAN, atëherë kjo mund të çojë deri në shfaqjen e trombozës së venave.

Antidiabetikët oralë

Barnat që përdoren për mjekimin e sëmundjes së sheqerit (diabetit) si: DIABENESE, DAONILI etj. , ndërveprojnë me:

- *Kontraceptivët* (si EUGYNONI, NEOGYNONI, STEDIRILI etj.) dhe nga ky ndërveprim zvogëlohet efekti i antidiabetikëve. Kjo imponon një kontroll më të shpeshtë të glicemisë (nivelit të sheqerit në gjak) për të "korrigjuar" dozat e antidiabetikëve.
- *Antikoagulantët (*PELENTAN, SYNCUMAR etj.) dhe si rezultat i kësaj kemi rënien e sheqerit në gjak (hipoglicemisë) dhe humbjen e vetëdijes, dhe në anën tjetër antidiabetikët rrisin veprimin e antikoagulanteve çka mund të çojë deri te gjakderdhjet e brendshme.
- ALKOOLIN (PIJET ALKOOLIKE), ANTIHISTA-MINIKËT, KONTRACEPTIVËT, KLORPROMAZINËN, DIURETIKËT, HORMONET E TIROIDËS, etj. , të cilat e zvogëlojnë efektin e antidiabetikëve oralë.

- ASPIRINËN DHE KOMBINIMET E SAJ, FENILBUTA-ZONIN, KLORAMFENIKOLIN, TETRACIKLINËN, SULFONAMIDET të cilat e fuqizojnë veprimin e antidiabetikëve oralë.

Barnat kundër pagjumësisë dhe ngarkesës psikike

Barnat që përdoren kundër pagjumësisë dhe ngarkesës psikike, si**:** APAURINA, ANSILANI, CERSONI, MOGADONI etj. , reagojnë (ndërveprojnë) me:

- *Pijet alkoolike (birrë, verë, raki)* , ndërveprim ky i cili mund të shpie deri në një depresion të shprehur të shoqëruar edhe me zvogëlimin e mundësisë së koordinimit të lëvizjeve.

Antidepresivët treciklikë

Antidepresivët treciklikë si: ANAFRANILA, SINEQUANI, TRYPTAZOLI reagojnë me:

- *Alkoolin dhe pijet që përmbajnë alkool* duke shkaktuar depresion dhe ulje të temperaturës trupore
- *Antikoagulantët (*PELENTAN, SYNCUMAR *etj*.), si pasojë rritet efekti i antikoagulantëve, çka mund të çojë në gjakderdhje të brendshme.
- *Barnat kundër epilepsisë* HYDANPHEN, DIFETOIN me çka zvogëlohet efekti i barnave kundër epilepsisë
- *Antihipertenzivët (*ALDOMET, METILDOPA, BRINERDIN etj.) dhe pamundësohet kontrollimi i shtypjes së gjakut.
- *Benzodiazepinat* (ADUMBRAN, APAURIN, LIBRIUM etj.) duke e potencuar veprimin e benzodiazepineve në tru me çka krijohet një rezik potencial sidomos për drejtuesit, ngarësit e makinave dhe atyre që punojnë në vendet e punës ku kërkohet përqendrim i vëmendjes.

Barnat kundër reumës (Artritit)

Barnat kundër reumës (Artritit), si: INDOMETACINË, BUTAZOLIDINË, PHENIBUTAZON etj. , reagojnë me:

- *antikoagulantët* duke e rritur veprimin e tyre.
- *aspirinën* dhe preparate që përmbajnë aspirinë duke shkaktuar dhimbje barku dhe të thatin në lukth. Gjithashtu këto barna zvogëlojnë veprimin e antireumatikëve.
- *kontraceptivët* duke e zvogëluar efektin e kontraceptivëve dhe duke e rritur mundësinë e mbetjes shtatzënë.
- *antidiabetikët* duke e rritur efektin e tyre.

Diuretikët me veprim të lehtë

Barnat për urinim: TIARENI, MODURETIKU etj. , ndërveprojnë me:

- *antihipertenzivët si* ALDOMET, METILDOPA, SINEPRES etj. (që në të shumtën e rasteve mjekët e përshkruajnë për të fuqizuar veprimin, shkakton ulje të shpejtë dhe të theksuar të shtypjes së gjakut, kështu që nevojitet kontrollimi më i shpeshtë i shtypjes së gjakut.
- *antidiabetik si* DIABENESE, DAONIL etj. , duke e pamundësuar mbajtjen nën kontroll të nivelit të sheqerit në gjak (glicemia bëhet e paqëndrueshme)
- *barnat kardiotonike si* LANICOR, DIGITOKSINA, DILACORI etj. , duke prishur ekuilibrin e elektroliteve dhe në qoftë se nuk kontrollohen rregullisht elektrolitet në gjak (sidomos kaliumi), mund të arrihet deri në veprimin toksik të kardiotonikëve dhe të shfaqet rreziku i aritmisë etj.

Preparatet e tetraciklinave

Barnat si: Amracina, Geomicina, Chymocikclari etj. ndërveprojnë me:

- *ushqimin që përmban kalcium, qumështin dhe prodhimet e tij, preparatet kundër thartirës së lukthit si antacidet (*GELUSIL LAC, KOMPENSANI *etj.)* duke zvogëluar resorbimin edhe efektin e preparateve të tetraciklinave
- *penicilinat* duke e zvogëluar efektin e tyre.

BARNAT QË NDIKOJNË NË AFTËSITË SEKSUALE

Përdorimi i barnave kërkon njohuri jo vetëm për shqetësimet apo sëmundjet ku mund të përdoren dhe për mënyrën e përdorimit të tyre por edhe për mundësinë e paraqitjes së efekteve anësore që shkaktohen nga përdorimi i tyre, siç është p. sh. ndikimi në aftësitë seksuale (impotenca). Ky problem në të shumtën e rasteve anashkalohet si nga ana e mjekut dhe e farmacistit, po ashtu edhe nga vetë i sëmuri i cili këtë problem e trajton si të vetin, duke iu shmangur konsultimeve me mjekun apo farmacistin. Çrregullimet seksuale në të shumtën e rasteve paraqiten si pasojë e përdorimit të barnave apo preparateve kundër shtypjes së lartë të gjakut. Duke pasur parasysh se mbi 20% e popullatës mbi moshën 18 vjeçare vuajnë nga shtypja e lartë e gjakut, e që gjatë gjithë jetës së tyre duhet të përdorin këto barna, atëherë ky problem duhet të merret me seriozitet sepse shpeshherë këta të sëmurë e ndërpresin marrjen e këtyre barnave, e kjo mund të çojë deri në çrregullime të rënda të organizmit. Praktikisht përdorimi i këtyre barnave është i përjetshëm, dhe si i tillë mund të çojë deri te kjo dukuri e padëshiruar që në shumë raste e "detyron" të sëmurin të ndërpresë marrjen e tyre ose ndërrimin me barna të tjerë. Këtë problem i sëmuri e ka "vështirë " ta paraqesë te mjeku ose te farmacisti, dhe ai ndërpren marrjen e këtyre barnave pa u kosultuar, duke mos llogaritur se pasojat janë të mëdha , deri te ato fatale. Në grupin e barnave që përdoren kundër shtypjes së lartë të gjakut e që mund të shkaktojnë çrregullime seksuale bëjnë pjesë: Gvanetidina, Klonidina, Prazosina, Rezerpina, Spirolaktoni dhe diuretikët tiazidë. Për sa i përket përdorimit të beta-blokatorëve, meqë kanë lipofili më të pakët se propranololi dhe për pasojë hyjnë më me vështirësi në sistemin nervor qendror, mundësia që të shkaktohen çrregullime seksuale është më e vogël. Ndërsa prej barnave që përdoren kundër të thatit (ulcerës) nga grupi i H2

receptorëve , veprim kundër - androgen (që mund të shkaktojë çrregullime seksuale), sidomos te femrat ka vetëm Cimetidina. Duhet pasur parasysh se mund të çojnë në çrregullime seksuale edhe barnat që përdoren si qetësues të sistemit nervor qendror.

L[30]

BARNAT QË RRISIN EFIKASITETIN E MARDHËNIEVE SEKSUALE

Potenca është dukuri e cila manifestohet me probleme në marrëdhëniet seksuale.

Për këtë arsye, shkencat farmaceutike duke kërkuar zgjidhjen e këtij problemi sot në treg kanë futur në qarkullim barna, të cilët rrisin potencën në marrëdhëniet seksuale. Bari i parë të cilin e ka futur në treg industria farmaceutike është *Sinadelfil citrate*, i njohur me emrin *Viagra*.

Sinadelfil citrate - Viagra

Kjo lëndë në fillim është përdorur për mjekimin e hipertensionit. Pacientët (shumica e të moshuarve) pas marrjes së këtij bari për tension të gjakut jo që ishin ndier mirë-mjekuar nga hipertensioni, por ishin ndier shumë mirë edhe në ereksion. Për këtë pacientët të cilët kishin përdorur një herë, e kërkonin prapë. Kjo ndikoi që të bëheshin hulumtime të mëtutjeshme dhe shkencëtarët (njëri prej tyre me prejardhje shqiptare - Ferid Murati) arritën në përfundim që këtë bar ta përdorin për rregullimin e problemeve seksuale.

Substanca Sinadelfil veprimin e vet e ka në bllokimin e enzimit fosfo-diesterazës PDE, me ç'gjë zgjat kohën e ereksionit te meshkujt.

Mekanizmi i veprimit

Mashkulli, i cili ngacmohet seksualisht më mbaresat nervore, aktivizon guanovin monofosfatin treciklik cGMP, i cili bën dilatimin e enëve të gjakut. Kjo bën që penisi të mbushet me gjak - në saje të indeve shpuzore, dhe kështu penisi merr forcë. Enët e gjakut që janë të dilatuara, bëjnë shtypje në vena, dhe në këtë mënyrë bëjnë që gjaku të qëndrojë gjatë në penis. Forca e tij qëndron gjatë dhe pas orgazmës kthehet në gjendjen e mëparshme normale (kthimin në gjendje normale e bën enzimi i PDE, i cili shkatërron cGMP-në).

Në jetën normale Sildenalfili merret si sistem doping. Mashkullin, i cili nuk ka dëshirë për seks, Sildenalfili nuk e ndihmon - nuk mund të ketë veprim të kërkuar.

Sildenalfili nuk duhet të përdoret gjatë.

Ka këto anë negative:

Halucinacionin, të bardhët e syrit - nuk dallohet mirë ngjyra e kaltër, e gjelbër, dhjetë për qind të rasteve kanë kokëdhembje. Personat me hipertension të cilët marrin edhe antihipertensiva të tjerë, humbasin vetëdijen nga hipotensioni i shpejtë. Duhet të kenë kujdes ata që janë me sëmundje koronare. ***(Prospekti Viagra)***

Verdenafil hidrokrolruri trihidrat - Levitra

Së paku një nga dhjetë meshkuj gjatë ndonjë periudhe të jetës kanë probleme që të arrijnë fortësinë e mjaftueshme të organit seksual për kryerjen e marrëdhënies normale seksuale (çrregullimi erektil). Shkaktarët e kësaj mund të jenë organikë, psikologjikë, por më së shpeshti është kombinimi i këtyre dy faktorëve. Pavarësisht nga shkaktari, pasoja është e njëjtë: shkaktohen ndryshime në muskulaturën e enëve të gjakut, të cilat pamundësojnë mbajtjen e gjakut në organin seksual mashkullor, i cili do ta bënte dhe do ta mbante atë të fortë.

Arritja e fortësisë së organit seksual mashkullor (ereksioni) varet nga baraspesha e dy substancave në organizëm. Njëra mundëson ereksionin, ndërsa tjetra të kundërtën. Te meshkujt e

shëndoshë veprimi i këtyre dy substancave është në baraspeshë. Nëse prishet kjo baraspeshë, bie aftësia e organit seksual mashkullor për të kryer aktin seksual (çrregullimi ereksional). VARDENAFILI e zvogëlon veprimin e substancës së dytë (të quajtur PDE-5) dhe mundëson që të arrihet dhe të mbahet ereksioni. Merret rreth 25 deri në 60 minuta para marrëdhënies seksuale dhe vepron vetëm nëse keni stimulim seksual.

(Prospekti Levitra)

Tadalafili me emrin tregtar Cialis

Terdenafili është një substancë e cila ka mekanizëm të ngjashëm të veprimit sikurse edhe dy substancat e mëparshme, vetëm se veprimin e ka më të gjatë. Mekanizmi i veprimit bazohet në zgjerimin e enëve të gjakut në organin seksual mashkullor (ku edhe bën grumbullimin e gjakut) me ç'gjë atij ia rrit fortësinë dhe kohën e ereksionit. Ky bar përdoret edhe te të sëmurët me hipertension pulmonar. Koha e veprimit të këtij bari është e ndryshme nga ajo ditorja në doza 2,5 mg deri 5 mg deri tek ajo në afat prej 36 orëve në doza nga 5 deri në 10 mg. Veprimi i tij fillon pas 30 minutash.

Duhet t'i kemi parasysh disa nga këto të dhëna para se ta përdorim:

- nuk duhet të jemi pacientë me sëmundje të zemrës, të veshkave , të mëlçisë, të shtypjes së lartë të gjakut;
- nuk duhet të përdorim barna të tjerë, sidomos të grupit të nitrateve (nitroglicerinë etj.);

Si edhe dy barnat e mëparshëm edhe ky bar ka efektet anësore të njohura si dhimbje koke, zënie të hundëve ose lëngësim nga hundët, ushtimë të veshëve etj. Këto efekte anësore zakonisht zhduken pas disa orësh. Në rast se efektet nuk zhduken për një kohë të gjatë, duhet t'i drejtohemi mjekut. ***(Prospekt i Cialis)***

NDIKIMI I BARNAVE NË REZULTATET E ANALIZAVE LABORATORIKE

Në analizat e ndryshme laboratorike përveç ushqimit dhe faktorëve të tjerë, të cilët japin rezultate të rreme pozitive apo negative, rol të rëndësishëm luan edhe prania (përdorimi) e barnave në organizëm. Në disa raste duhet të kemi kujdes edhe në intervalin kohor me ditë ose javë (për shkak të gjysmëjetës së barit në organizëm).

Ndikimit të barnave-medikamenteve i nënshtrohet çdo rezultat biokimik, sado që është punuar me metoda precize dhe specifike siç është edhe ajo enzimatike.

Shumica e medikamenteve veprimin e tyre e bazojnë nëpërmjet të metabolitëve të tyre, ndërsa disa veprojnë drejtpërdrejt në shkaktarët, të cilët nxisin rritjen ose uljen e vlerave të kërkuara të analizave laboratorike (p. sh. : shumica e kimoterapeutikëve etj).

Veprimi i medikamenteve në rezultatet laboratorike varet nga:

përqëndrimi, pasia e dhënë, struktura kimike, zbërthimi, gjysmëjeta e shkatërrimit, eskrecioni,

Mjeku, specialisti duke pasur parasysh veprimin e medikamenteve në rezultatet laboratorike nuk duhet të kërkojë analiza laboratorike në të sëmurët e mjekuar me medikamente, të cilat ndikojnë negativisht në rezultatet laboratorike ose duhet të kenë parasysh vlerat e rritura ose të ulura si pasojë e ndikimit të barit të dhënë në analizën e kërkuar. Një mosrespektim i tillë sjell dëme të shumta për diagnostifikimin e saktë (i sëmuri pranon terapi joadekuate) për të sëmurin dhe për mjekun.

Me qëllim që të evitohet mundësia e rezultateve joreale është e udhës që para se t'i merrni barnat të këshilloheni (të pyetni mjekun ose farmacistin) se a mund t'i marrim ose a ka ndikim marrja e barnave të caktuara në rezultatet e analizave laboratorike.

Në fund të librit, në pjesën shtesë, ndodhen tabelat e barnave, të cilët ndikojnë në parametrat biokimikë dhe mikrobiologjikë.

SI DUHET T'I PËRDORIM BARNAT

Industritë farmaceutike (sot) në botë kanë prodhuar forma të ndryshme teknologjike të barnave, kështu që një bar - medikament paraqitet në disa forma. Nga forma e barit varet edhe (vendi) dhe mënyra e përdorimit. Çdo formë teknologjike (tableta, drazhe, pomada) kërkon mënyrën dhe dozën e drejtë të përdorimit.

Në shikim të parë ky udhëzim duket se nuk është aq interesant, mirëpo suksesi terapeutik varet pikërisht nga mënyra sesi duhet të përgatitet bari për t'u përdorur, si të dozohet, sa kohë duhet të përdoret, cilat efekte mjekuese do të arrihen, cilat efekte anësore mund të shfaqen etj.

Janë dhënë shënime dhe fotografi në mënyrë që praktikisht të shihet sesi duken format e barnave, si ruhen, si duhet të përgatiten ata dhe si duhet të përdoren. Kjo përfundimisht e përcakton efektin terapeutik të barit.

Për qëllime sa më praktike po japim disa udhëzime kryesore sesi duhet të përdoren format e caktuara të barnave.

Para përdorimit të çdo bari duhet të lahen duart mirë dhe të teren (të fshihen).

Ambalazhi duhet të hapet me kujdes në mënyrë që të mos krijojmë mundësinë e prishjes së barit pasi të hapet.

E shikojmë saktë se sa duhet të merret: nëse është tabletë duhet të shikohet se sa pjesë ose sa tableta duhet të përdoren menjëherë: a duhet të mbahet nën gjuha, a duhet të shkrihet në gojë, a duhet të merret para ushqimit apo mbas ushqimit, a duhet të përdoret me lëngje; kapsulat nuk duhet të ndahen; nëse është tretësirë duhet të dihet se me çfarë luge duhet të merret. Kjo ka shumë rëndësi, sepse tregon sa do të jetë sasia e nevojshme e barit që merret. Te tretësirat duhet të kemi shumë

kujdes gjatë përdorimit-duhet të dimë mirë nëse ajo është për t'u pirë, për ta lyer trupin apo për t'i larë flokët.

Udhëzimet e qarta të barnave, sidomos për gratë shtatzëna, për fëmijët dhe për të moshuarit, kanë rëndësi të jashtëzakonshme:

- Gratë shtatzëna, të shumtën e kohës kanë probleme shëndetësore dhe për t'i lehtësuar këto probleme, kërkojnë të përdorin barna.
-
- Fëmijët nuk i marrin me qejf, dhe për pasojë nuk e marrin dozën e dëshiruar ose nuk e marrin fare.

- Të moshuarit i harrojnë barnat ose i ngatërrojnë gjatë marrjes.

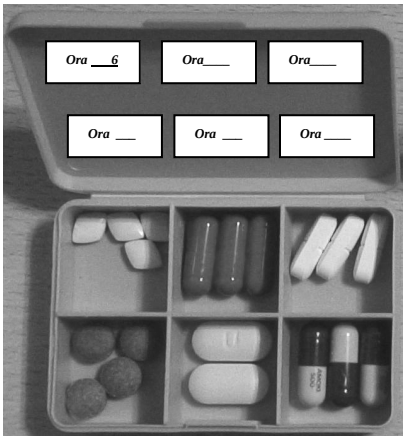

Kutia kujtuese e marrjes së barnave brenda 24 orëve

TABLETAT, DRAZHETË DHE KAPSULAT PËR PËRDORIM ORAL (NGA GOJA)

Tabletat janë forma të forta të barnave. Përdoren nga goja (në mënyrë orale), thithen në hapësirën e gojës, në lukth dhe/ose zorrë. Punohen në forma të ndryshme, si pllakëza të rrumbullakëta ose ovale me sipërfaqe të rrafshtë ose lehtësisht konvekse, të lëmuara, me anë të rrumbullaksuara njësoj.

Në bazë të mënyrës dhe synimit të përdorimit, tabletat mund të ndahen në LINGUALETA, EFERVETA, DRAZHE, FILM-TABLETA, ORIBLETA, SOLUBLETA. Ka edhe një lloj të veçantë tabletash që përdoren me rrugë vaginale, VAGINALETE (shih më poshtë).

- **Lingualetat** janë tableta që vehen nën gjuhë dhe substancat mjekuese resorbohen, thithen nëpërmjet mukozës së gojës.
- **Efervetat** janë tableta që para përdorimit shkrihen në ujë dhe pihen në formë lëngu - limonade.
- **Drazhetë** janë tableta të mbuluara me sheqer.
- **Filmtabletat** janë të mbuluara me një film të hollë me prejardhje natyrore ose sintetike. Trashësia e këtij filmi është shumë e vogël rreth, 100 mikrometër.
- **Solubletat** janë tableta për përdorim të jashtëm që pas shkrirjes, përdoren lokalisht (shih më poshtë).

TABLETAT

Tabletat në përgjithësi kanë disa karakteristika që duhet pasur parasysh para përdorimit të tyre.

Tabletat janë kokrra të forta, me formë dhe madhësi të ndryshme (të rrumbullakët etj., pesha 0.5-1 g), me ngjyrë ose pa ngjyrë, të ndara me vija, të ambalazhuara në folie ose shishe. Para se të përdoren duhet të dimë se a po i marrim tabletat, të cilat na i ka përshkruar mjeku, si dhe a po u përmbahemi rregullave, të cilat na i ka dhënë farmacisti.

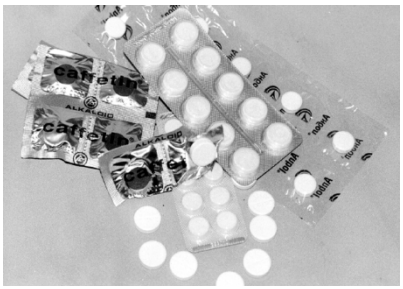

Ruajtja e tyre duhet të bëhet në bazë të standardeve që kërkon bari i caktuar. Sidomos është me rëndësi që ato të ruhen (lihen) në vende ku ndryshimi midis temperaturës së ulët dhe të lartë të jetë sa më i vogël. Kjo mundëson që lagështia ndaj së cilës tabletat janë shumë të ndieshme, të mënjanohet. Gjithashtu tabletat duhet të mbrohen nga drita. Tabletat nuk duhet të ruhen në frigorifer, kuzhinë, banjë dhe në vende të tjera që përmbajnë lagështirë.

Lidhur me tabletat që janë të mbuluara me një cipë të hollë filmor duhet që të hapet vetëm tableta, e cila do të përdoret, ndërsa tjerat ruhen të paprekura. Për tabletat, të cilat jepen në shishe duhet pasur kujdes që shishja, pas marrjes së tabletës, të mbyllet mirë dhe menjëherë.

Tabletat, të cilat duhen të kapërdihen, gëlltiten pa u përtypur dhe merren me pak ujë.

Në formë të tabletave ndodhen: *Analgina, Aspirina, Diklofenaku* etj.

LINGUALETAT
(TABLETAT QË MBAHEN NËN GJUHË)

Lingualetat janë përgatitje të barnave që detyrimisht duhet të thithen në hapësirën, zgavrën e gojës.

Lingualetat janë pllakëza të rrumbullakëta, të forta me sipërfaqe të rrafshtë apo konvekse që përdoren duke i vënë nën gjuhë. Punohen në mënyrë të tillë që të treten në lëngun e gojës pa qenë nevoja për të dhënë mjete të tjera për zbërthimin dhe thithjen e tyre. Ato zbërthehen e thithen gradualisht brenda një kohe relativisht të shkurtër, deri 30 min.

Merren në këtë mënyrë: pastrohet hapësira gojore, vihen nën gjuhë, në mënyrë që lënda mjekuese të resorbohet më shpejt dhe të veprojë më shpejt.

Duhet të ruhen në vende të terura dhe të mbrojtura nga lagështira.

Në formë të ligualetave përdoren: vazodilatorët, disa hormone dhe disa barna që shkatërrohen në traktin digjetiv.

Në formë të lingualeteve ndodhen*: Nitroglicerina, Tinidili* etj.

DRAZHETË

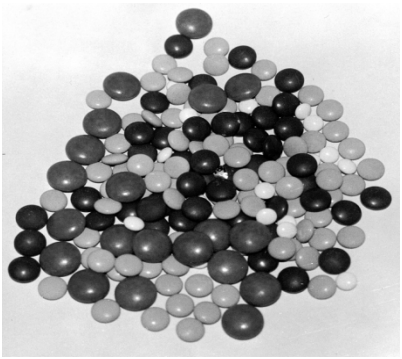

Drazhetë janë forma të rrumbullakëta, vezore të tabletave të mbulura me një shtresë të hollë të sheqerosur, që përdoren dhe ruhen njësoj sikur tabletat.

Veshja e tyre e sheqerosur e mbron lëndën vepruese të drazheve nga veprimi i lëngut tretës të lukthit (veprim i cili do ta shkatërronte lëndën vepruese), e mbulon erën dhe shijen e padëshiruar etj. Për këtë arsye gjatë marrjes-përdorimit nuk duhet të dëmtohen (nuk duhet të ndahen).

Veshja sheqerore "zhveshet" në mjedisin e zorrës dymbëdhjetëgishtore e në fillim të zorrës së hollë, pikërisht aty ku pritet zbërthimi dhe veprimi mjekues i drazheve. Veshja e tabletave në formë të drazheve është e domosdoshme, sidomos për barnat enzime që duhet të veprojnë në zorrë për tretjen e ushqimeve, maskimin e shijes, aromës etj.

Në formë të drazheve ndodhen: *Buscopani, Beviplexi, Dulcolaxi* etj.

TABLETAT PËR THITHJE DHE VEPRIM LOKAL (ORIBLETTAE)

Oriblетat janë përgatitje të forta të barnave të dedikuara për veprim lokal në mukozën e gojës dhe të fytit. Kanë formë të rrumbullakët ose eliptike me sipërfaqe të rrafshta (konvekse) dhe të rrumbullakësuara.

Më shpesh lëndët vepruese të oriblетave janë lëndë dezinfektuese, antibiotikë, anestetikë lokalë dhe ekspektorante, janë tableta me përmasa më të mëdha se tabletat e zakonshme. Paketimet e tyre janë zakonisht si të tabletave. Karakteristikat e ruajtjes gjithashtu janë të njëjta si te tabletat. Ato përdoren zakonisht si karamele duke marrë tabletën dhe duke e shkrirë gradualisht në gojë (sa më gjatë që mbahen në gojë, aq më i fortë është veprimi i tyre).

Merren në këtë mënyrë: zakonisht merren pas ushqimit dhe pastrimit të gojës dhe mbahen në gojë derisa të shkrihen. Nuk duhet të grimcohen për shkak se ato duhet të shkrihen ngadalë, në mënyrë që të arrijnë veprimin e tyre lokal në hapësirën e gojës dhe të fytit.

Duhet të ruhen në vende të terura dhe të mbrojtura nga lagështira.

Në formë të oriblетeve ndodhen: *Septoletet, Fitosepti, Panthenoli, Ekosepti* etj.

TABLETAT SHKUMUESE (EFERVETAT)

Efervetet janë përgatitje të forta të barnave të cilat para përdorimit shkrihen në ujë dhe pihen në formë lëngu (limonade).

Zakonisht përmbajnë vitamina, minerale etj. Duke pasur parasysh se përmbajtja e tyre shpeshherë mund të jetë në bashkëveprim me ushqimin, marrja e tyre duhet të bëhet sipas kërkesave të fletudhëzuesit. P.sh. në rast se duhet përdorur kalciumi dhe preparatet e tij, duhet ditur se kalciumi jepet me acidet yndyrore që janë në përbërje të yndyrave ushqimore, sapunë kalçikë të patretshëm. Në këto raste kalciumi nuk hyn dot në organizëm, sepse nuk e kapërcen "murin" e zorrës. Prandaj këshillohet që preparatet e kalciumit të merren më mirë larg ushqimit.

Në formë të efervetеve ndodhen:*Ca-C 500 Sandoz, Vitamina C, Multivitamina, Aspirina C* etj.

KAPSULAT MJEKUESE (CAPSULAE MEDICINALES)

Kapsulat medicinale janë përgatitje barnash që përmbajnë sasinë e dozuar të lëndës / lëndëve vepruese shëruese brenda një cipe të fortë ose të përkulshme me të cilën mbështillet në dozë unike lënda vepruese e ngurtë, e butë ose e lëngët. Në organizëm duhet të tretet, të zbërthehet, pastaj të përthithet. Përdoren në mënyrë orale, resorbohen në lukth ose zorrë, varësisht nga qëllimi i përgatitjes. Për këtë arsye ato gjatë marrjes nuk duhet të hapen, të dëmtohen. Merren me pak lëng (jo të ngrohtë), në mënyrë që të kapërdihen lehtë.

Kapsulat kanë, zakonisht, formë cilindrike, vezore ose rrethore.

Në formë të kapsulave ndodhen: *Ampicilina, Hiconcili, Eglonyli* etj.

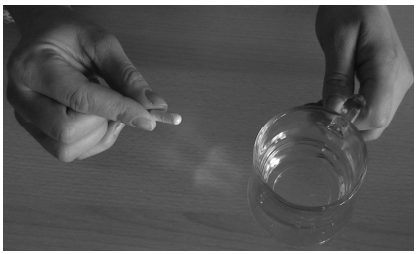

Uji jo i ngrohtë

TABLETAT PËR PËRDORIM TË JASHTËM (SOLUBLETAT)

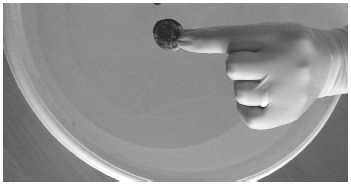

Solubletat janë tableta, të cilat posedojnë formë të pllakëzave rrethore ose katrore. Ato shfrytëzohen për përgatitjen e tretësirave për përdorim të jashtëm, të cilat përm-bajnë sasi të caktuar të substancës mjekuese.

Punohen sipas rregullave të përgjithshme të përpunimit të tabletave. Ato treten lehtë në ujë, zakonisht brenda 10 minutave, në temperaturë 20 ºC ± 2 ºC .

Detyrimisht jipen me shënimin e dukshëm "Për përdorim të jashtëm" dhe të sëmurit duhet t'i tërhiqet vërejtja dhe t'i shpjegohet mundësia e helmimit.

Solubletat treten në sasinë e caktuar të tretësit. I sëmuri vetë apo familjarët e përgatitin tretësirën për kompresë, dezinfektim etj. Në grupin e solubletave futen edhe tabletat për dezinfektimin e ujit të pijshëm dhe tabletat për përgatitjen e tretvsirave titruese.

Solubleta, të cilat përmbajnë substanca me veprim të fortë (+) dhe shumë të fortë (++) janë të ngjyrosura me ngjyrë të kaltër të theksuar, e cila edhe tretësirën e ngjyros me të njëjtën ngjyrë (të kaltër). Solubletat, të cilat përmbjanë helme duhet të jenë të mbështjellura me letër të zezë në të cilën me ngjyrë të bardhë është shtypur koka e të vdekurit dhe shenja "helm" ☠. Në formë të solubleteve ndodhen*: tab. Burov* etj.

BARNAT E LËNGSHME QË KANË PËRDORIM TË BRENDSHËM

Barnat e lëngshëm-tretësirë, tretësirat e përqendruara (tretësirat e përqendruara të sheqernave që në gjuhën e popullit quhen shurupe), suspensionet ose pezullitë, emulsionet (që gjithashtu në gjuhën e popullit quhen shurupe) duhet të përdoren me një kujdes të veçantë. Duhet marrë këshillat e nevojshme, si:

- a duhet të përzihet (tundet) para përdorimit;
- a duhet të përdoret para apo mbas buke;
- me çka duhet të matet ose si duhet të matet marrja ose dozimi (nëse nuk e ka lugën e vet ose luga është e shkallëzuar me numra. Nëse bari merret në sasi të vogël sa nuk mund të matet me lugë, si duhet të masim - pikat si duhet t'i masim - p.sh. 1 ml tretësirë ujore ka afër 20 pika nga pikatorja standarde);
- a bën të përzihet me qumësht, ujë, lëngje etj. Këtu duhet të kemi kujdes të veçantë në përdorimin për fëmijë (nëse barin e përziejmë me lëngje ose me qumësht, duhet të mendojmë që fëmija sasinë e përzier ta pijë plotësisht, në të kundërtën nuk e merr dozën e duhur).

Pasi që tretësira hapet për t'u përdorur, sa ka kohë-afat të përdorimit etj.

Duhet të ruhen në vende të mbrojtura nga drita dhe temperatura.

PIKAT PËR GOJË (GUTTAE ORALES)

Pikat për gojë janë preparate të lëngëta mjekësore të përgatitura për përdorim oral, të cilat dozohen me pika. Në formë të pikave dozohen tretësirat e substancave mjekuese në ujë, etanol dhe vaj ose mikstura, të cilat përmbajnë substanca mjekuese me veprim të fortë, koncentrate të barnave ose ndonjë preparat ekstrakues të lëngët.

Pikat mund të jenë edhe suspensione, të cilat përmbajnë substanca me ndikim jo të fortë. Suspensionet patjetër duhet të jenë të pajisura me udhëzimin "të tundet para përdorimit".

Duke pasur parasysh se pikat janë në vëllim të vogël, mënyra e përdorimit duhet të jetë e qartë në momentine marrjes: nuk duhet që pikat të qiten në lugë të thatë sepse një pjes ë tyre mund të mbeten në lug dhe kështu nuk merret doza përshkruar. Andaj pikat(në numër të caktuar)duhet të qiten ose drejtërdrejt në gojë ose duhet të qiten në një lug në të cilën paraprakisht qesin pak ujë (nëse pikat janë tretësira ujore, ekstrakte bimore etj.) ose qumëssht nëse pikat janë tretësira vajore.

Pozita e pikatores ose bocës me pikatore duhet të jetë vertikale në mënyrë që shkputja e pikës të jetë e plotë.

Jepen në shishe me pikatore (vitrum gutatorium) .

Në formë të pikave për gojë ndodhen: *Redergin sol, AD3 sol, Ergotyl, Ditamin, Aktiferin* etj.

PËRDORIMI I SHURUPEVE

Shurupet janë preparate të lëngshme me përqendrim të lartë të sheqerit. Përbërës kryesor është sakarozi i tretur në ujë, lëngjet e pemëve ose ekstraktet e drogave. Pasi që sheqeri është përbërësi kryesor i shurupit, farmakopea kërkon që shurupet të përmbajnë së paku 45% sakaroz – për shkak të mbajtjes së një presioni osmotik, i cili pamundëson zhvillimin e mikroorganizmave (më së shumti 64% për shkak se nuk janë stabile - kristalizohen).

Sqarimi i këtillë i shurupeve është në aspektin teknologjik (të mënyrës së përgatitjes dhe qëllimit të përdorimit-si korrigjues i shijes se çka nuk është në pajtim me praktikën e barnatoreve), sepse ata përgatiten për të përmirësuar shijen e preparateve mjekuese.

Në praktikën e përditshme në barnatore si shurupe konsiderohen tretësirat ujore, suspensionet, emulsionet, ekstraktet e lëngëta, të cilat përmbajnë lëndë vepruese të shoqëruara me lëndë ëmbëlsuese dhe aromatizuese, të cilat dozohen me lugë dhe përdoren nga goja.

Në praktikë(në barnatore) egzistojnë dy forma të shurupeve:

- shurupet e gatshme të përgatitura me rrugë industriale – në formë të tretësirave, pezullive të gatshme dhe
- shurupet gjysmë të gatshme (koncentrat) përgatitja e të cilave në formë të suspensioneve bëhet në barnatore.

Gati çdo shurup para përdorimit duhet të përzihet (tundet), sidomos pezullitë, emulsionet-shurupet që kanë fundërrinë ose faza të ndara. Kjo është thelbësore për përdorimin e shurupeve, sepse nëse nuk do të bëhej përzierja-tundja, doza e barit nuk do të merrej drejt. Gjithashtu shurupet, në bazë të veprimit dhe të karakteristikave të tyre farmaceutike, duhet të përdoren para ose pas ushqimit. Një numër i madh i antibiotikëve duhet të përdoren para ushqimit për shkak të thithjes më të mirë dhe efekteve të tjera terapeutike.

Shpeshherë në barnatore kërkohen shurupet pa udhëzim, përkatësisht pa recetë të mjekut. Kjo është me shumë rreziqe, sepse:

- nëse shurupi përmban antibiotikë dhe nuk merret antibiotiku adekuat dhe në dozë të duhur, mund të krijojë rezistencë, mund të shkaktojë alergji etj.;
- nëse kërkohet shurupi për kollë dhe nuk dihet se për cilën kollë është fjala, mund të arrihen efekte të kundërta.

Shurupet kundër kollës janë dy llojesh:

a. Ata që e ndalin kollën e thatë si FOLKODIN, SINEKOD dhe që përdoren para ushqimit;

b. Shurupet, të cilët pastrojnë rrugët e frymëmarrjes nga sekrecionet (është fjala për kollën “e njomë”) si MUCODYN, FENORIN etj. Para përdorimit të këtyre shurupeve është e këshillueshme që i sëmuri së pari të kollitet (për heqjen e mundshme të sekretit) dhe pastaj të merret shurupi, në mënyrë që të shmanget mundësia e nxjerrjes së shurupit jashtë me anë të vjelljes.

Është shumë e rëndësishme edhe dhënia e sasisë së duhur të shurupit (dozës) për arsye se sot gati 70% e shurupeve nuk merren në dozat e duhura për shkak se shumicës së tyre u mungojnë lugët. I sëmuri duhet të sqarohet për mënyrën e dozimit të shurupit nëpërmjet përdorimit të llojeve të ndryshme të lugëve matëse.

Për këtë arsye duhet të kemi të qartë për sasin e cila një lug e caktuar mundë të marr. P.sh.:

- Luga e madhe përmban rreth 15 ml.
- Luga e mesme përmbanrreth 10 ml.
- Luga e vogël përmbanrreth 5 ml.

Në formë të shurupeve ndodhen*: Ampicilina, My-codina, Bactrimi* etj.

BARNAT E LËNGSHËM QË KANË PËRDORIM TË JASHTËM

Barnat e lëngshëm që kanë përdorim të jashtëm, të shumtën e rasteve, nga pakujdesia por edhe nga mosnjohja e mënyrës së përdorimit, kanë qenë rrezik për jetën e të sëmurit. Për të pasur një informacion themelor, po japim një grupim të tyre dhe mënyrën sesi ata të përdoren.

a. Barnat në gjendje të lëngshme për përdorim në hapësirën gojore

Barnat e lëngshëm, si peroksidi i hidrogjenit 3%, heksatidina (Hexoral), ekstrakte të mentës, të kamomilit etj., nuk duhet të kapërdihen, por të mbahen disa sekonda (afërsisht 30 sek.) në gojë dhe të hidhen;.

b. Barnat në gjendje të lëngshme për përdorim të jashtëm-në lëkurë, flokë etj.;

Në formë të barnave të lëngshëm që përdoren në lëkurë janë: dezinfektuesit e lëkurës (Acidi borik 3 %, Hidrogjeni 3%, Rivanoli, Jodi, etj.) antimikrobikët (kundër zgjebes – benzyl-benzoati, sulfuri etj., kundër morrave-shamponi etj.).

Marrja dhe siguria e këtyre barnave kërkon një kujdes të veçantë, sepse nga praktika e deritashme është treguar se shumica e këtyre barnave janë dhënë në mënyrë të gabuar: në vend se të jepen për përdorim të jashtëm, ata janë pirë, sidomos i kanë pirë fëmijët.

PËRDORIMI I SHAMPOVE KUNDËR MORRAVE

Shampotë kundër morrave hyjnë në kategorinë e barnave mjaft të rrezikshme, sidomos për fëmijët, prandaj ato duhet të ruhen mirë dhe të fshehen nga fëmijët. Praktika ka treguar se ka raste kur disa nëna kanë bërë gabime të rënda gjatë përdorimit të këtyre shampove siç është rasti më i ri i një nëne që shamponë Milinor ia ka dhënë fëmijës për uljen e temperaturës së lartë. Përgjithësisht, këto lloj shamposh përdoren në këtë mënyrë:

-para përdorimit duhet të përzihen mirë, mandej flokët pasi lagen (njomen) me ujë, merren rreth 15 ml shampo (sasia varet edhe nga lloji i shamposë) për fëmijë të moshës deri 10 vjeç. Për të rriturit, merren 30 ml dhe qiten në flokë duke i fërkuar vazhdimisht me maje të gishtave për 4 minuta. Flokët duhet të mbulohen me shkumë, sidomos rreth veshëve. Pastaj flokët shpëlahen dhe me anë të të krehurit bëhet krehja e flokëve duke u kujdesur që papastërtitë – morrat të bijnë në një vend të dukshëm.

Duhet të kemi kujdes që gjatë aplikimit dhe veprimeve të theksuara, t'i ruajmë sytë dhe gojën.

Shampoja nuk duhet të përdoret më tepër se dy herë në javë dhe së paku 24 orë ndërmjet tyre.

Duhet të ruhen në vende të mbrojtura nga drita dhe temperatura.

Ruhen të mbrojtur nga fëmijët.

Në formë të shamponit ndodhen: *milinori, gamexi, bubili* etj.

Baranta kundër zgjebes

Duhet të dimë se zgjebja është një sëmundje që përfshin sipërfaqe të madhe të trupit (të shumtën e rastit edhe gjithë trupin), andaj trupin e papastruar duhet ta lyejmë të tërin tri ditë me radhë. Trupi nuk bën të lahet për tri ditë rresht. Pastaj pastrohet dhe rrobat e palara duhet të zihen. Duhet të kemi kujdes që gjatë aplikimit dhe veprimeve të theksuara të mos preken sytë dhe goja.

Barnat duhet të ruhen në vende të mbrojtura nga drita dhe temperature.

Të mbrohen nga fëmijët.

Kapaku shërben për t'u matur sasia dhe pastaj qitet në duar . Kujdes mos të preken sytë dhe goja!

Duar fërkohen në mënyrë që të shpërdahet shamponi në gjithë sipërfaqen

Pastaj me duart e shamponuosura i fërkojmë flokët dhe me maje të gishtërinjve duke i fërkuar flokët bëjmë presion mbi morrat për 4 minuta.

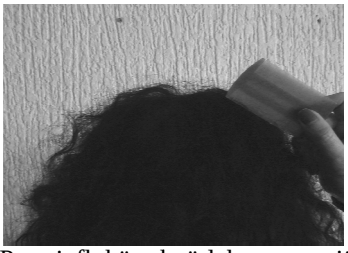

Pastaj flokët shpërlahen me ujë dhe krihen në një vend të sigurt (shami) për të izoluar morrat, të cilët janë të alivanosur apo nuk i ka zhdukur shamponi

BARNAT QË APLIKOHEN(PËRDOREN) NË REKTUM DHE VAGINË MIKROKLIZMAT

Mikroklizmat janë preparate, të cilat përdoren sidomos te gjendjet akute.

Ato përdoren në këtë mënyrë:

Së pari hiqet mbyllësi (kapaku), pastaj gjithë majën e fusim në anus (kujdes, mos e përdor forcën) dhe me shtypje të fortë (me gishtin e madh dhe gishtin tregues) e zbrazim përmbajtjen e tubës dhe ashtu (të shtypur) e mbajmë derisa ta heqim nga anusi.

Në formë të klizmave ndodhen: *Medilax, Diazepam, Baby lax* etj.

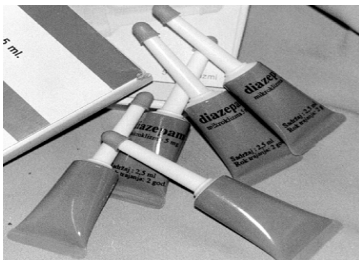

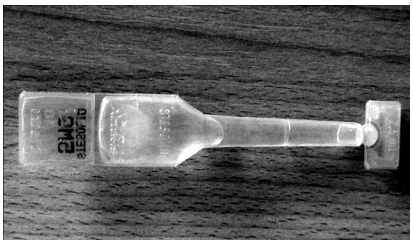

E shtypur duhet të mbahet deri sa të hiqet nga rektumi

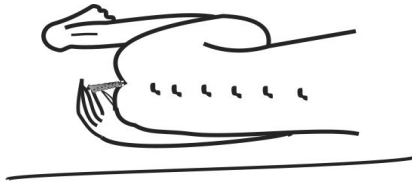

Pozita e trupit duhet të jetë e tillë sa zorrët të mos jenë të ngjeshura për t'u lënduar dhe bari të lëshohet në vendin e duhur.

SUPOZITORIET (SUPOSTET)

Supozitoriet në kuptimin e gjërë të fjalës, janë forma farmaceutike gjysëm të forta, të dozuara, që përdoren nëpërmjet rektumit (zorrës së trashë). Me anë të supozitorëve mund të arrihet veprim terapeutik i përgjithshëm sistematik dhe lokal.

Para se të vendosim suposten duhet që i sëmuri të defekojë.

Fillimisht duhet të shikojmë se a janë supozitorie të buta apo jo. Në qoftë se janë të buta, ato duhet të vendosen për një kohë të shkurtër në ujë të ftohtë ose frigorifer (pa ia hequr mbulesën) për t'u forcuar. Pastaj me kujdes iu hiqet mbulesa dhe në qoftë se buzët janë të mprehta shmangen duke i ngrohur e punuar me duar. Pastaj suposta njomet (laget) me ujë të ftohtë. I sëmuri duhet të shtrihet anash duke i mbledhur gjunjtë lart. Pastaj vendosen supozitoriet me kujdes në vendin e jashtëqitjes (anus), në mënyrë të tillë që pjesa më e hollë konike (maja) të futet, në fillim shtyhet me gisht, por pa forcë. Futja e tij në pjesë të caktuara të rektumit ka rëndësi të madhe, sepse varësisht se në cilën pjesë të rektumit vendoset, varet edhe mënyra e drejtë e resorbimit. Kjo është e rëdësishme, sidomos për barnat me veprim sistemik. Andaj, futja duhet të bëhet deri në pjesën e venës së poshtme dhe të mesme (jo shumë thellë- në venën e sipërme), në mënyrë që bari pasi të resorbohet dhe të kalojë në gjak, të anashkalojë mëlçinë, ku mund të shkatërrohet pjesërisht ose plotësisht.

Pas kësaj i sëmuri duhet të qëndrojë shtrirë për disa minuta.

Pastaj pastrohen duart.

Në formë të supposteve ndodhen: *Efferarlagn, Diklofenak, Modolex* etj.

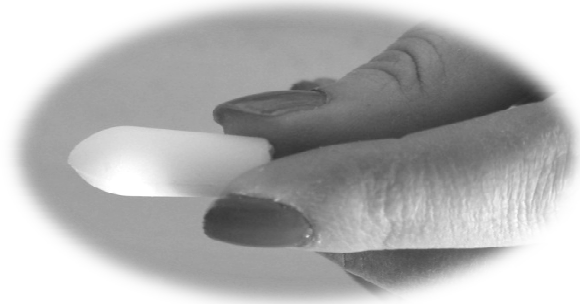

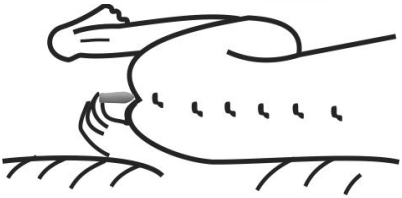

Pozita trupit duhet të jetë e tillë sa rektumi dhe zorrët të mos jenë të ngjeshura për t'u lëduar dhe bari të resorbohet në venën e poshtme dhe të mesme.

PËRDORIMI I KREMIT, I POMADËS APO I XHELIT NË VAGINË

Ka edhe forma të tjera barnash me përdorim lokal dhe të përgjithshëm.

Kështu, ekzistojnë një numër kremësh, pomadash apo xhelesh, të cilat duhet të përdoren brenda në vaginë. Përdorimi i tyre bëhet në këtë mënyrë:

Së pari hiqet tapa nga tubi, në tubë vendoset aplikatori dhe tubi shtrydhet derisa aplikatori të mbushet me masën e dalë nga tubi.

Aplikatori hiqet nga tubi dhe lyhet me një sasi të vogël të kremit nga jashtë.

E sëmura shtrihet në kuriz, gjunjtë mblidhen pak dhe hapen anash. Aplikatori vendoset sa më thellë të jetë e mundur në vaginë, por jo me forcë. Me një dorë mbahet një shiringë e veçantë, koka e së cilës futet në aplikator, ndërsa me dorën tjetër shtypet pistoni në mënyrë që masa e barit të hyjë në vaginë. Pastaj aplikatori hiqet nga vagina. Në qoftë se është për një përdorim, aplikatori hidhet, në qoftë se është për shumë përdorime aplikatori pastrohet mirë me ujë të vëluar dhe thahet për të shmangur plotësisht lagështinë.

Në formë të kremit vaginal ndodhen: *Cansen, Kanseni* etj.

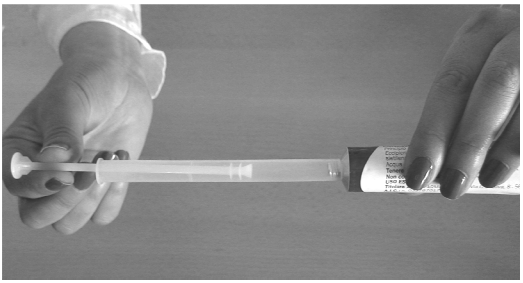

Vendoset shiringa në tub, dhe nga tubi tërhiqet sasia e nevojshme (tubi është i shkallëzuar)
dhe pastaj në tub vendoset aplikatori.

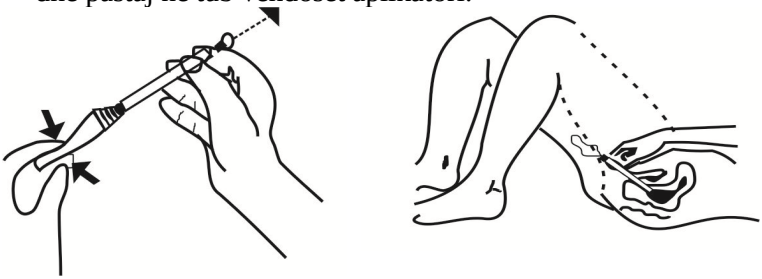

Pozita e trupit duhet të jetë e tillë
sa të mos lëndohet vendi i aplikimit
dhe bari të qitet në vendin e duhur.

TABLETAT VAGINALE (VAGINALETAT)

Vaginaletat, ose tab-letat vaginale janë preparate mjekuese të forta me formë ovale ose vezore me anë të tëho-lluara. Punohen si table-tat duke përdorur lëndë ndihmëse që treten lehtë në sekretin vaginal.

Në përbërje të vaginaletave hyjnë këto lëndë: antiseptikë, mjete dezinfektuese, antibioti-kë, antifungicid etj. Du-het të treten në tem-peraturën e trupit 37ºC për 20 minuta. Shër-bejnë për mjekimin e disa sëmundjeve të mu-kozës vaginale. Në sekretin vaginal duhet të treten lehtë.

Tabletat vaginale duhet të vendosen në vaginë në këtë mënyrë:

Së pari në qoftë se tableta është me mbulesë i hiqet mbulesa, pastaj njomet me pak ujë të vakët. E sëmura duhet të qëndrojë shtrirë në kurriz, gjunjtë mblidhen pak përpara dhe hapen anash. Tableta duhet të vendoset me kujdes në vaginë sa më thellë të jetë e mundur, duke mos e përdorur forcën. Zakonisht përdoren një herë në ditë, është e kështillueshme të përdoret në mbrëmje.

Ruajtja është e njëjtë si te tabletat tjera.

Në formë të vaginaleteve ndodhen*: Nystatin* etj.

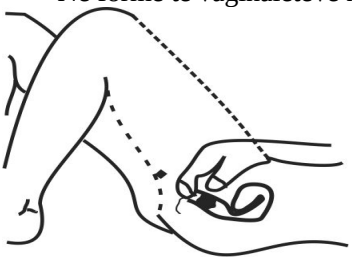

Pozita e trupit duhet të jetë e tillë sa të mos lëndohet vendi i aplikimit dhe bari të qitet në vendin e duhur.

PËRDORIMI I POMADËS (PËR HEMORROIDE) NË REKTUM

Ekzistojnë një numër i madh i preparateve (barnave) të cilat përdoren në formë të pomadave për hemoroide (majasëll) nëpërmjet futjes në rektum.

Për aplikimin e tyre:

- së pari duhet të bëhet jashtëqitja (defekimi), në mënyrë që rektumi të pastrohet sa të jetë e mundur më mirë.
- nga tubi hiqet tapa, pastaj në tub vendoset aplikatori dhe tubi shtrydhet derisa aplikatori të mbushet me masën e dalë nga tubi.

I sëmuri shtrihet, gjunjtë mblidhen pak dhe hapen anash. Aplikatori futet në anus dhe vendoset në rektum, por jo me forcë. Pas vendosjes shtypet tubi në mënyrë që masa e barit të hyjë në rektum. Pastaj aplikatori hiqet nga rektumi, pastrohet mirë me ujë të vëluar dhe thahet nga lagështia e mundshme. Kjo procedurë mjekimi e hemoroideve bëhet tek të sëmurët që hemoroidet nuk i kanë të ndërlikuara me gjakderdhje. Te të sëmurët me hemoroide me gjakderdhje duhet të përdoren vetëm yndyra dhe ajo gjatë natës thellë në rektum. Aplikimi bëhet nëpërmjet një tamponi prej gaze të lyer me pomadë. Në formë të pomadës ndodhen: *Modolex, Factu, Delmeson* etj.

Maja e tubit duhet të lyhet (ose nëse është me vrima duhet të shtypet tubi deri sa bari të dalë pak nga tubi), në mënyrë që të depërtojë më lehtë në vendin e aplikimit si dhe gjatë rrugëtimit të mundësojë lyerjen anësore të rektumit.

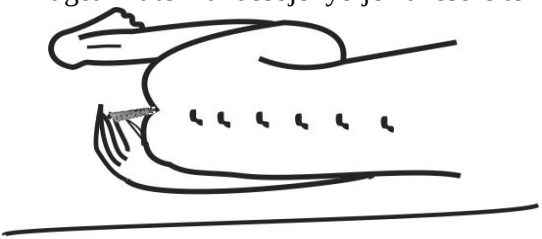

Pozita e trupit duhet të jetë e tillë sa rektumi dhe zorrët të mos jenë të ngjeshura për t'u lënduar.

PËRDORIMI I POMADAVE PËR LYERJE TË LËKURËS

Yndyrërat (pomadat) janë preparate mjekuese të yndyrshme gjysmë të ngurta për përdorim të jashtëm, të cilat shërbejnë për mjekimin e sëmundjeve të lëkurës, të mukozave si dhe të plagëve.

Pomadat mjekuese përmbajnë lëndë shëruese ose mbrojtëse, të cilat mund të jenë të tretura, të suspenduara ose të emulguara në bazën e përshtatshme yndyrore (eksipientin). Pomadat apo yndyrat mjekuese në temperaturë të zakonshme kanë një konzistencë gjysmë të ngurtë (të butë), e cila duhet të shpërndahet lehtë, në vendin e sëmurë në një shtresë të hollë, nëpërmjet lyerjes së vendit të sëmurë. Pomada duhet të qëndrojë për një kohë të gjatë në vendin e aplikimit dhe të

mundësojë një kontakt të qëndrueshëm (të vazhdueshëm) midis barit (ilaçit) dhe lëkurës.

Përdorimi i tyre në lëkurë është i ndryshëm, por ekziston një rregull i përgjithshëm. Pomadat duhet të shtrihen në një shtresë të hollë duke bërë masazh të lehtë në to. Te disa pomada (është kështillë edhe e prodhuesit) duhet që pas përdorimit / aplikimit vendi i mjekuar të mbulohet / mbështillet me një gazë sterile. Ka edhe pomada që nuk duhet të vihen në lëkurën e dëmtuar – në plagë.

Në formë të pomadave ndodhen: *Synolar, Esperson, Gentamy-cina, Kuteridi, Bivacyna* etj.

PËRDORIMI I XHELEVE PËR LYERJEN E GOJËS

Xhelet zakonisht përdoren për lyerjen e hapësirës gojore.

Përdorimi bëhet në këtë mënyrë:

Në bazë të dozës, të cilën e cakton mjeku xheli merret dhe futet në gojë, mbahet aty për disa minuta dhe mandej kapërdihet në lukth. Përdorimi i xhelit bëhet të paktën dy orë para buke ose 20 minuta pas buke. Me xhelet për lyerjen e gojës mund të lyhen edhe protezat e dhëmbëve dhe të lihen të qëndrojnë gjatë gjithë natës. Në mëngjes protezat pastrohen.

Në formë të xheleve ndodhen: *Dactarina, Dactanoli* etj.

PËRGATITJA DHE PËRDORIMI I BARNAVE PLUHUR

Një pjesë e barnave ndodhet në formë të pluhurit. Mënyra e drejtë e përgatitjes dhe e përdorimit të tyre luan rol të rëndësishëm në veprimin e dëshiruar.

Kështu për shembull gjatë kohës së verës rritet shumë përdorimi i barnave në formë pluhuri, për shkak të barkqitjeve të shpeshta gjatë të cilave humbet sasi e konsiderueshme e lëngjeve dhe elektrolitëve nga organizmi. Në barnatore gjithmonë duhet të gjenden barna në formë të pluhurit në qese prej letre, të cilat përgatiten dhe përdoren në shtëpi. Para përdorimit merret një sasi e caktuar uji, p. sh. për NELIT një litër. Uji filllimisht vlohet dhe pastaj ftohet. Në ujin e ftohur tretet (duke e përzier) e gjithë përmbajtja e qeses. Përdorimi i sasisë-dozës varet nga shkalla e dehidrimit të organizmit. I ngjashëm është edhe përdorimi i pluhurave të tjerë, të cilët mund të përgatiten edhe me çaj, qumësht, lëngje të pemëve etj. Barnat pluhur që ndodhen në qeset e letrës nuk duhet të ruhen në frigorifer apo në vende ku temperatura është e luhatshme (në vende me lagështi).

Në formë të pluhrave ndodhen*: Neliti, Orosali, Beviplexi, Gelusili Lacti* etj.

Matet

Përzihet

Pihet

ÇAJRAT (SPECIES)

Çajrat janë përzierje të imtësuara njëtrajtësisht ose të paimtësuara të drogave bimore, të cilat mund të përmbajnë edhe substanca të ngurta mjekuese që kanë përdorim të jashtëm dhe të brendshëm.

Bimët mjekuese qysh në kohërat e lashta kanë qenë një alternativë e mirë e mbrojtjes së shëndetit, por edhe sot e kësaj dite përdoren gjerësisht. Bimët mjekuese në barnatore vijnë me emrin e çajrave. Çajrat janë forma të preparateve bimore mjekuese, të cilat përgatiten në forma të ndryshme në vartësi të pjesës së bimës që shërben si çaj dhe çfarë lënde përmban ajo. Kjo ka rëndësi të madhe, sepse varësisht nga pjesa e bimës (rrënjë, gjethe etj.) varet edhe dozimi dhe mënyra e përgatitjes së çajit, temperatura e përgatitjes (në vartësi të ndjeshmërisë së lëndëve vepruese ndaj nxehtësisë) etj. Një pjesë e bimëve kanë strukturë të fortë (përmbajnë substanca të qëndrueshme ndaj nxehtësisë), për rrjedhojë për nxjerrjen e substancave aktive duhet temperaturë e lartë. Sa për shembull po e përmendim përgatitjen e dy lloj çajrave të cilët përdoren më shumë në praktikën e përditshme.

*Rrënjët e mullagës së bardhë (*ATHAE RADIX*)* përmbajnë substanca jargore dhe të ndieshme ndaj nxehtësisë dhe për këtë arsye përgatiten me ujë të ftohtë në temperaturën e dhomës, ndërsa *fletët e gerdecit (çaji i* UVINIT - UVAE URSI FOLIUM*)* duhet të përgatiten pas vlimit të ujit dhe pastaj u hidhet sasia e përshkruar e çajit.

Në rast se një çaj nuk i ka të shënuara dozat dhe mënyrën e përgatitjes, duhen pasur parasysh disa parime bazë:

1. Çajrat që përmbajnë gjethe, lule dhe pjesë të gjelbërta, zakonisht përgatiten duke marrë një lugë të madhe (apo 3 gr), e cila hidhet në 200 ml ujë.

2. Nëse çaji përmban lëvore apo rrënjë bimësh zakonisht përgatitet duke marrë një lugë të vogël (apo 3 gr), e cila hidhet në 100 ml ujë. Në bazë të Farmakopesë çajrat nuk duhet të përgatiten dhe të përmbajnë droga me ndikim të fortë.

Meqë çaji përbëhen prej pjesëve të caktuara të bimëve (lules, fletës, frytit, farës etj.), si dhe karakteristikat e tyre (disa janë të buta dhe përmbajnë lëndë jargore, disa janë me inde të forta etj.) para se t'i përgatisim duhet të kemi parasysh dy veprime kryesore: 1. matjen dhe 2. mënyrën e përgatitjes.

1. **Matja -** nuk është e njëjtë për të gjitha pjesët e bimës dhe duhet të merret:

- **një lugë e madhe** (rreth 3 g) për çaj që përmban fletë, lule ose pjesë të gjelbra të bimës të grimcuara e të situra në sitën numër 6,
- **një lugë e vogël** (rreth 3 g) nëse çaji përmban lëvore, rrënjë, kërcunj, dru, ose fruta të grimcuar dhe të situr në sitën numër 3.

2. **Mënyra e përgatitjes** - varet drejtpërdrejt nga përbërja e pjesëve të bimës nga indet dhe lëndët mjekuese, të cilat janë të tretshme në kushte të caktuara.

Përgatitja bëhet a). në formë të macerateve, b). në formë të infuzave dhe c). në formë të dekokteve:

a). Në formë të macerateve (në temperaturë të dhomës) - përgatitet çaji që përmban pjesë të bimëve me lëndë mjekuese, të cilat janë të ndjeshme në temperatura të larta, siç është rasti i mullagës së bardhë.

b). Në formë të infuzave (me ujë të vluar) - përgatitet çaji që përmban pjesë të bimëve me lëndë mjekuese, të cilat janë të tretshme, por nuk avullohen në ujë të ngrohtë, siç është rasti me kamomilin etj.

c). Në forma të dekokteve (duke e vluar çajin) - përgatitet çaji që përmban pjesë të bimëve me lëndë mjekuese, të cilat treten në temperatura të larta, siç është rasti me pjesë të bimëve që përmbajnë alkaloide.

Para përgatitjes duhet të kemi parasysh edhe këto të dhëna:

- ***në cilin tretës-lëng treten (në ujë, në alkool...);***
- ***në cilën temperaturë;***
- ***a duhet të përzihen kohë pas kohe dhe***
- ***sa kohë duhet të presim për përgatitjen e tyre.***

Këtu duhet të përmendim edhe një të dhënë shumë të rëndësishme që çdo çaj duhet të lihet të qëndrojë për një kohë të caktuar (zakonisht 30 minuta) duke e përzier kohë pas kohe, në mënyrë që substanca mjekuese të çlirohet dhe të dalë nga pjesa e bimës të cilën e përgatitim si çaj. Këto veprime janë më se të domosdoshme për të fituar një çaj të efektshëm.

Çajrat duhet të ruhen në vende të thata, të mbrojtur nga lagështia.

Në formë të çajrave ndodhen: *çaji Gërdecit-fletë (UVAE URSI folium), çaji i Mullagës së Bardhë –rrënjët (ALTHAE RADIX), çaji i Senës-Fletët (SENAE folium)* etj.

Uji, i ftohtë apo i ngrohtë, bëhet sipas përbërjes së ÇAJIT

30 minuta bëhet ekstraktimi kohë pas kohe duke përzier.

Kullohet

Pihet

PËRDORIMI I SPRAJIT PËR PËRDORIM TË JASHTËM

Spraji është një formë e barit ku lënda vepruese (gazi) shpërndahet nën ndikimin e shtypjes së ajrit që ndodhet brenda në bocë.

Para përdorimit boca e mbushur me spraj tundet mirë, i hiqet kapaku dhe në largësi prej 15 –20 cm prej vendit ku aplikohet shtypet susta – siguresa, e cila e lëshon ajrin-barin brenda një kohe përafërsisht 1-2 sekonda në formë të shkronjës S prapsht. Pas përdorimit boca kthehet në anën e kundërt me kokë poshtë dhe shtypet siguresa për momentin. Në këtë mënyrë sigurohet ruajtja e cilësisë së lëndës në bocë.

Në formë të sprait për përdorim të jashtëm ndodhen: *Bivacyn, Geocorton, Teracortil, Betadine* etj.

AEROSOLI PËR GOJË

Para përdorimit oral të aerosolit (nëpërmjet gojës) duhet të kollitemi sa të jetë e mundur. Aerosoli para përdorimit duhet të tundet.

Përdorimi i aerosolit duhet të bëhet në bazë të udhëzimeve të prodhuesit: a.*(hiqet kapaku nga boca); b. (koka e bocës duhet të jetë poshtë dhe fundi lart);*: buzët puthiten te vendi ku del aerosoli*(maja e bocës duhet të vendoset në gojën e hapur dhe pastaj e forcojmë me buzë (nuk bën fare me dhëmbë as me gjuhë).*

Koka lehtësisht përulet prapa. Nga mushkëritë nxirret fryma ngadalë duke i zbrazur ato sa të jetë e mundur më shumë. Merret frymë thellë dhe gjatë kësaj frymëmarrjeje përdoret aerosoli, duke mbajtur gjuhën poshtë. Pas përdorimit fryma duhet të mbahet për 10-15 sekonda dhe nxirret nga njëra vrimë e hundës. Pastaj shpëlahet goja me ujë të ngrohtë.

Pas çdo marrjeje të dozës duhet të presim një minutë për të marrë dozën tjetër.

Pas përdorimit të disa barnave, siç janë kortikosteroidet, patjetër duhet të pastrohet hapësira e gojës (të shpëlahet goja me ujë të ngrohtë) *për shkak të zhvillimit të infeksioneve nga myshqet. Koka e bocës duhet t*ë pastrohet në të thatë - në pozitën kur fundi i bocës nuk është në kontakt me përmbajtjen, koka *duhet të pastrohet me garzë, nd*ërsa kontrollohet boca a është e mbyllur mirë).

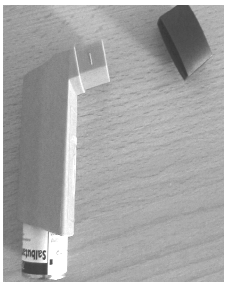

Pozita e kokës

Në formë të aerosolit për frymëmarrje ndodhen: *Ventolin, Becotide, Beconase, Salbutamol* etj.

SPRAJI PËR HUNDË (NAZAL)

Para përdorimit të sprajit hundët duhen të shfryen (dëliren), koka duhet të qëndrojë e përulur lehtësisht përpara. Spraji para përdorimit duhet të tundet dhe maja e tij vendoset në një nga vrimat e hundës, ndërkohë që vrima tjetër e hundës dhe goja duhet të jenë të mbyllura. Flakoni shtypet dhe lehtësisht nuhatet për pak momente. Me largimin e majes së sprajit kokën duhet ta përulim përpara në mes gjunjve për disa sekonda dhe pastaj qëndrojmë drejt. Maja e sprajit duhet të pastrohet.

Përdorimi i preparateve të aerosolëve-sprejit për hundë

Para se t'i përdorim nga farmacisti duhet të kërkojmë këshilla:

- a ka nevojë që bari të përzihet para përdorimit;
- si të veprohet me bocën para se të përdoret (të hiqet kapaku mbrojtës, të kapet boca në pozicionin e duhur);
- si duhet të mbahet pozita e bocës (vendoset maja në hundë dhe truset mekanizmi);
- si duhet të qëndrojmë në momentin e qitjes në hundë (duke mbyllur vrimën tjetër dhe gojën, truset mekanizmi dhe nuhatet për pak kohë, pastaj koka vihet në pozicionet sikur për pikat për hundë);
- Nëse duhet të merren dy doza, doza e dytë merret 30 sekonda pas të parës;
- a duhet të nuhatet me hundë (frymë merret me gojë);
- sa herë duhet të përdoret - në cilin interval kohor;
- a mund ta përdorin dy persona të njëjtën bocë (jo).

Koka ulet lehtë përpara. Spraji para përdorimit duhet të tundet dhe maja e tij vendoset në një nga vrimat e hundës, ndërkohë që vrima tjetër e hundës dhe goja duhet të jenë të mbyllura. Flakoni shtypet dhe nuhatet lehtë për pak kohë.

Me largimin e majës së sprajit, kokën duhet ta përulim përpara në mes gjunjëve për disa sekonda

Pastaj qëndrojmë drejt

PIKAT PËR HUNDË (RHINOGUTTAE)

Pikat për hundë janë preparate mjekuese për përdorim në hapësirat e hundës. Zakonisht janë tretësira ujore të lëndëve mjekuese ose tretësira të lëndëve mjekuese në glicerinë ose propilenglikol. Mund të përgatiten edhe në formë të tretësirave vajore, mirëpo duhet pasur kujdes që mos të arrijnë deri në bronke, sepse rrezikojnë të shkaktojnë kallje (inflamim).

Pikat për hundë përmbajnë antiseptikë, anestetikë lokalë dhe vazokonstriktorë.

Pas përdorimit pikatorja shpëlahet me ujë të vëluar.

Në formë të pikave për hundë ndodhen: *Otricorten, Efedrin, Adrianol, Nafazol, Benil, Operil, Rinasekt, Rinalek* etj.

Mënyra e përdorimit

Përdorimi i pikave për hundë duhet të bazohet në përdorimin e drejtë dhe në kohën e caktuar të përdorimit. Praktika ka treguar se pikat për hundë përdoren në mënyrë të gabuar, duke e kthyer vetëm kokën mbrapa ose duke vënë kokën mbi jastëk dhe duke hedhur pikat në hundë. Mirëpo, duke pasur parasysh anatominë e hundëve dhe të vendeve të cilat sulmohen më tepër nga mikrobet, pikat duhet të merren në këtë mënyrë: së pari bëhet pastrimi i hundëve. Koka duhet

të pozicionohet sa të jetë e mundur prapa shpinës, atëherë qiten pikat (zakonisht 2-3 pika). Në momentin e qitjes, koka kalon në pozicionin e poshtëm-sa të jetë e mundur koka të afrohet në mes gjunjëve dhe ashtu duhet të qëndrojë për 3-5 sekonda, pastaj kthehet në pozicionin normal. Kjo bën të mundur që pikat të shkojnë në hejet e hundës, ku më së shpeshti lokalizohet infeksioni dhe pamundëson kalimin e pikave në traktin respirator dhe digjestiv.

Pas përdorimit pikatorja shpëlahet me ujë të vëluar.

Pikat (te ftohjet dhe rrufa) nuk duhet të përdoren më shumë se 5 (pesë) ditë, sepse mund të dëmtojnë mukozën ose të krijojnë varshmëri të përdorimit.

Pikat e përdorura nuk bën t'i përdorë një person tjetër.

Pikat pa konsultën e mjekut nuk duhet t'i përdorin fëmijët më të rinj se 12 vjeç.

Duhet të ruhen në vende të mbrojtura nga drita dhe temperatura.

Koka duhet të pozicionohet sa të jetë e mundur prapa shpinës, atëherë qiten pikat (zakonisht 2-3 pika)

Në momentin e qitjes, koka kalon në pozicionin e poshtëm-sa të jetë e mundur koka të afrohet në mes gjunjëve dhe ashtu duhet të qëndrojë për 3-5 sekonda,

Pastaj qëndrojmë drejt

PIKAT PËR VESH (OTOGUTTAE)

Pikat për vesh janë preparate mjekuese për t'u pikur në kanalin e veshit. Janë tretësira ujore, ujore-etanolike (alkoolike) ose tretësira të lëndëve mjekuese në glicerol apo në propilen glikol. Zakonisht përmbajnë antiseptikë, antiflogjistikë, kortikosteroide, antibiotikë etj.

Para përdorimit pikat për vesh duhen të ngrohen pak duke i mbajtur në dorë ose nën sqetull për disa minuta. Është mirë që i sëmuri të shtrihet anash në mënyrë që veshi i sëmurë të jetë lart. Lapa e veshit duhet të tërhiqet lart, në mënyrë që të zbulohet e të hapet kanali i veshit. Pastaj hidhen pikat e përshkruara dhe pritet pesë minuta për të vazhduar pastaj me veshin tjetër.

Në formë të pikave për vesh ndodhen: *Otomicin, Otol H, Dexamethason –Neomycin, Gentamicin, Bivacyn* etj.

Para përdorimit pikat për vesh duhen të ngrohen pak duke i mbajtur në dorë ose nën sqetull për disa minuta.

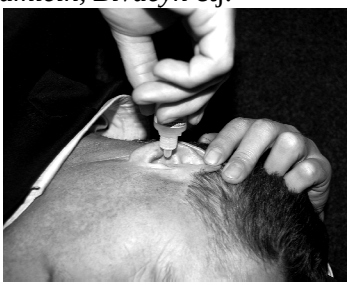

I sëmuri shtrihet anash në mënyrë që veshi i sëmurë të jetë lart. Lapa e veshit duhet të tërhiqet lart, në mënyrë që të zbulohet e të hapet kanali i veshit. Pastaj hidhen pikat e përshkruara dhe pritet pesë minuta për të vazhduar pastaj në veshin tjetër.

PREPARATET PËR SY

Syri është organi më i ndieshëm i organizmit. Duke pasur parasysh ekzistencën e një rreziku të përhershëm të infektimit dhe iritimit të syrit edhe gjatë aplikimit të çfarëdo bari në sy, sidomos kur syri është i lënduar ose i sëmurë, duhet të sigurohet një sterilizim i plotë dhe ruajtje e këtij steriliteti gjatë gjithë kohës së përdorimit të preparatit për sy, si kërkesë e domosdoshme.

Në praktikën mjekësore sot shfrytëzohen këto preparate në formë pikash për sy (oculoguttae, oculostiae):

a. Tretësirat ujore (për sy - colyria – koliret, oculobalenea) dhe

b. Tretësirat vajore (për sy-oculenta)

PIKAT PËR SY (OCULOGUTTAE)

Pikat për sy janë preparate të lëngëta mjekuese, të cilat shërbejnë për t'u pikur në pjesën konjuktivale të syrit.

Zakonisht janë tretësira ose suspensione të lëndëve mjekuese të tretura në ujë ose vaj neutral. Më së shpeshti përmbajnë antiseptikë lokalë, anestetikë lokalë, midriatikë (zgjerues të bebzës së syrit), miotikë (ngushtues të bebëzës së syrit), vazokonstriktorë, kortikosteroide dhe antibiotikë. Dozohen me pika.

Pikat për sy pranohen lehtë, syri i duron mirë, nuk e pengojnë shikimin

dhe nuk e dëmtojnë epitelin. Mirëpo kanë edhe anë negative për shkak të qëndrimit të shkurtër në vendin e aplikimit, prandaj edhe duhet të përdoren shpesh.

Kur përdorim pikat për sy duhet të kemi kujdes në:

- duart-duhet të jenë të pastra.
- koka çohet pak mbrapa (ose te fëmijët shtrihet drejt)
- mosprekjen me dorë të vendit ku dalin pikat. Syri duhet të shikojë lart, ulët poshtë kapaku i poshtëm i syrit duke krijuar një "ulluk"(hullizë), pa e prekur syrin,
- pikatorja vendoset sa më afër syrit dhe hidhet sasia e duhur e pikave në "ulluk" (hullizë),
- syri mbyllet për dy minuta (por jo fort), lëngu që del hiqet me një gazë. Në rast se përdoren më tepër se një lloj pikash në sy, atëherë duhet të pritet të paktën 5 minuta përpara përdorimit të një lloji tjetër pikash për sy.

Nëse paraqitet si mjegull në sy, pas disa minutave ajo me lëvizjen e kapakëve qartësohet, kurse në kohën kur nuk shohim qartë, nuk duhet të ngasim makinën as të ushtrojmë punë, që kërkojnë përqendrim të shtuar.

Këshillohet në rastin e fëmijëve që ata të jenë të shtrirë me kokën të vendosur drejt dhe se pikat duhet të hidhen në këndin e syrit të mbyllur

Në formë të pikave për sy ndodhen: Dexamethason – Neomycin, Gentamicin, Bivacyn Visine, Pilocarpin Homatotropin etj.

TRETËSIRAT UJORE PËR SY (KOLIRET)

Në bazë të farmakopesë tretësirat ujore për sy janë preparate të lëngëta mjekuese që përdoren ose për ekzaminim të syrit ose për larjen dhe mjekimin e syrit.

YNDYRAT APO POMADAT PËR SY (OCULENTA)

Janë preparate mjekuese të cilat përdoren për mjekimin e syrit apo të kapakëve të tij. Në krahasim me pikat për sy kanë veprim më të gjatë. Duhet të aplikohen në mënyrë aseptike si dhe pikat për sy.

Edhe me pomada veprohet në mënyrë të njësojtë veçse, koka duhet të përulet pak prapa dhe pas përdorimit maja e tubës duhet të pastrohet me një gazë.

Në formë të yndyrave për sy ndodhen: *Dexamethason –Neomycin, Gentamicin, Bivacyn, Aciclovir, Chloramphenicol* etj.

SI T'I PËRDORIM KONTRACEPTIVËT ORALË?

Marrja e rregulltë e kontraceptivëve është njëri ndër kushtet elementare për shmangien e shtatzënisë. Marrja e drazheve (pilulave) duhet filluar nga dita e pestë e ciklit menstrual, pa marrë parasysh sa zgjasin menstruacionet 2-3 ose 6-7 ditë. Çdo ditë merret nga 1 drazhe pa ndërprerje gjatë 20, 21 ose 22 ditëve (kjo varet nga paketimi dhe udhëzimi, të cilin e ka bari i caktuar). Është e këshillueshme që bari të merret në të njëtjën kohë (orë) të ditës. Kur përfundon seria e parë (kutia) prej 21 drazheve, atëherë ndërpritet marrja e tyre, në mënyrë që pas 2-3 ditësh të shfaqen gjakderdhjet (menstruacionet). Ditën e pestë pas fillimit të gjakderdhjeve, prapë fillon seria e re, (siç u tha më lart). Numri më i madh i preparateve kontraceptive përmban 21 drazhe. Për t'u llogaritur më lehtë, tri javë merret bari, një javë pushim, e kështu me radhë.

Bari më së miri është të merret në mbrëmje. Në qoftë se në mbrëmje harrohet, mund të merret në mëngjes, por jo më vonë se

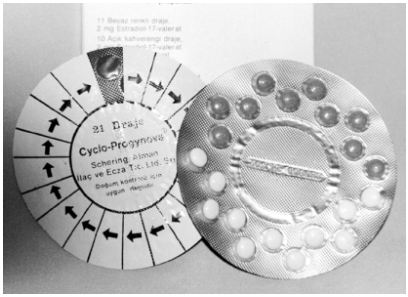

12 orë nga koha kur duhet të merret rregullisht. Në qoftë se nuk merret dy apo më tepër ditë radhazi, mundësia për të mbetur shtatzënë është e madhe dhe këshillohet që marrja e drazheve të ndërpritet shtatë ditë, në mënyrë që të fillojnë menstruacionet. Seria tjetër duhet të merret sikur ta filloni për herë të parë këtë mjekim me një kujdes më të madh në 15 ditët e para.

Në formë të preparateve kontraceptive orale(që përdoren nga goja) ndodhen*: Microgynon 30, Stederi, Stederil d, Stederil M, Neogynon 21, Frilavon, Marvelon , Legravan, Duphosal, Sequilar, Trinovum* etj.

QUMËSHTI ARTIFICIAL (FORMULA PËR FOSHNJE)

Qumështi i nënës (ushqimi në gji) është ushqim i pazëvendësueshëm për fëmijë. Ushqimi me gji kohëve të fundit, në kundërshtim me traditën shqiptare, pa arsye logjike dhe me argumente jobindëse si nga ana e nënës, por fatkeqësisht në disa raste edhe nga vetë mjeku po sfidohet nga qumështi artificial.

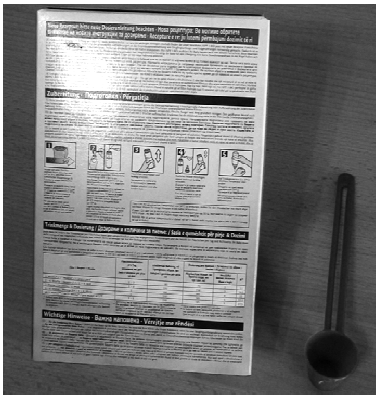

Në këtë manual (doracak) do të flasim për përdorimin e qumështit artificial vetëm atëherë kur është vërtet i domosdoshëm. Edhe pse qumështi artificial ka sasi të mjaftueshme të lëndëve ushqimore, shumë nëna për shkak të mënyrës së gabuar të përgatitjes, qumështit artificial ia zvogëlojnë këto vlera, andaj para se ta përgatitin duhet të ndalen në disa probleme të cilat paraqiten. Në udhëzim të çdo prodhimi ndodhet edhe tabela e cila tregon për sasinë (dozën), e cila i nevojitet fëmijës sipas moshës. Ajo është e llogaritur për t'i plotësuar nevojat e një racioni. Në anën tjetër janë të dhëna edhe racionet (se sa herë në ditë duhet të ushqehet me sasi të tilla).

Problem tjetër paraqitet mënyra se si përgatitet. Në princip të gjitha llojet e qumështit të adaptuar (artificial) përgatiten në këtë mënyrë:

- Uji i matur në mililitra të caktuar vlohet dhe pastaj ftohet në afro 55 º C
- Uji i ftohur në këtë temperaturë qitet në shishe me grykë të gjerë.
- Sasia e përshkruar e qumështit pluhur (shiko tabelën) qitet në shishe
- Shishen tundeni mirë në mëyrë që të tretet e gjithë sasia e pluhurit
- Lihet të ftohet deri në temperaturë trupore 37º C dhe i jepet fëmijës.

Vërejtje: Qumështi gjithmonë duhet të përgatitet i freskët.

Në formë të qumështit të adaptuar ndodhen: *Humana 1, 2, 9, Lactovit, Bebilac 1, 2, Milupa, Aptamil* etj.

1.Uji i zier (105º C)
dhe i ftohur (55º C)

2. Uji i ngrohtë (afër 50ºC)
qitet në shishe(2/3)

3. Hidhen lugët matëse
(varësisht nga sasia)

4. Përzihet

5. Plotësohet
me sasinë e mbetur

6. Përzihet

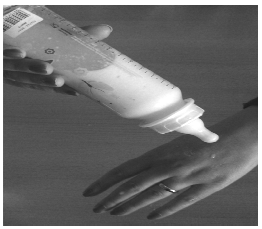

7. Pasi të jetë ftohur (në temp. 37º C), provohet me shpinën e dorës, në mënyrë që të shohim se është ftohur dhe pastaj i jepet fëmisë që ta pijë.

L[10,11,13,15,30,31,32,42,43,59,63,71]

GRUPET E BARNAVE

Barnat janë të ndara në 14 grupe kryesore anatomike

A Barnat që veprojnë *në traktin digjestiv dhe në metabolizëm (gojë , lukth, zorrë etj.)*
B Barnat që veprojnë *në gjak dhe në organet gjakkrijuese*
C Barnat që veprojnë *në sistemin kardiovaskular(enë të gjakut, zemër etj.*
D Barnat që veprojnë *në lëkurë –dermatologjikët*
G Barnat që veprojnë *në sistemin urogjenital dhe hormonet seksuale*
H *Barnat sistematike hormonale me përjashtim të hormoneve seksuale*
J Barnat për shërimin e infeksioneve sistematike – *antiinfektivët sistematikë*
L Barnat për mjekimin e sëmundjeve të rënda – *antineoplastikët dhe imunosuprezivët*
M Barnat që veprojnë *në sistemin e muskujve eshtërorë*
N Barnat që veprojnë *në sistemin nervor qendror*
P Barnat për shërimin e infeksioneve që i shkaktojnë parazitët – *antiparazitikët*
R Barnat që veprojnë *në sistemin respirator*
S Barnat që veprojnë *në organet e të dëgjuarit*
V Të ndryshme

TABELAT E DISA BARNAVE TË GRUPUARA NË GRUPE TERAPEUTIKE QË KËRKOJNË KUJDES GJATË PËRDORIMIT

A.BARNAT QË VEPROJNË NË TRAKTIN DIGJESTIV DHE NË METABOLIZËM (GOJË, LUKTH, ZORRË ETJ.)

Emri i preparatit	Përmbajtja	Mënyra e përdorimit	Vërejtjet
Alpha D3	Alfakalcidol	Në çdo 6-8 orë	Mund të merret me ushqim ose pa te
Alfogel, Phosphalugel	Fosfat alumini	Në çdo 8 - 24 orë	1-2 orë pas ushqimit. Suspensionet pihen me pak uj ose qumshtë.
Amaryl	Glimepirid		Bari merret gjatë ushqimit në mëngjes.
Ananase	Bromelin	Në çdo 6-8 orë	
Astemisan, Alsten, Histazol	Astemizol	Në çdo 24 orë	Në mëngjes para ushqimit
Atoris, Tulip	Atrovastatinë	1x1	Në mbrëmje merret para ose pas ushqimit. Preferohet të merret në të njëjtën kohë çdo ditë.
Avacan	Kamilofin	Në çdo 8 - 12 orë	
Bacit, Lesux	Subcitrat bizmuti		30 minuta para ushqimit
Bedoksin, Vitamin B6, PlivitB6, Piridoksin	Piridoksin	Në çdo 8 orë	Kujdes kur kombinohet me Levodopën
Bronal, Tefen	Terfenadin	Në çdo 12 orë	Ose dozat e mëdha në mëngjes
Buscopan	Butilskopolaminë	Në çdo 6-8 orë	Merret vetëm derisa të ndalen dhimbjet
Daonil, Diabos, Glibedal, Maninil	Glibenklamid	Dozimi bëhet në bazë të udhëzimit të mjekut	Gjatë ngrënjes së mëngjesit. Duhet të kontrollohet doza kur merret Aspirinë, Andol etj.
Diabenes	Klorpropamid	Dozimi bëhet në bazë të udhëzimit të mjekut	Gjatë ngrënjes së mëngjesit. Duhet të kontrollohet doza kur merret Aspirinë, Andol etj.

Emri i preparatit	Përmbajtja	Mënyra e përdorimit	Vërejtjet
Controloc	Pantoprazo	1x1	Në mëngjes para ushqimit
Ca Pangamat, Calgam	Pangamat kalciumi	Në çdo 8 orë	
Dimidril	Difenhidraminë	Në çdo 6-8 orë	Ngasit e makinave nuk duhet të përdorin 4 orë para nisjes
Dramamine	Dimenhidrinat	Në çdo 4-6 orë	1 orë para udhëtimit
Dulcolax, Novolax	Bisakodil	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje
Galitidin	Nizatidin	Në çdo 12-24 orë	
Gelusil – Lac, Masigel K	Tresilikat Mg, Al (simaldrat)	Në çdo 4-8 orë	1-2 orë pas ushqimit. Tabletat shkrihen në gojë. Pluhuri tretet në ujë ose lëngje. Suspensionet pihen me pak uj ose qumshtë.
Metformin, Gluformin, Siofor, Glucophage	Metforminë	Dozimi bëhet në bazë të udhëzimit të mjekut	Merret gjatë ushqimit. Duhet të kontrollohet doza kur merren aspirina, andoli etj.
Gastrozem	Pirenzepin	Në çdo 12 orë	Para ushqimit
Kalcijev karbonat, Kalcium karbonat	Karbonat kalciumi	Në çdo 4-8 orë	Para ushimit ose dy orë pas ushqimit
Gastal	Hidroksid Al, Mg dhe karbonat Mg	Në çdo 4-8 orë	1-2 orë pas ushqimit. Tabletat shkrihen në gojë. Pluhuri tretet në ujë ose lëngje. Suspensionet pihen me pak uj ose qumshtë.
Himekromon, Mendiaxon	Himekromon	Në çdo 8 orë	30 minuta para ushqimit
Klometol, Reglan	Metoklopramid	Në çdo 8 orë	15 minuta para ushqimit
Kalium, Rekawan	Klorid kaliumi	Në çdo 8 orë	

Emri i preparatit	Përmbajtja	Mënyra e përdorimit	Vërejtjet
Kavitamin	Menondion Vitamin K_3	Në çdo 8-24 orë	Nuk duhet të merret në javën e fundit të shtatzënisë dhe dëmtimet e mëlçisë. Jep reaksione alergjike të lëkurës
Lanzul, Opagis	Lansoprazo	1x1	Në mëngjes para ushqimit
Lentostamin	Klorfenamin	Në çdo 12 orë	
Loperamid, Seldiar	Loperamid	Në çdo 8-24 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni, nën moshën 2 vjeçare dhe insuficinencën e mëlçisë
Lyobif	Lactobacillus bifidus	Në çdo 6 - 8 orë	Para ushqimit
Natrium pikosulfat	Pikosulfat natriumi	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje
Omeprol, Omeprazol, Ultop, Losec, Ulcosan	Omeprazol	Në çdo 24 orë	Në mëngjes para ushqimit, me pak ujë
Oxetal, Tinset	Oksatomid	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Panthenol	Dekspantenol	Në çdo 4-12 orë	Treten në gojë pas ushqimit
Phenergan	Prometazin	Në çdo 12-24 orë	Më së miri në mbrëmje. Tabletat nuk guxojnë t'i përdorin fëmijët nën moshën 2 vjeçare. Kujdes ngasit e makinave
Plivit A	Retinol	Në çdo 24 orë	
Plivit D3	Kolekalciferol	Në çdo 24 orë	Bashkë me ushqim
Ranital, Ranisan, Ranitidin, Peptoran, Ulcodin	Ranitidin	Në çdo 12 orë	Në mëngjes dhe në mbrëmje, pavarësisht nga marrja e ushqimit.
Rudakol, Celofac	Mebeverin	Në çdo 8 orë	30 minuta para ushqimit
Rupurut	Hidrotalcit		2 orë pas ushqimit
Synopen	Klorpiramin	Në çdo 12 orë	

Emri i preparatit	Përmbajtja	Mënyra e përdorimit	Vërejtjet
Vitamin B1, Plivit B1, Tiamin	Tiamin	Në çdo 8-24 orë	Pas ushqimit
Vitamin B12, Antipernicin, Cijanokobalamin	Cijanokobalamin	Në çdo 24 orë	Para ushqimit
Ulfamid, Famosan, Famotidin, Lecedil	Famotidin	Në çdo 24 orë	Para gjumit. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni dhe laktacion
Vitamin C, Plivit C	Acid askorbik	Në çdo 6-8 orë	
Vitamin E, Tocopherol	Tokoferol acetat	Në çdo 8-24 orë	

Preparatet e kombinuara

Emri i preparatit	Përmbajtja	Mënyra e përdorimit	Vërejtjet
Beviplex, B Complex, Plibex, Poplibevit	Vitamina B1 + B2 + B5 + B6 + B7 + B12, kolin PABA	Në çdo 8–24 orë	
Ca C 500	Karbonat kalciumi + laktoglukonat kalciumi + acid askorbik	Në çdo 8-12 orë	E shkrirë në një gotë ujë para ushqimit
Ca Sandoz forte	Karbonat kalciumi + laktoglukonat kalciumi	Në çdo 6-12 orë	E shkrirë në një gotë ujë para ushqimit
Cevicalcit	Glukonat kalciumi + acid askorbik	Në çdo 6-12 orë	E shkrirë në një gotë ujë para ushqimit
Chymoral 100 forte	Tripsin + himotripsin	Në çdo 8 orë	Para ushqimit
Digestal,Festal , Optilaza	Pankreatin + hemiceluloz + ekstrat të tëmëlthit (vrerit)	Në çdo 8 orë	Pas ushqimit, me pak ujë
Essentiale forte	Fosfolipide esenciale	Në çdo 8 orë	Gjatë ushqimit me pak ujë

Emri i preparatit	Përmbajtja	Mënyra e përdorimit	Vërejtjet
Flonivin BS	Kultur të sojës Bacillus	Në çdo 6-8 orë	Ndërmjet ushqimit
Linex	Lactobacillus + streptococcus	Në çdo 8 orë	Me pak lëngje
Lekovit C - Ca	Karbonat kalciumi + acid askorbik	Në çdo 8-12 orë	E shkrirë në një gotë ujë para ushqimit
Medilax, Babylax	Laurilsulfoacetat + glicerol	Në çdo 24 orë	Pasi të zbrazet klizma, e shtypur duhet të mbahet deri sa të largohet nga vendi i aplikimit.
Oligovit	Vitamina A + B1 + B2 + B5 + B6 + B7 + B12 + C + D + E + Ca + Co + Cu + Fe + K + Mg + Mn + Mo + Zn	Në çdo 24 orë	Gjatë ushqimit. Nuk duhet të merret gjat shtatzanisë (pas muajit të tret)
Pankreatin	Pankreatin + lipaz + amilaz + proteaz	Në çdo 12-24 orë	Gjatë ushqimit
Panzynorm forte	Tripsin + himotripsin + pepsin + lipaz + amilaz + acid holik	Në çdo 12 - 24 orë	Pas ushqimit, me pak ujë
Sanovit	Vitamina A + B1 + B2 + B5 + B6 + B7 + C + D + E + Ca	Në çdo 8-12 orë	
Vidaylin M	Vitamina A + B1 + B2 + B5 + B6 + B7 + C + D + kolin + PABA + Ca + J + Fe + Mg + Mn + P + Zn	Në çdo 24 orë	
Vitamin A + D3, Plivit A + D3	Retinol + kolekalciferol	Në çdo 24 orë	
Vitamin AD	Retinol + ergokalciferol	Në çdo 24 orë	Me ushqim

B. BARNAT QË VEPROJNË NË GJAK DHE NË ORGANET GJAKKRIJUESE

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Almetex	Karbazokromsulfat natriumi	Në çdo 4- 6 orë	Nuk duhet të përdoren barna që ndërveprojnë si Aspirina etj
Dicynone	Etamsilat	Në çdo 6 orë	Nuk duhet të përdoren barna që ndërveprojnë si Aspirina etj
Dipiridamol , Persadil, Persantin	Dipiridamol	Në çdo 6- 8 orë	Shkakton nauze, vjellje, diare, hipotension dhe keqësim të migrenës
Ferro gradumet, Retafer	Fero sulfat	Në çdo 24 orë	Në mëngjes para ushqimit
Heferol	Fero (Fe) fumarat	Në çdo 24 orë	Në mëngjes 30 minuta para ushqimit
Legofer	Feri (Fe) protein sukcinat	Në çdo 8 orë	Para ushqimit
Orferon	Fero (Fe) glicin sulfat	Në çdo 24 orë	Në mëngjes para ushqimit
Pelentan	Etil biskumacetat	Marrja duhet të bëhet me kujdes në bazë të analizave të gjakut	Nuk duhet të përdoren barna që ndërveprojnë si Aspirina etj
Sinomar, Syncumar	Acenokumarol	Marrja duhet të bëhet me kujdes në bazë të analizave të gjakut	Nuk duhet të përdoren barna që ndërveprojnë si Aspirina etj

Preparatet e kombinuara

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Eryfer	Fero sulfat + bikarbonat natriumi + acid askorbik	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Retafol	Fero sulfat + acid folik	Në çdo 24 orë	

C. BARNAT QË VEPROJNË NË SISTEMIN KARDIOVASKULAR (ENË TË GJAKUT, ZEMËR ETJ.)

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Adalat, Cordipin, Nifelat, Nifecard	Nifedipin	Në çdo 8 -12 orë	Pas ushqimit.Te rastet kritike tableta grimëcohet dhe shkrihet nën gjuhë.
Adavin	Nicergolin	Në çdo 8 orë	Shkakton pengesa gastrointenstinale dhe nauze
Aldactone, Spironolacton	Spironolakton	Në çdo 12-24 orë	Në mëngjes
Aldizem, Cortiazem retard, Diltiazem	Diltiazem	Në çdo 8 orë	Nuk duhet të merret bashkë me Atenolol, dhe Prinorm
Aldomet, Methyldopa	Metildopa	Në çdo 8-12 orë	Gjatë ushqimit
Alkadil, Katopil, Zorkaptil	Kaptopril	Në çdo 8-12 orë	Para ushqimit
Amiodaron, Cordarone	Amiodaron	Në çdo 8 orë	
Amlodipin	Amlodipin	Në çdo 24 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni , laktacion dhe dëmtim të mëlçisë. Jep dhembje koke, edema dhe lodhje
Arifon, Lescoprid, Amoron	Indapamid	Në çdo 24 orë	Në mëngjes pas ushqimit
Atenolol, Prinorm	Atenolol	Në çdo 24 orë	Nuk duhet të merret bashkë me Verapamil , Diltiazem dhe glikozide kardiotonike

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Bloxan, Presolol, Metoprolol	Metoprolol	Në çdo 12 - 24 orë	Kujdes! Terapioni nuk duhet të ndërpritet shpejt
Boluzin, Sinelip, Elmogen	Gemfibrozil	Në çdo 12 -24 orë. Në raste të rënda 1 në mëngjes dhe 2 në mbrëmje-gjysmë ore para ushqimit	Më së miri në mbrëmje. Merret me ushqim dhe me pak ujë. Nuk duhet të merret bashë me kontraceptivë
Catapresan	Klonidin	Në çdo 8 orë	Shkakton bradikardi, tharje të gojës, dhembje koke dhe depresion. Ndërprerja e terapionit duhet të bëhet gradualisht
Cedigalan, Cedilanid	Lanatozid C	Në çdo 24 orë	Kujdes gjatë kombinimit me vitaminën D
Cinarizin, Cinedil, Stugeron forte	Cinarizin	Në çdo 8-24 orë Pas ushqimit, dy orë para udhtimit	Kujdes ngasit e automjeteve, sidomos në fillim të terapionit
Complamin	Ksantinol nikotinat	Në çdo 12 orë	Nuk duhet të përdoret në shtatzëni, laktacion dhe ulcerë peptike
Cornilat, Isosorb, Izosorb R, Tinidil	Izosorbid dinitrat	Në çdo 6-12 orë	Pas ushqimit. Gjatë terapionit mund të ket rënie të shpejtë të shtypjes së gjakut. Duhet të pasur kujdes gjatë ngritjes kur jemi ulur
Dartelin, Trental, Pentilin, Penthoxyphillin	Pentoksifilin	Në çdo 8-12 orë	Pas ushqimit. Kujdes te përdorimi në të njëjtën kohë me Ranitalin, Ulfamidin etj.
Digicor, Dimecor, Lanitop	Medigoksin	Në çdo 12-24 orë	Kujdes, gjatë kombinimit me vitaminën D

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Dilacor, Lanicor, Digoxin	Digoksin	Në çdo 12-24 orë	Kujdes ! Intoksikacioni në qoftë se merret së bashku me diuretik dhe pa kalium
Dilcoran 80, Pentoral	Pentaeritritol tetranitrat	Në çdo 12 orë	Gjatë ushqimit me pak ujë
Dipresan	Gvanfacin	Në çdo 8-24 orë	
Ditamin	Dihidroergotamin	Në çdo 12-24 orë	Më së miri në mëngjes dhe në mbrëmje
Dusodril	Naftidorfuril	Në çdo 8 orë	Shkakton nauze dhe konvulzione
Ebrantil	Urapidil	Në çdo 24 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni. Shkakton marramendje dhe djersitje
Effortil	Etilefrin	Në çdo 8 orë	Para ushqimit, me pak ujë. Fëmijëve me çaj të ëmbëlsuar
Enalapril, Enap, Olivin	Enalapril	Në çdo 24 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni, laktacion dhe në sëmundjet renovaskulare
Envacar	Gvanoksan	Në çdo 24 orë	
Fenofibrat, Katalip	Fenofibrat	Në çdo 12 orë	Më së miri në mbrëmje gjatë ushqimit
Gilurytmal	Ajmalin	Në çdo 8 orë	
Inderal, Propranolol	Propranolol	Në çdo 24 orë	Terapioni nuk duhet të ndërpritet shpejt
Isoptin, Izopamil, Lekoptin, Verapamil	Verapamil	Në çdo 8 –12 orë	Nuk guxon të merret bashkë me Atenololin dhe Prinormin (betablokator)

Emri i preparatit	***Përmbajtja***	***Mënyra e përdorimit***	***Vërejtjet***
Izomonit, Monizol	Izosorbid mononitrat	Në çdo 12 orë	Merret pas ushqimit dhe sipas nevojës
Kinidin drule, Chinidinum	Kinidin sulfat	Në çdo 12 orë	
Korapies	Dizopiramid	Në çdo 6-8 orë	Kujdes te glaukoma dhe hipertrofia e prostatës, dëmtimit të veshkave dhe mëlçisë. Shkakton retension urinar, tharje të gojës, çrregullime në të pamur etj.
Lasix, Fursemid, Edemid,	Furosemid	Në çdo 24-48 orë	Pas mëngjesit
Lipomal	Probukol	Në çdo 12 orë	Gjatë ushqimit
Lopion, Molicor	Molsidomin	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Minepres, Minebar	Prazosin	Në çdo 8-12 orë	Shkakton pagjumësi, dhimbje koke, nauze dhe dobësi të përgjithshme
Minsetil	Meksiletin	Në çdo 6-8 orë	Shkakton konvulzione dhe çrregullime psikike
Nimodipin, Nimotop	Nimodipin	Në çdo 6 orë	Para ushqimit
Nitrepin, Unipres	Nitrendipin	Në çdo 12-24 orë	Pas ushqimit
Nitro Mack Retard,	Gliceril trinitrat	Në çdo 12 orë	Me pak ujë
Nitroglicerin, Nitroglicerol, Nitroglycerin	Gliceril trinitrat	Në çdo 24 orë	Sipas nevojës (sulmit)
Novocamid	Prokainamid	Në çdo 3-6 orë	
Paginol	Penbutolol	Në çdo 12-24 orë	Terapioni nuk duhet të ndërpritet shpejt

Emri i preparatit	***Përmbajtja***	***Mënyra e përdorimit***	***Vërejtjet***
Prajmalin	Prajmalin bitartarat	Në çdo 6-8 orë	Nuk duhet të merret në tremujorin e parë të shtatzënisë
Prilazid	Cilazapril	Në çdo 24 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni, laktacion dhe stenozë të aortës. Kujdes gjatë kombinimeve me kalium dhe diuretikë që e ruajnë kaliumin. Duhet të merret gjithmonë në të njëjtë kohë (interval)
Propafen, Prolekofen, Rytmonorm	Propafenon	Në çdo 8-24 orë	Pas ushqimit
Redergin, Redicor	Dihidroergotoksin	Në çdo 8 - 12 orë	Duhet të merret me ushqim apo qumësht
Renese	Politiazid	Në çdo 12-24 orë	Pas ushqimit
Selectol	Celiprolol	Në çdo 8-24 orë	Terapioni nuk duhet të ndërpritet shpejt
Sympatol	Oksiderin tartarat	Në çdo 8 orë	Para ushqimit
Tifendil	Fendilin	Në çdo 8 orë	
Tritace	Ramipril	Në çdo 24 orë	Me pak lëngje gjatë ose pas ushqimit
Venor	Betahidroksil rutezid	Në çdo 8-12 orë	Nuk duhet të merret në tremujorin e parë të shtatzënisë. Shkakton pagjumësi , dhembje koke shqetësime etj.
Yrinex	Bumetadin	Në çdo 24-48orë	Pas mëngjesit

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Simvastatin, Zocor, Vasilip, Hollesta	Simvastatin	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje

Preparatet e kombinuara

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Acenosin, Brinerdin	Klopamid + rezerpin + dihidrokristin maleat	Në çdo 12-24 orë	
Alatan	Metildopa + hidroklortiazid + amilorid	Në çdo 12-24 orë	
Anaton, Enap H	Enalapril + hidroklortiazid	Në çdo 12-24 orë	
Birezid	Rezerpin + hidroklortiazid	Në çdo 12-24 orë	Me pak ujë
Birezid K	Rezerpin + hidroklortiazid klorid kaliumi	Në çdo 12-24 orë	
Delmeson	Flurometolon + neomicin + aminokinurid + feniramin		
Essaven	Escin + fosfolipide esenciale	Në çdo 8 orë	
Faktu	Krezolsulfon formaldehid + cinhokain		
Hemopres Moduretic	Amilorid + Hidroklortiazid	Në çdo 12-24 orë	Në mëngjes pas ushqimit
Hepathrombin	Heparin + alantoin + dekspanthenol		
Hepathrombin H	Heparin + prednizolon + dekspanthenol		
Lasonil	Heparinoid + hijaluronidaz		

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Lipostabil	Fosfolipide esenciale + teofilin	Në çdo 8 orë	Para ushqimit
Lometazid	Amilorid + Metiklotiazid	Në çdo 24 orë	Pas mëngjesit
Modolex	Dobesilat kalcium + lidokain	Në çdo 12 orë	Shiko përdorimin e suposieve dhe pomadave për hemorroide
Modolex plus	Dobesilat kalcium + lidokain + deksametazon	Në çdo 12 orë	Shiko përdorimin e suposieve dhe pomadave për hemorroide
Polyflex	Prazosin + politiazid	Në çdo 24 orë	
Sinepres	Dihidroergotoksin + hidroklortiazid rezerpin	Në çdo 24 orë	
Tenzimet	Pindol + klopamid	Në çdo 24 orë	Pas mëngjesit
Tiaren	Triamteren + hidroklortiazid	Në çdo 24 orë	Pas mëngjesit
Trirezid K	Rezerpin + dihidralazin + hidroklortiazid klorid kaliumi	Në çdo 8-12 orë	

D. BARNAT QË VEPROJNË NË LËKURË – DERMATOLOGJIKËT

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Aciklovir, Virolex, Zovirax	Aciklovir	Në çdo 4 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Afloderm	Alkometazon	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Aknoten,VitacidA	Tretinoin	Në çdo 8-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Amracin	Tetraciklin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Antopar	Benzoilperoksid	Në çdo 12-24 orë	Fytyra apo vendi i sëmurë shpëlahet me ujë të vakët dhe thahet (teret) menjëherë. Dy ditët e para lyhet njëherë në ditë dhe lihet të veprojë dy orë, pastaj pastrohet ditën e tretë dhe të katërt lihet 4 orë etj.
Beloderm, Betamet, Kuterid	Betametazon	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Benzyl Benzoat, Scabitox	Benzil benzoat	Në çdo 24 orë	Tri ditë, më së miri në mbrëmje
Betadine, Povidon jod	Povidon jod	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Bicutrim	Bifonazol	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Bubil	Piretrin	Një herë , në qoftë se është nevoja përsëritet pas një jave	Shiko te përdorimi i shamponit kundër morrave
Canesten, Kansen, Plimcol	Klotrimazol	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Chloramphenicol	Kloramfenikol	Në çdo 8-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Daktanol, Daktarin	Mikonazol	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Decotal	Diflukortolon	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Dermazin	Sulfadiazinargjendi	Disa herë (Në çdo 4 orë)	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Ecalin, Mitekol	Ekonazol	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Esperson	Dezoksimetazon	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Eurax	Krotamiton	Në çdo 24 orë	Tri ditë, më së miri në mbrëmje
Gamex, Gatox, Milinor	Gama benzenheksaklorid	Një herë, në qoftë se është nevoja përsëritet pas një jave	Shiko te përdorimi i shamponit kundër morrave
Garamicin, Gentamycin	Gentamicin	Në çdo 6-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Hydocortison	Hidokortizon	Në çdo 8 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Metosyn	Fluocinonid	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Myco Polycid	Klormidazol	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Mycosep, Oronazol	Ketokenazol	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Nistatin, Nystatin	Nistatin	Në çdo 8-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Obytin	Ciklopiroksolamin	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Panthenol	Dekspanthenol	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Phenergan	Prometazin	Në çdo 6-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Pilfud, Regaine	Minoksidil	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Stanicid	Fusidin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Synolar, Sinoderm	Fluocinolon acetonid	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë. Të përdoret sa më shkurt sidomos te fëmijët. Pomada përdoret te lëkura e thatë kurse kremi te lëkura yndyrore
Synopen	Klorpiramin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Ultralan	Fluokortolon	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Viru Merz Serol	Tromantadin	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë

Preparatet e kombinuara

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Aknasept	Mikonazol + benzoilperoksid	Në çdo 24 orë javën e parë. Në çdo 12 orë javën e dytë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Belosalic	Betametazon + acid salicilik	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Bivacyn, Enbecin, Nebacettil	Bacitracin + neomicin	Në çdo 6 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Criniton	Acid salicilik + timol + oleum rozzmarini + izopropanol	2 herë në javë	Pas 15 –30 minutash të lahen flokët
Daktacort , Mikoderm	Mikonazol + hidrokortizon	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Dexamethason Neomycin	Deksametazon + neomicin	Në çdo 8-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Diproderm, Diprogent, Kuterid G	Betametazon + gentamicin	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Farmacyclin, Geocorton, Hydrocyclin, Terra Cortill	Hidrokortizon + oksitetraciklin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Jecoderm	Vaj peshku + vitamina	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Kenalog G	Triamcinolon + acid salicilik	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Kenalog S	Triamcinolon + halkinol	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Locacorten N	Flumetazon + neomicin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Locacorten Tar	Flumetazon + acid salicilik + katran	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Locacorten Vioform	Flumetazon + kliokinol	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Locasalen	Flumetazon + acid salicilik	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Lotrison	Flumetazon + triklozon	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Neo Lemond	Metilprednizon + neomicin sulfat	Në çdo 12-24 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Satar	Acid salicilik + acid qumshti + jod	Në çdo 8 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Synolar N	Fluocinolon + neomicin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Vipsogal	Betametazon + fluocinonid + acid salicilik + dekspantenol + gentamicin	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë
Vipsogal SG	Betametazon + fluocinonid + acid salicilik + dekspantenol	Në çdo 12 orë	Të lyhet lëkura në shtresë të hollë

G.BARNAT QË VEPROJNË NË SISTEMIN UROGJENITAL DHE HORMONET SEKSUALE

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
5 Nok, Nikopet	Nitroksolin	Në çdo 6 orë	Bari merret me mjaft ujë në mes ushqimeve
Alfuran, Nitrofurantoin retard	Nitrofurantoin	Në çdo 6-8 orë	Me ushqim
Bromergon, Bromokriptin	Bromokriptin	Në çdo 8-24 orë	Me ushqim
Bactogram, Negram	Acid nalidiksik	Në çdo 6 orë	Nuk duhet të përdoret në tremujorin e parë të shtatzënisë dhe në laktacion
Endometril	Linestrenol	Në çdo 12-24 orë	Duhet të përdoret doza e plotë në bazë të rekomandimit të mjekut
Ergotyl, Methylergometrin	Metilergometrin	Në çdo 8 orë	Duhet të kenë kujdes nënat që mos t'i japin fëmijës gabimisht në vend të pikave AD3
Levantin	Nifurtoinol	Në çdo 6 orë	Pas ushqimit
Nolicin, Nofocin	Norfloksacin	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Palin, Pimidel, Pipegal, Pipem, Uripam	Acid pipemidik	Në çdo 12 orë	Duhet të pihet me ujë të mjaftueshëm
Trianol	Ekstrakt i Pyogeum africanum	Në çdo 12 orë	Para ushqimit
Urisept	Acid piromidik	Në çdo 6-12 orë	
Urotrim, Trilaprim	Trimetoprim	Në çdo 12 orë	

KONTRACEPTIVËT ORALË

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Cyclo Progynova	Estradiol + norgestrel	Në çdo 24 orë	Fillohet nga dita e pestë e ciklit menstrual. Pas çdo cikli 7 ditë pushim, duhet të merren në kohë të njëjtë Duhet të merren me rregull dhe në bazë të udhëzimeve të mjekut
Frilavon	Dezogestrel + etinilestradiol	Në çdo 24 orë	Së pari fillohet prej ditës së parë të ciklit menstrual, pastaj 7 ditë pushim
Legravan	Etinestradiol + levonorgestrel	Në çdo 24 orë	Fillohet nga dita e pestë e ciklit . Pas çdo cikli 7 ditë pushim, duhet të merren në kohë të njëjtë Duhet të merren me rregull dhe në bazë të udhëzimeve të mjekut
Microgynon 30, Sequilar, Duophasal (Ndryshojnë vetëm në dozë)	Levongestrel + etinilestradiol	Në çdo 24 orë	Së pari fillohet prej ditës së parë të ciklit menstrual kurse seria tjetër prej ditës së 5 të ciklit menstrual Duhet të merren me rregull dhe në bazë të udhëzimeve të mjekut
Stederil, Stederil M, Stederil d (Ndryshojnë vetëm në dozë)	Norgestrel + etinilestradiol	Në çdo 24 orë	Prej ditës së 5 të ciklit menstrual. Duhet të merren me rregull dhe në bazë të udhëzimeve të mjekut
Trinovum	Noretisteron + etinilestradiol	Në çdo 24 orë	Së pari fillohet prej ditës së parë të ciklit menstrual, pastaj 7 ditë pushim Duhet të merren me rregull dhe në bazë të udhëzimeve të mjekut

PËR TERAPION VAGINAL

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Albothyl	Krezolsulfon formaldehid	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Betadine, Povidon jod	Povidon jod	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Canesten, Kansen, Plimycol	Klotrimazol	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Flagyl, Medazol, Orvagil	Metronidazol	Në çdo 12 – 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Gyno Dactanol, Gyno Daktarin	Mikonazol	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Laktovag	Lactobacilus acidofilus	Në çdo 6-8 orë	Futen sa më thellë
Nistatin, Nystatin	Nistatin	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Palin	Acid pipemidik	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje

PREPARATET E KOMBINUARA

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Deltavagin	Fluoroprednizolon + estradiol benzoat + sulfametoksipiridazin + tirotricin + acidi alfaminovalerik	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Geonistin	Oksitetraciklin + nistatin	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë
Polygynax	Acetarsol + neomicin + polimiksin B	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Vaginaletet duhet të lagen dhe të futen sa më thellë

H. BARNAT SISTEMATIKE HORMONALE ME PËRJASHTIM TË HORMONEVE SEKSUALE

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Dexamethason, Dexason	Deksametazon	Disa herë (e përcakton mjeku)	Terapioni ndërpritet gradualisht. Nuk duhet të përdoret në laktacion
Favistan, Hemotirox	Tiamazol	Në çdo 8 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni dhe laktacion. Shkakton pigmentim të lëkurës, pengesa gastrointenstinale dhe humbje të flokëve
Hydrocortison	Hidrokortizon	Në çdo 12 orë	Në mëngjes dhe në mbrëmje
Kenalog	Triamcinolon	Në çdo 24 orë, me përjashtim të dozave të mëdha në çdo 12 orë	Në mëngjes, pas ushqimit
Nizon , Prednison, Pronison	Prednizolon	Në çdo 24 orë	Në mëngjes, pas ushqimit. Nuk duhet të përdoret në laktacion
Propiltiouracil	Propiltiouracil	Në çdo 8 orë	
Proviron	Mesterolon	Në çdo 6-8 orë	Kujdes në insuficiencën e zemrës, veshkave, mëlçisë, hipertension, epilepsi dhe migren
Tyrax, Tyvoral, Vobenol	Levotiroksin	Në çdo 24 orë	Më së miri në mëngjes

J.BARNAT PËR SHËRIMIN E INFEKSIONEVE SISTEMATIKE – ANTIINFEKTIVËT SISTEMATIKË

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Abactal, Dital	Pefloksacin	Në çdo 12 orë	Tabletat merren me ushqim
Aciklovir, Virolex, Acyclovir, Zovirax	Aciklovir	Në çdo 4 -5 orë	Nuk duhet të merret në laktacion. Shkakton vjellje diare, dhembje koke, edema dhe lodhje
Alfacet, Cefaklor, Taracef	Cefaklor	Në çdo 8 orë, ndërsa forma retarde në çdo 12 orë	Para ushqimit
Almacin, Amoxil, Hiconcil, Sinacilin	Amoksicilin	Në çdo 8 orë	Para ushqimit
Ampicilin, Pentrexyl, Penbritin	Ampicilin	Në çdo 6 orë	Para ushqimit
Amracin, Tetraciklin	Tetraciklin	Në çdo 6 orë	Një orë para ose dy orë pas ushqimit. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni dhe laktacion
Bimepen, Mobicin, Ospen, Silapen	Benzatin fenoksimetilpen icilin	Mbi moshën 6 vjeçare në çdo 6 orë, ndërsa nën këtë moshë në çdo 8 orë	Para ushqimit
Cefalexin, Ceporex, Palitrex	Cefaleksin	Në çdo 6 orë (250 mg). Në çdo 8-12 orë (500 mg). Fëmijët në çdo 8-12 orë (100-150 mg)	Para ushqimit
Cenin, Ciprinol, Ciprocinol , Ciprofloksacin	Ciprofloksacin	Në çdo 12 orë	Me pak ujë, para ushqimit

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Chloramphenicol	Kloramfenikol	Në çdo 6-8 orë	Para ushqimit. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni dhe laktacion
Cliacil, Penicillin V	Fenoksimetil penicilin kaliumi	Në çdo 8-12 orë	Gjysmë ore para ushqimit
Cloxacilin, Kloksacilin, Orbenin	Cloksacilin	Në çdo 6 orë	Një orë para ose dy orë pas ushqimit
Combantrin	Pirantel	10mg/kg menjëherë, të përsëritet mbas 2 javësh	
Doksiciklin, Dovicin, Vibramycin	Doksiciklin	Ditën e pare në çdo 12 orë, pastaj në çdo 24 orë	Pas ushqimit. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni dhe laktacion
Efloran, Flagyl, Medazol, Orvagil	Metronidazol	Në çdo 8-12 orë	Ushqimi nuk ndikon në resorbim.
Egocin, Oksitetraciklin, Teramycin, Oxytetracyclin	Oksitetraciklin	Në çdo 6 orë	Mos të përdoret së bashku me qumësht dhe derivatet e qumështit. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni dhe laktacion
Eritromicin, Erythromotrop	Erytromicin	Në çdo 6 orë	Nuk duhet të merret te dëmtimet e mëlçisë, dëmtimet e dëgjimit dhe shtatzëni. Shkakton vjellje dhe diare.
Etambutol, Etamol, Myambutol	Etambutol	Në çdo 24 orë	Me ushqim
Fasigyn, Triagil	Tinidazol	Në bazë të rekomandimit 1-5 ditë (doza merret menjëherë)	Pas ushqimi
Griseofulvin	Griseof ulvin	Në çdo 6 orë	Pas ushqimit

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Hemomycin Sumamed,	Azitromicin	Në çdo 24 orë	Një orë para ose dy orë pas ushqimit
Isoniazid	Izoniazid	Në çdo 24 orë	Një orë para ose 2 orë pas ushqimit
Klindamicin , Klimicin	Klindamicin	Në çdo 6 orë	Para ushqimit. Nuk duhet të merret në shtatzëni. Shkakton dhembje të stomakut, vjellje dhe diare
Lincocin, Lincochem Neloren,	Linkomicin	Në çdo 6–8 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni. Shkakton dhembje të stomakut, vjellje dhe diare
Macropen	Midekamicin	Në çdo 8 orë	Para ushqimit
Mebendazol, Soltrik, Vermox	Mebendazol	Mbi moshën 2 vjeçare 100 mg menjëherë, te rastet e veçanta përsëritet pas 2-4 javë 2 x 100 mg etj.	Nuk duhet të përdoret në shtatzëni , laktacion dhe nën moshën 2 vjeçare. Shkakton dhembje abdominale ,diare dhe reaksione alergjike
Metaciklin, Rondomycin	Metaciklin	Në çdo 12 orë	Një orë para ushqimit
Nistatin, Nystatin	Nystatin	Tabletat në çdo 8 orë, pikat në çdo 6 orë	Dozat e larta shkaktojnë diare dhe vjellje
Nizoral , Oronazol, Mycoseb,Oromyco sal , Ketokonazol	Ketokenazol	Në çdo 24 orë	Me ushqim
Omnidrox	Cefadroksil	Në çdo 12 orë	
Pyrazinamid	Pirazinamid	Në çdo 12- 24 orë	
Rifamor, Rifampicin, Rimactan	Rifampicin	Në çdo 24 orë Një orë para ose dy orë pas ushqimit.	Nuk merret në shtatzëni, alkoolizëm dhe te verdhëza
Stanicid	Fusidin	Në çdo 8 orë	Nuk duhet të merret në shtatzëni laktacion dhe dëmtim të mëlçisë

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Sulfaguanidin	Sulfaguanidin	2-6gr (4-12 tab.) menjëherë,pasta j 3gr (6 tab) në 4 orë	Në shumë vende të botës është i ndaluar përdorimi
Visiren	Ofloksacin	Në çdo 12 orë	Me pak ujë
Yomesan	Niklozamid	1 g , një orë pas edhe 1g , fëmijët deri në moshën 2 vjeçare ¼ e të rriturve	Me pak ujë, nuk duhet të përdoret ushqimi dhe uji tri orë pas përdorimit

KOMBINIMET E ANTINFEKTIVËVE

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Amoksiklav, Klamoxin, Klavocin	Amoksicilin + acid klavulonik	Në çdo 6-8 orë	
Bactrim, Primotren, Trimosul, Cotrimoxazol	Sulfametoksazol + Trimetoprim	Në çdo 12 orë	Gjatë marrjes së këtij kombinimi duhet të merren sasi të mëdha të ujit. Nuk duhet të përdoret në shtatzani dhe laktacion
Chymociclar	Hidroklorid tetraciklin tripsin + himotripsin	Në çdo 6-8 orë	Para ushqimit
Eutizon B6	Izoniazid + bedoksin	Në çdo 24 orë	Më së miri pas mëngjesit
Helicocin	Amoksicilin + metronidazol	Në çdo 8 orë të dy tabletat menjëherë	Në lukth të zbrazët, gjatë kohës së ushqimit. Nuk duhet të përdoret në shtatzani dhe laktacion
Lidaprim	Sulfametrol + trimetoprim	Në çdo 12 orë	Gjatë marrjes së këtij kombinimi duhet të merren sasi të mëdha të ujit

M.BARNAT QË VEPROJNË NË SISTEMIN E MUSKUJVE ESHTËRORË (BARNAT KUDËR REUMATIZMËS, IBUPROFENI, DIKLOFENAKU ETJ.

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Alopurinol, Zyloric	Alopurinol	Në çdo 8-12 orë	Pas ushqimit
Apranax, Naproksen,	Naproksen natriumi	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Alendronat Alendor Alendox 70	Alendronat		Merren në mëngjes, pas zgjimit nga gjumi, me një gotë të mbushur me ujë, së paku gjysmë ore para marrjes së ushqimit. Pas marrjes së paku 30 minuta i sëmuri nuk bën të shtrihet.
Arbufen Brufen, Ibuprofen,	Ibuprofen	Në çdo 6-8 orë	Pas ushqimit
Chlorochin, Resochin	Fosfat klorohin	Në çdo 12-24 orë	
Diklofen, Diklofenak, Naklofen, Voltaren	Diklofenak natriumi	Në çdo 8-12 orë	Pas ushqimit
Dugodol	Diflunisal	Në çdo 12 orë	
Elderin , Etodolac, Tarlin	Etodolak	Në çdo 12-24 orë	
Erazon, Roxikam, Remoxicam	Piroksikam	Në çdo 8 -24 orë	Pas ushqimit
Flugalin	Flurbiprofen	Në çdo 8 orë	Pas ushqimit
Indocid, Indometacin	Indometacin	Në çdo 8-12 orë	Gjatë ushqimit
Ketonal, Ketoprofen, Niflam, Knavon	Ketoprofen	Në çdo 6-12 orë	Pas ushqimit
Myoflex, Paraflex	Klorzoksazon	Në çdo 6-12 orë	Pas ushqimit
Nimesulid, Sulidamor, Areuma, Auline	Nimesulid		Pas ushqimit
Phenylbutazon	Fenilbutazon	Në çdo 6-12 orë	Pas ushqimit
Turganil	Acid tiaprotenik	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Xani	Azapropazon	Në çdo 6-12 orë	Pas ushqimit

PREPARATET E KOMBINUARA

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Renofan , Parafon Ndryshon vetëm doza e përbërësve	Klorzoksazon + paracetamol	Në çdo 6-8 orë	Pas ushqimit

TERAPIONI LOKAL I ANTIREUMATIKËVE

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Arbofen, Brufen, Ibuprofen,	Ibuprofen	Në çdo 8-12 orë	Në shtresë të hollë
Diklofen, Voltaren	Diklofenak natriumi	Në çdo 6-8 orë	Në shtresë të hollë
Erazon, Remoxicam	Piroksikam	Në çdo 8-12 orë	Në shtresë të hollë
Etogel,	Etofenamat	Në çdo 6-12 orë	Në shtresë të hollë
Ketonal	Ketoprofen	Në çdo 6-8 orë	Në shtresë të hollë
Phenylbutazon, Butazolidin	Fenilbutazon	Në çdo 6-8 orë	Në shtresë të hollë

PREPARATET E KOMBINUARA

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Bayolin	Heparinoid + Glikol salicilat + benzil nikotinat	Në çdo 6-12 orë	Në shtresë të hollë
Finalgon	Kapsacin + butoeksietilnikotinat	Në çdo 6-12 orë	Në shtresë të hollë
Miospray	Benzil nikotinat + nikotinamid + mentol	Në çdo 6-12 orë	

N. BARNAT QË VEPROJNË NË SISTEMIN NERVOR QENDROR

ANALGJETIKËT

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Acetisal, Andol, Aspirin	Acid acetilsalicilik	Në çdo 4-6 orë	Pas ushqimit. Nuk duhet të përdoret në shtatzani dhe laktacion si dhe fëmijët nën 12 vjeç
Aminopyrin	Aminofenazon	Në çdo 5-24 orë	
Analgin, Novalgetol, Baralgin M	Noraminofenazon (metamizol)	Në çdo 8-24 orë	Pas ushqimit
Eferalgan, Febricet, Miralgin, Panadon, Paracetamol	Paracetamol	Në çdo 4-6 orë	Tabletat nuk duhet të përdoren më tepër se 10 ditë pa u konsultuar me mjekun.
Eglonyl, Sulpirid	Sulpirid	Në çdo 6 -8 orë	Me pak ujë. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni (sidomos në tremujorin e parë) dhe laktacion
Fentanil, Lentanil	Fentanil	Në bazë të indikacionit	
Sandomigran	Pizotifen	Në çdo 8-24 orë	
Tramadol, Trodon	Tramadol	Në çdo 24 orë	

PREPARATET E KOMBINUARA

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Aspirin Plus	Acid acetilsalicilik + acid akorbik	Në çdo 8-12 orë	Pas ushqimit
Avamigran	Ergotamin tartarat + mekloksamin + kamilofin + kofein + propifenazon	Në çdo 12-24 orë	Sipas nevojës

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Caffetin	Kodein + kofein + paracetamol + propifenazon		
Oldon	Acid acetilsalicilik + kofein + paracetamol	Në çdo 12-24 orë	Sipas nevojës
Plivadon	Fenacetin + kodein + kofein + propifenazon	Në çdo 12-24 orë	Sipas nevojës
Saridon	Kofein + parcetamol + propifenazon	Në çdo 12-24 orë	Sipas nevojës

ANTIEPILEPTIKËT, ANTIPARKINSONIKËT, PSIKOLEPTIKËT, PSIKOANALEPTIKËT

Kujdes për personat të cilët drejtojnë makinat dhe të cilët punojnë në vendet ku kërkohet përqëndrim në punë.

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Adumbran, Praxiten	Oksazepam	Në çdo 6-8 orë	
Amyzol, Saroten	Amitriptilin	Në çdo 8 orë	Pas ushqimit
Akineton, Biperidin	Biperidin	Në çdo 8 orë	
Ansilan, Nobriten	Medazepam	Në çdo 8-24 orë	
Apilepsin	Valproat natriumi	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Apaurin, Bensedin, Diazepam, Valium	Diazepam	Në çdo 8-24 orë	Pas ushqimit Më së miri një orë para gjumit. Nuk duhet të merret në shtatzëni sidomos në tremujorin e parë
Artane, Hexifen	Triheksifenidil	Në çdo 24 orë	
Asamid, Soxinutin	Etosuksemid	Sipas gjendjes(e cakton mjeku)	Pas ushqimit
Demetrin	Prazepam	Në çdo 8 orë	
Difetoin	Fenitoin natriumi	Sipas gjendjes (e cakton mjeku)	Para ushqimit
Flormidal	Midazolam	Në çdo 24 orë	Para gjumit
Fluzepam	Fluzepam	Në çdo 24 orë	Para gjumit
Juprenil	Selegilin	Në çdo 24 orë	Në mëngjes
Ladiomil, Maprotilin	Maprotilin	Në çdo 8 orë	
Largactil	Klorpromazin	Në çdo 8 orë	
Lekotam, Lexaurin, Lexilium	Bromazepam	Në çdo 8-12 orë	Pas ushqimit

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Leponex, Clozapine	Klozapin	Në çdo 8-12 orë	Në mbrëmje
Librium	Klordiazepoksid	Në çdo 8 orë	
Litium karbonat	Karbonat litiumi	Në çdo 12-24 orë	
Loram, Lorsilam	Lorazepam	Në çdo 8-24 orë	
Lyogen, Moditen	Flufenazin	Në çdo 8-12 orë	
Melleril, Mellerete	Tioridazin	Në çdo 12-24 orë	
Meprobamat	Meprobamat	Në çdo 6-8 orë	
Majsolin	Primidon	Në çdo 12-24 orë	
Maprotilin	Maprotilin	Në çdo 8 orë	Shkakton gjumë. Kujdes!
Mazepin, Karbamazepin, Tegretol	Karbamazepin	Në çdo 12 orë	Pas ushqimit
Moditen	Flufenazin klorid	Në çdo 8 –12 orë	
Nozinan	Levopromazin	Në çdo 12-24 orë	2 orë pas ushqimit
Oikamid, Piracetam	Piracetam	Në çdo 8 orë	
Orap forte	Pimozid	Në çdo 12-24 orë	
Phemitoin	Metilfenobarbiton	Sipas gjendjes (e cakton mjeku)	Nuk duhet të përdoret në shtatzani
Phenobarbiton	Fenobarbiton	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje. Nuk duhet të përdoret në shtatzani dhe laktacion
Rivotril	Klorazepam	Në çdo 24 orë	Në mbrëmje
Tetidis	Disulfiram	Në çdo 24 orë	
Vivalan	Viloksazin	Në çdo 8-12 orë	
Xanax	Alprazolam	Në çdo 8 orë	

BARNAT E KOMBINUARA

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Madopar HBS, Madopar	Levodopa + bezerazid	Në çdo 8 orë	Pas ushqimit
Nakom	Levodopa + karbidopa	Në çdo 6-8 orë	

P.BARNAT PËR SHËRIMIN E INFEKSIONEVE QË I SHKAKTOJNË PARAZITËT-ANTIPARAZITIKËT

Emri i preparatit	***Përmbajtja***	***Mënyra e përdorimit***	***Vërejtjet***
Combantrin	Pirantel	10 mg/kg menjëherë, të përsëritet mbas 2 javësh	
Efloran, Flagyl, Medazol, Orvagil	Metronidazol	Në çdo 8-12 orë	Ushqimi nuk ndikon në resorbim.
Fasigyn, Triagil	Tinidazol	Në bazë të rekomandimit 1-5 ditë (doza merret menjëherë)	
Griseofulvin	Griseofulvin	Në çdo 6 orë	Pas ushqimit
Mebendazol, Soltrik, Vermox	Mebendazol	Mbi moshën 2 vjeçare 100 mg menjëherë, te rastet e veçanta përsëritet pas 2-4 javë 2 x 100 mg etj. Në të njëjtën mënyrë edhe shurupi (Në çdo 12 orë nga 5 ml)	Fëmijëve tabletën duhet grimëcuar dhe përzier me ushqim apo lëngje, të rriturit me pak ujë
Nistatin, Nystatin	Nystatin	Në çdo 8 orë	
Nizoral , Oronazol, Mycoseb,Oromyco sal, Ketokonazol	Ketokenazol	Në çdo 24 orë	Me ushqim
Yomesan	Niklozamid	1 g , një orë pas edhe 1g , fëmijët deri në moshën 2 vjeçare ¼ e të rriturve	Me pak ujë, nuk duhet të përdoret ushqimi dhe uji tri orë pas përdorimit

R.BARNAT QË VEPROJNË NË SISTEMIN RESPIRATOR

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Aloprol, Spalmotil, Ventolin, Salbutamol	Salbutamol	Në çdo 6-8 orë	Pas ushqimit
Alupent	Orciprenalin sulfat	Në çdo 6-24 orë	
Alvesco	Ciklezomid		Marrja e barit është e preferuar në mbrëmje
Aminuphyllinum, Aminofilin	Aminofilin	Në çdo 6-8 orë	Pas ushqimit
Avil	Feniramin	Në çdo 6-8 orë	Kujdes drejtuesit e automjeteve. Nuk duhet të përdoret në shtatzëni
Becotide	Beklometazon dipropionat	Në çdo 6-24 orë	Pas ushqimit
Benil, Imidin, Nafzol	Nafazol	Në çdo 4-12 orë	Më së shumti tri ditë Hundët pastrohen dhe respektohen pozitat e trupit gjatë aplikimit dhe pas aplikimit.
Berotec	Fenoterol bromid	Në çdo 8-24 orë	
Bisolvon, Bisolex, Bromexin	Bromeksin	Në çdo 8 orë	
Broncho munal	Lizat bakterje	Në çdo 24 orë	
Bronles, Mucodin, Fenorin, Karbocistein	Karbocistein	Në çdo 8 orë	Për të arritur efektin e dëshiruar duhet të përdoret rregullisht dhe një kohë të gjatë
Codeini phosphas	Kodein fosfat	Në çdo 4-6 orë	

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Dihalar, Galitifen, Ketotifen	Ketotifen	Në çdo 12-24 orë	Gjatë ushqimit
Durofilin, Teofilin, Teotard	Teofilin	Në çdo 6-12 orë	Pas ushqimit
Ephedrin	Efedrin	Në çdo 8 orë	Para ushqimit. Më së shumti 5 ditë Hundët pastrohen dhe respektohen pozitat e trupit gjatë aplikimit dhe pas aplikimit.
Gnadion, Beconaze	Beklometazon dipropionat	Në çdo 8-12 orë (pikat), aerosoli në çdo 24 orë	
Hydrophyllin	Diprofilin	Në çdo 8 orë	
Intal	Kromoglikat natriumi	Në çdo 6 orë	Kapsulat duhet të përegatiten për t'u përdorur me inhalator
Lontermin	Prokaterol	Në çdo 12 orë	
Mucofar, Solvolan, Ambrosan, Mucosolvan, Lamox	Ambroksol	Në çdo 8-12 orë	
Mucolen	Eprazinom	Në çdo 8-12 orë	
Operil	Oksimetazolin	Në çdo 8-12 orë	Hundët pastrohen dhe respektohen pozitat e trupit gjatë aplikimit dhe pas aplikimit.
Panatus, Sinecod	Butamirat	Në çdo 8 orë	
Pholcodin, Folkodin	Folkodin	Në çdo 8 orë	Duhet të kenë kujdes drejtuesit e makinave
Toclase	Pentoksiverin	Në çdo 6-8 orë	
Tusidil	Glaucin fosfat	Në çdo 8 orë	
Tussefane	Fedrilat	Në çdo 6-8 orë	

Prepartet e kombinuara

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Adrianol	Fenilefrin + tramazolin	Në çdo 6-8 orë	. Më së shumti 5 ditë
Astmophyllin N	Efedrin klorid+papaverin klorid+teofilin+hidroksizin	Në çdo 24 orë	Gjatë ushqimit
Alkodin	Kodein + efedrin	Në çdo 6-8 orë	
Arbid	Bufenin + difenilpiramin + salicilamid	Në çdo 6-12 orë	
Berodual	Fenoterol bromid + ipratropium brumid	Në çdo 6-8 orë	Shiko te përdorimi i aerosolëve
Diplivan	Difenhidramin + nafazolin	Në çdo 6-8 orë	
Nebetol	Diprofilin + piroksifilin + teofilin	Në çdo 8 orë	Me pak lëngje
Otricorten	Ksilometazolin + deksametazon	Në çdo 6-24 orë	
Rinasekt	Pseudoefedrin+triprolidin	Në çdo 8 orë	Rinaseku mund të shkaktojë gjumë, andaj duhet të kenë kujdes ngasit e automjeteve

S.BARNAT QË VEPROJNË NË ORGANET E TË DËGJUARIT

Emri i preparatit	***Përmbajtja***	***Mënyra e përdorimit***	***Vërejtjet***
Aciklovir, Virolex, Zovirax	Aciklovir	Në çdo 6 orë	Të lyhet syri
Amracin, Tetraciklin	Tetraciklin	Në çdo 6 - 12 orë	Të lyhet pjesa e brendshme e qepallës së poshtme të syrit
Atropin	Atropin	Në çdo 8 orë	Të piket në sy
Betoko	Betaksolol	Në çdo 12 orë	Të piket në sy
Carbachol	Karbahol	Në çdo 8 orë	Të piket në sy
Chloramphenicol	Kloramfenikol	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet syri
Doxilek, Doxium	Dobiselat kalciumi	Në çdo 8 orë	Pas ushqimit
Garamicin, Gentamycin	Gentamicin	Në çdo 2-4 orë Në çdo 6-12 orë Në çdo 6 orë	Të piket në sy. Të lyhet syri. Në qoftëse merren bashkërisht, yndyra duhet të përdoret në mbrëmje. Të piket në vesh
Glaumol, Metablen	Timolol	Në çdo 12-24 orë	Të piket në sy
Homatropin	Homatropin	Në çdo 8-12 orë	Të piket në sy
Hydrocortison	Hidrokortizon	Në çdo 8-24 orë	Të lyhet syri
Interferon	Interferon	Në çdo 4-8 orë	Të piket në sy
Katoko	Azapentacen polisulfat natriumi	Në çdo 6-8 orë	Të piket në sy
Mracin, Tetraciklin	Tetraciklin	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet syri
Ocutal	Hipromeloz	Në çdo 6-12 orë	Të piket në sy
Oftalar	Spaglumat magneziumi	Në çdo 6 orë	Të piket në sy
Otomycin	Kloramfenikol	Në çdo 8 orë	Të piket në

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
			vesh
Pilokarpin	Pilokarpin	Në çdo 6-12 orë	Të piket në sy
Sulfasol	Sulfafurazol	Në çdo 8-24 orë	Të piket në sy
Terramycin	Oksitetraciklin	Në çdo 4-6 orë	Të lyhet syri
Tetrakain	Tetrakain	Në çdo 6-12 orë	Të piket në sy
Urutal	Betahistidin	Në çdo 8 orë	Me ushqim
Viru Merz Serol	Tromantadin	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet syri
Visine	Tetrizolin	Në çdo 8-12 orë	Të piket në sy

PREPARATET E KOMBINUARA

Emri i preparatit	*Përmbajtja*	*Mënyra e përdorimit*	*Vërejtjet*
Antistin Privin	Nafazolin + antazolin	Në çdo 6-8 orë	Të piket në sy
Bivacyn, Enbecin	Bacitracin + neomicin	Në çdo 8-12 orë	Të lyhet syri. Të piket në sy. Të piket në vesh
Blephamide Liquifilm	Sulfacetamid natriumi + prednizolon + feniulefrin	Në çdo 6 orë	Të piket në sy
Corticin	Bacitracin + kortizolon	Në çdo 6-8 orë	Të lyhet pjesa e brendshme e kapakut të syrit
Dexamethason Neomycin	Deksametazon + neomicin	Në çdo 6-8 orë Në çdo 4-6 orë	Të lyhet syri . Të piket në sy. Të piket në vesh
Geokorton	Kortizon + oksitetraciklin	Në çdo 8 orë	Të piket në sy . Të piket në vesh
Otol H	Tirotricin + prednizolon + tetrakain	Në çdo 1 orë	Të piket në vesh
Ultralan ophtamilcum	Fluokortolon + kloramfenikol	Në çdo 4-6 orë	Të piket në sy

L[10,11,13,15,30,31,32,42,43,59,63,71]

NDIKIMI I BARNAVE

NË REZULTATET LABORATORIKE L*29*

Na (Natriumi)	
Rrisin	***Ulin***
Alkaloidet e Rauwolfisë	Diuretikët oralë
Anabolikët	Fosfatet
Acidi borik	Heparina
Hekuri	Kloruri i amoniumit
Fenilbutazoni	Laksantivët
Kalciumi	Manitoli
Kaliumi	Spironolaktoni
Kortikosteroidet	Triamtereni
Kontraceptivët oralë	
Marihuana	
Metildopa	
Oksifenbutazon	
Proteinat	

K (Kaliumi)	
Rrisin	***Ulin***
Acidi aminokopronik	Acidi aminosalicilik
Cefaloridina	Amfotericina G
Epinefrina	Diklorfenamidi
Fenformina	Diuretikët oralë
Hekuri	EDTA
Heparina	Epinefrina
Izoniazidi	Insulina
Kalciumi	Karbenoksaloni
Manitoli	Karbonati i litiumit
Metformina	Klortalidoni
Meticilina	Kloruri i amoniumit
Penicilina G	Laksantivët
Proteinat	Metazolamid
Spironolaktoni	Mitramicina
Sukcinilholina	Natriumsulfonati
Triamtereni	Penicilina G

Ca (Kalciumi)

Rrisin	*Ulin*
Antacidet alkalike	Acetazolamidi
Dihidozohisterol	Floridet
Diuretikët tijazid	Magneziumi
Estrogjenet	Gentamicina
Injekcionet Parathyroide	Laksantivët
Kalciumi	Insulina
Kaliumi	Heparina
Natriumi	Kortikosteroidet
Oksalati amoniumit	Citratet
Progestina	Lipomuli
Vitamina D	Metacilina
	Mitramicina
	Oksalatet
	Sulfatet

Fe (Hekuri)

Rrisin	*Ulin*
Kloramfenikoli	ATC
Kompleksi Fe+dekstrozë	Hidroksiurea
Kontraceptivët oralë	Steroidet

Kloridet

Rrisin	*Ulin*
Acetazolamidi	ACTH
Acidi borik	Bikarbonatet
Fenilbutazoni	Bromidet
Kloridet	Diuretikët e Hg
Kloruri i amoniumit	Diuretikët Tiazid
Oksifenibutazoni	Furosemidi
Proteinat	Infusionet e Glikozës
Steroidet	

Bikarbonatet	
Rrisin	***Ulin***
Aldosteroni	Fenformina
Viomicina	Metaformina
	Triamtereni

P (Fosfori)	
Rrisin	***Ulin***
Antacidet alkaloike	Epinefrina
Difenilhidantoina	Hidroksid alumini
Dilantina	Injekcionet Parathyroide
Lipomuli	Insulina
Meticilina	Mitromicina
Pituitrina	
Tetraciklina	
Vitamina D	

Proteinat	
Rrisin	***Ulin***
ACTH	Jonet e amoniumit
Heparina	Kontreceptivët oralë
Hormonet e rritjes	Pirazinamidi
Insulina	Salicilatet
Klofibrati	
Kloridet e zhivës	
Kortikosteroidet	
Penicilinat	
Preparatet Tiroide	
Steroidet anabolike	
Talbutamidi	

Hemoglobina	
Rrisin	***Ulin***
Acetaminofeni	Gentamicina
Acidi aminosalicilik	Metildopa
Acidi mefenamik	
Agjentët neoplastik (azotioprina, metraicina. .)	
Amfotericina B	
Derivatet e Hidantoinit	
Derivatet e pirazolonit	
Diuretikët Tijazid	
Doksoprami	
Etosuksemidi	
Fenasemidi	
Fenilbutazoni	
Fenobarbitoni	
Furazolidina	
Glukosulfoni	
Haloperidoli	
Hidralazina	
Hlokvina	
Indometacin	
Inhibitoret e MAO	
Izoniazidi	
Karbamazepina	
Kloramfenikoli	
Mefenaksonoli	
Metoksaloni	
Metokvaloni	
Metosuksemidi	
Nitrofurantoina	
Novobiocina	
Oksifenbutazoni	
Oleandomicina	
Parametadioni	
Penicilamina	
Penicilina	
Primidoni	
Rifampicina	

Spektinomicina	
Sulfonamidet	
Sulfoni	
Sulfonilurea	
Tetraciklinat	
Tiocijanati	
Tiometadioni	
Tiosemikarbazoni	
Traleandomicina	
Tripelenamina	
Vitamina A	

BASHKËDYZIMET JOPROTEINIKE TË AZOTIT

UREA

Rrisin	***Ulin***
Acetoheksamidi	Fenotiazina
Acidi Askorbik	Flufenazina
Amfotericina B	Infuzionet e Glukozës
Antacidet	
Arginina	
Bacitracina	
Cefaloridina	
Diuretiket Tiazid	
Doksapromi	
Furosemidi	
Gentamicina	
Gvanetidina	
Hidroksiurea	
Indometacina	
Kanamicin	
Kanamicina	
Kapramicina	
Karmonati litiumit	
Klorbutamoli	
Klortalidoni	
Kopramicina	
Lipomuli	

Meticilina	
Metildopa	
Mitramicina	
Morfina	
Neomicina	
Nitrofurantoina	
Polimiksina B	
Salicilatet	
Sulfonamidet	
Tetraciklinat	
Vankomicina	

ACIDI URIK

Rrisin	*Ulin*
Acidi askorbik	ACTH
Dekstroni	Disulfirami
Diuretikët Tiazid	Fenotiazinet
Levodopa	Kumarina
Metildopa	Klofibrati
	Marihuana

KREATININA

Rrisin	*Ulin*
Acidi askorbik	Biomicina
Amfotericina B	Marihuana
Arginina	
Barbituratet	
Gentamicin	
Glukoza	
Hidroksiurea	
Kanamicin	
Karbonati I Litiumit	
Klofibrati	
Kolistina	
Levuloza	
Manitoli	
Meticilina	
Metildopa	

Metramicina	
p-Aminohipurati	
Piruvati	

ENZIMAT

FOSFATAZA ALKALINE

Rrisin	***Ulin***
Acetoheksamidi	Fosfatet
Acidi nikotinik	Foridet
Albuminat	Oksalatet
Alopurinoli	Propanololi
Anabolikët	Vitamina D
Bronsulftaleina	
Cefaloridina	
Ergosteroli	
Eritromicina	
Estrogjenet	
Fenilbutazoni	
Fenotiazina	
Flurazepami	
Imipramina	
Indometacina	
Izoniazidi	
Karbamazepina	
Klindamicina	
Klorpropamidi	
Kolhicina	
Kotraceptivët oralë	
Linkomicina	
Metildopa	
Metiltestossteroni	
Mitramicina	
Nikotinat alumini	
Nitrofurantoin	
Novobiocina	
Oksacilina	
Papaverina	

PAS	
Penicilamina	
Prokainamid	
Propranololi	
Rifampicina	
Sulfaguanidina	
Tetraciklinat	
Tiotikseni	
Tolbutamid	
Tolozamidi	

FOSFATAZA ACIDIKE

Rrisin	***Ulin***
Androgjenët	Alkooli
Klofibrati	Floridet
	Fosfatet
	Oksalatet

ALFA AMILAZA

Rrisin	***Ulin***
ACTH	Citratet
Alkooli	Dimetiketoroli
Betaneholi	
Fenilbutazoni	
Furosemidi	
Hidrohlortiazidi	
Histamina	
Indometacina	
Klortalidoni	
Kodeina	
Kortikosteroidet	
Meperidina	
Oksifenbutazoni	
PAS	
Pentazocina	
Salicilatet	
Sulfametazina	
Tetraciklina	

GAMA GLUTAMIL TRANSFERAZA

Rrisin	
Alkooli	Kontraceptivët oralë
Estrogjenët	Sedativët (Barbituratet . . .)
Narkotikë	

KOLINESTERAZA

Rrisin	
Kortizoni	Kontraceptivët oralë

KREATINKINAZA

Rrisin	
Amfotericina B	Karbenicilina
Ampicilina	Klofibrati
Klorpromazina	Salicilatet

LIPAZA

Rrisin	
Bentoneholi	Morfina
Metaholina	Meperidina
Kodeina	

LAKTAT DEHIDROGENAZA

Rrisin	***Ulin***
Kodeina	Oksalatet
Klofibrati	
Meperidina	
Mitramicina	
Morfina	
Prokainamidi	

TESTET E FUNKSIONIT TË MËLQISË

BILIRUBINA

Rrisin	*Ulin*
Acetazolamidi	Alkooli
Acidi nikotinik	Dikofoni
Acidi p-aminosalicilik	Salicilatet
Alopurinoli	Urea
Amfotericina B	
Barbituratet	
Dekstroni	
Desipramina	
Diazepami	
Difenilhidantoina	
Eritromicina	
Etionamidi	
Fenacetina	
Fenilbutazona	
Flurazepami	
Gentamicina	
Halotani	
Indometacina	
Izoniazidi	
Klorpropamidi	
Metildopa	
Metondrioli	
Metondrostenoloni	
Metotreksati	
Mitramicina	
Nikotinat Al	
Nitrofurani	
Noretisteroni	
Noretondroloni	
Novobiocina	
Oksacilina	
Papaverina	
Penicilina	

Progestin-Estrogjen komb.	
Prokainamidi	
Propiltiouracili	
Rifampicina	
Sulfonamidet	
Talbutamidi	
Tetraciklinat	
Trifluperidoli	
Troleandromicina	
Vitamina A	
Vitamina K	

HIDRATET E KARBONIT

GLUKOZA

Rrisin	***Ulin***
Acetazolamidi	Acetaminofeni
Acidi nalidiksik	Acetoheksamidi
Acidi nikotinik	Acidi aminosalicilik
ACTH	Alkooli
Dekstratiroksina	Fenerzina
Dekstroni	Fenformina
Diazoksidi	Fruktoza
Difenilhidantoina	Gentamicina
Diuretikët Tiazid	Guanetidina
Epinefrina	Haloeridoli
Estrogjenët	Insulina
Etionamidi	Karbutamidi
Fenalftoleina	Klofibrati
Fizostigmina	Klorpropamidi
Furosemidi	Kloruri i kaliumit
Imipramina	Marihuana
Indometacina	Metformina
Izoniazidi	Nialamidi
Karbonat Li	Oksalati i kaliumit
Klopamidi	Pargilina
Klortalidoni	Propoksifeni
Kofeina	Rezerpina

Kontraceptivët oralë	Steroidet Anabolike
Kortikosteroidet	Sulfafenazoli
Kuimetazoni	Talozamidi
L-arginina	Tranilcipramidi
Morfina	
Nikotinat Al	
Nitrofurantoina	
Panaldehidi	
Tiametreni	
Tiobendazoli	
Tioksazina	

TOLERANS TESTI I GLUKOZËS
OGTT

Mund ta ulin	
Acidi nikotinik	Kontraceptivët oralë
Diuretikët Tiazid	Kortikosteroidet
Estrogenët	Litiumi
Fenotiazina	Metapirina
Hipoglikemikët oralë	Salicilatet

LIPIDET

Rrisin	***Ulin***
Kontraceptivët oralë	Kolestiramina
	Estrogjenet
	Fenfuramina

KOLESTEROLI

Rrisin	***Ulin***
ACTH	Acidi aminosalicilik
Agjentët anabolik	Acidi nikotinik
Aminopirina	ACTH
Bromidet	Antidiabetikët
Epinefrina	Dekstrotiroksin
Fenotiazina	EDTA
Jodidet	Estrogjenet

Kortikosteroidet	Fenformina
Lipomuli	Feniramidoli
Norepinefrina	Glukagoni
Parametadioni	Haloperidoli
Penicilamina	Heparina
Progestin-Estrogjen komb.	Kanamicina
Proteinat	Klortetraciklina
Tiouracili	Neomicina
Trimetadioni	Nikotinat Al
Triptofani	Paramanicina
Vitamina A	
Vitamina D	

STATUSI ACIDO BAZIK

DIOKSIDI I KARBONIT TOTAL TCO_2

Rrisin	***Ulin***
Nitrofurantoina	Dimerkaptroli
Salicilatet	Lipomuli
	Meticilina

pH E GJAKUT

Rrisin	***Ulin***
Bikarbonati i natrium	Acetazolamidi
Oksalati i kalium	Citrat i natrium
Oksalati i natrium	EDTA
	Kloruri i amoniumit
	Kloruri i kaliumit
	Metanoli
	Paraldehid
	Salicilatet

ANALIZAT HEMATOLOGJIKE

ERITROCITET - si te hemoglobina

SEDIMENTACIONI

Rrisin	*Ulin*
Dekstrani	ACTH
Kontraceptivët oralë	Etambutoli
Metildopa	Kortizoni
Metisergidi	Kvinina
Penicilamina	Salicilatet
Prokainamidi	
Teofilina	
Vitamina A	

L E U K O C I T E T

Rrisin	*Ulin*
Acidi aminosalicilik	Acetaminofeni
Acidi nalidiksik	Acetofenetidina
Alopurinoli	Acetoheksamidi
Ampicilin	Acidi aminosalicilik
Atropina - të fëmijtë	Alopurinoli
Barbituratet	Aminoglutetimidi
Cefalotina	Aminopirina
Derivate e hidantoinit	Amodiakvina
Desipramina	Antipirina
Dietilkarbamicina	Azotioprima
Difenhidramina	Bizmuti
Digitalisi	Ciklofosfamidi
Dipironi	Citoksani
Epinefrina	Derivate e hidantoinit
Eritromicina	Diazepami
Fenotiazina	Dietazina
Florantironi	Difenihidramina

Glikozidet kardiotonike	Dijodhidroksikvinina
Izoniazidi	Diklorfenamidi
Jodidet	Doksaprami
Kanamicina	Etoksolamidi
Kapreomicina	Fenilbutazoni
Klindamicina	Fenotiazina
Kloksacilina	Floksuridina
Klorpropamidi	Florouracili
Linkomicina	Furosemidi
Meticilina	Glukosulfoni
Metildopa	Haloperidoli
Novobiocina	Hidralazina
Prokarbazina	Hidroksihlorofina
Ristocetina	Hidroksiurea
Streptomicina	Indoksuridina
Tetraciklina	Indometacina
Triamtereni	Inhibitorët e MAO
Trifluperidoli	Karbamazepina
Vankomicina	Klindamicina
Viomicina	Klofibrati
	Klorambucili
	Kloramfenikoli
	Klordiazepoksidi
	Klorokvina
	Klorpropamidi
	Klorprotikseni
	Klortalidoni
	Koagulantët oralë
	Kolistina
	Kortikosteroidet
	Kvinina
	Mefenesina
	Mekloretanina
	Mepazina
	Meprobamat
	Metampirami
	Metazolamidi
	Metiltiouracili
	Metimazoli
	Metipriloni
	Metokarbamoli

	Metoksaloni
	Metosuksemidi
	Mitramicina
	Oksandroloni
	Oksazepami
	Oksifenbutazoni
	Oleandomicina
	Paraldehidi
	Penicilamina
	Penicilina
	Perklorati I kaliumit
	Pirimetonina
	Pirimidoni
	Pirotiazina
	Primokvina
	Prokarbazina
	Propiltiouracili
	Proptipilina
	Rifampicina
	Ristocetina
	Sulfonilurea
	Sultiami
	Tiabendazoli
	Tiosemikarbazoni
	Tiotikseni
	Trietilenmelanina
	Vitamina A

KOHA E PROTROMBINËS

Rrisin	***Ulin***
Acidi aminosalicilik	Antihistaminikët
Acidi mefenamik	Barbituratet
Alkooli	Digitalisi
Aminopirina	Diuretikët
Antibiotikët	Glutetimidi
Antikoagulantët	Klorhidrati
Difenidoli	Kortikosteroidet
Difenilhidantoina	Progesteron-Estrogjen komb.
Edotamili	Rifampicina

Fenilbutazoni	Teofilina
Feniramidoli	Vitamina K
Fosfori	
Heparina	
Hidroksizina	
Hormonet tiroide	
Indometacina	
Kanamicina	
Klofibrati	
Kloramfenikoli	
Klordiazepoksidi	
Klorpromazina	
Kvinidina	
Metandisina	
Metildopa	
Metiltiouracili	
Metinzoli	
Metinzoli	
Mitramicina	
Morfina	
Nalokseni	
Neomicina	
Nikotinat Al	
Oksifenbutazoni	
Penicilina	
Pirazinamidi	
Rezerpina	
Salicilatet	
Streptomicina	
Sulfonamidet	
Tiouracili	

HORMONET

17 - K E T O S T E R O I D I

Rrisin	***Ulin***
Acidi nalidiksik	Estrogjenet
Deksametazoni	Klordiazepoksidi

Eritromicina	Meprobamati
Etinamati	Metyropami
Kloksacilina	Probenicidi
Kloramfenikoli	Promazina
Klorpromazina	Rezerpina
Meprobamati	
Oleandomicina	
Penicilina	
Phenazopzridina	
Phenobarbitoni	
Phenoglucodoli	
Quinidina	
Sekobarbitoli	
Spironolaktoni	

17-H I D R O K O R T I K O S T E R O I D I

Rrisin	*Ulin*
Acetazolamidi	Aminoglutatimidi
Digitalisi	Estrogjenet
Ereitromicina	Glukonat kalciumi
Etriptamina	Kortikosteroidet
Kloramfenikoli	Kontraceptivët oralë
Klorpromazina	Mitotani
Glutetimidi	Fenotiazina
Meprobamati	Rezerpina
Hidralazina	
Spironolaktoni	

URINA

LAJMËRIMI I RREJSHËM I PROTEINAVE

Acetazoli	Metenamina
Amfotericina B	Metoksaloni
Aminofilina	Mitramicina
Bacitracina	Nelmicina
Cefaloridina	Paraldehidi

Dihidrotokisteroli	Paramethadioni
Doksapramani	Penicilamina
Fenazopiridina	Penicilina
Fenindioni	Pirazoloni (derivatet)
Fosfor	Pollimiksina B
Gentamicina	Salicilatet
Grizeofluvina	Sulfonamidet
Izoniazidi	Sulfonet
Jektoferi	Suramina
Kanamicina	Talbutamid
Kapreomicini	Teofilin Na
Karbazoni	Tetraciklinat
Karbonat Li	Tiabendazoli
Karbutamidi	Timoli
Klorpropamidi	Tiosemikarbazoni
Klorur merkuri	Trimetadioni
Kortikosteroidi	Viomicina
Lipomuli	Vitamina D

GLUKOZA E RREJSHME

pozitive	***negative***
Aceamilid	Cefaloridina
Acidi aminosalicilik	Cefalotina
Acidi nikotinik	Fenazopiridina
Aminoacidet	Levodopa
Antipirin	
Bizmuti	
Cefaloridina	
Cefalotina	
Diuretiket Tiazid	
EDTA	
Efedrina	
Fenacetina	
Fenazopiridina	
Fenoli	
Formaldehidi	
Hipoklavitet	
Indometacina	
Kloralhidrata	

Kloramfenikola	
Kloroforma	
Klortetraciklina	
Metildopa	
Metoksaloni	
Metoprotenenoli	
Morfina	
Nitrofurani	
Nukleoproteinati	
Penicilinat	
Peroksidi i hidrogjenit	
Probenicidi	
Proteinat	
Streptomicina	
Sulfonamidet	
Tetraciklinat	

TRUPAT E KETONIT

Lajmërimi i rrejshëm	
Acetofenazin	Etoksazemi
Acidi cetilsalicilik	Fenotiazinet
Acidi flurenonik	Fenazopiridina
Acidi mefenonik	Klorprotiskina

BILIRUBINA

Lajmërimi i rrejshëm	
Acetofenazin	Etoksazemi
Acidi cetilsalicilik	Fenazopiridina
Acidi mefenonik	Fenotiazinet
Acidi flurenonik	Klorprotiskina

PORFIRINA E RREJSHME

Alkool	Hlorpropamidi
Antipiretiket	Indoli
Barbituratet	Meprabamati
Ekstrogjenet	Metil e kuqe

Etoksazemi	Oksitetraciklina
Fenazopiridina	Penicilina
Fenilhidrazina	Progestin-Estrogjen (komb)
Fenotiazina	Prokaina
Grizeofulvina	Sedativët dhe Hipnotikët
Hlorpromazina	Sulfonamidet

UROBILINOGJENI

Rrisin	***Ulin***
Acetazolamidi	Acidi askorbik
Acidi aminosalicilik	Antibiotikët
Amidopiridi	Klorur amoniumi
Ankipirina	
Barnat hemolizus	
Bikarbonat Na	
Bromsulftaleina	
Diltriazemi	
Fenazopiridina	
Fenolina	
Fenotiazinet	
Klopromazina	
Komponi. e Metenaminit	
Novotaina	
Piradoni	
Piramidoni	
Prokaina	
Sulfonamidet	
Tovadeksi	

BARNAT TË CILËT NDRYSHOJNË NGJYRËN E URINËS
E ERRËT GËSHTENJË
Fenilhidrazina
Preparatet e Fenolit
PORTOKALL
Amidopirina
Fenazopiridina
PORTOKALL DERI PORTOKALL E KUQE
Etoksazina
Piridiumi
E VERDHË NË PORTOKALL
Anizindioni
Feredioni
Salicilazo-sulfapiridina
NGJYRË HIRI
Nitrofurantoina
Sulfonamidet
E KUQE GËSHTENJË
Dilantina
Doksidoni
Fenalftoleina
Fenotiazina
Ngjyrat e Anilinit
E KUQE
Amidopirina
Desferoli
Fenalftoleina dhe Piridina
Pipridina, Prontazili

NGJYRË GËSHTENJË
Piridina në Urinën alkale
Jektoferi
Amitriptilina
Riboflavina
Ngjyrat e Metilenit
E KUQE E KAFTË
Trankilizerët
Fenotiazina
E KALTËR
Triamtereni
E ERRËT
Kripërat e Fe
Antiparkisonikët
Levodopa
Sinemeti
E KALTËR OSE E GJELBËRT
Antiripilen
Metilen e kalter
Riboflavin
Piridium në urin alkale
NITRITE + të rreme
Fenazopiridin
PROTEINA + të rreme
Fenazopiridin

LITERATURA

1. **"ANATOMICAL THERAPEUTIC CHEMICAL (ATC) classification index"**, WHO, Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology, Oslo, Norway 1996
2. **"ANATOMICAL THERAPEUTIC CHEMICAL (ATC) classification index"**, WHO, Collaborating Centre for Drug Statistics Methodology, Oslo, Norway 2010
3. **"BRITISH NATIONAL FORMULARY"**, A Joint publication of the British Medical Association and the Royal pharmaceutical Society of Great Britain 1997
4. **"BRITISH NATIONAL FORMULARY"**, A Joint publication of the British Medical Association and the Royal pharmaceutical Society of Great Britain 2010
5. **"EUROPEAN PHARMACOPOEIA"**Thirt Edition,Council of Europe, Strasbourg 1997
6. **"FORMULAR FARMACEUTIK"**, Tiranë 1989
7. **"LEKOVI U PROMET"**, HEMOFARM DD –Vrsac 1997/1998
8. **"PHARMACOPEA JUGOSLAVICA"**, Editio quarta 1991
9. **"REGISTAR LEKOVA U HRVATSKOJ"**, Udruga zdravstva u Zagreb sekcija za ljekarne 1997
10. **"REGISTAR LEKOVA U HRVATSKOJ"**, Udruga zdravstva u Zagreb sekcija za ljekarne 2010
11. **"REGISTAR LEKOVA"**, Centar za informacije o lekovima, Apotekarska Ustanova Beograd 1998
12. **"REGISTAR LEKOVA"**, Centar za informacije o lekovima, Apotekarska Ustanova Beograd 2010
13. **"REGISTAR"**, osnovi podataka farmakoinformatike, Udruženje Zdravstva Hrvatske, Zagreb 1989
14. **"SYNONYMA PHARMACEUTICA"**, Beograd 1994
15. **"VADEMECUM"**, LEK Ljublana, 1979
16. .*Islami H* -. *Disha M*, **"BAZAT E FARMAKOTERAPISË "**, Prishtinë 2000
17. *Armin Škrbo*, **"SAVREMENA KLASIFIKACIJA LEKOVA ATC/DDD"**, Sarajevo 1997
18. *Aulton M. E.*: **PHARMACEUTICLS THE SCIENCE OF DOSAGE FORM DESIGN**, Toronto, 2002
19. *Bertram G.Katzung* M.D.Ph.Dr.Professor of Pharmacology Department of Pharmacology University of California**, "CLINICAL PHARMACOLOGY"**, San Francisco, California 1989
20. *Ćajkovać M. I Stivic I.:* **PRAKTIKUM KOZMETOLOGIJE**, Zagreb, 1998
21. *Çiçekci F.:* **REÇETE**, Nobel Tip Kitabevi, Istabul, 2003
22. *Corubolo I.*: **MAGISTRALNA RECEPTURA**, Zagreb 1956
23. *Đ. Zorica, B.Miomirka*: **BIOFARMACIJA**, Beograd, 1990
24. *Dobreci S.:* **DERMATOLOGJIA**, Prishtinë, 1998
25. **EUROPEN PHARMACOPE**, 4th edition, Supplement 2002, Council of Europe, Strasbourg 2002

26. Formulae Magistrales, III, Beograd, 1997
27. *Franetic I., Vitezic D.,* **"OSNOVE KLINICKE FARMAKOLOGIJE",** Zagreb, 2007
28. *Frank Slom,Chee-Ruey Hsieh,* **PHARMACEUTICAL INOVATION**
29. *Gashi Z,"**SI TË** **NDIKOJMË NË EFEKTSHMËRIN E REZULTATEVE LABORATORIKE" Prizren 2002*
30. *Gashi Z.*: **BARNAT, LIBËR PËR TË GJITHË**, Prizren, 2001
31. *Gashi Z.*: **KLASIFIKIMI NDËRKOMBËTAR I BARNAVE**, Prizren, 2000
32. *Gashi*, **"BARNAT – TË DHËNA PRAKTIKE"**, Prizren 1996
33. *Goodman &Gilman's, Laurence Brunton, Keith Porker, Donald Blumenthal,Iain Buxton* ,**MANUAL OF PHARMACOLOGY AND THERAPEUTIC,** *New York, Lisbon, London…..2008*
34. *Hadžić N.i saradnici*, **"PRIRUČNIK INTERNE MEDICINE"**, Zagreb 1989
35. *Hans Ruppa, Dr. pharm.*, **"ARZNEIMITTEL KOMPENDIUM DER SCHWEIZ"**, 1997, Basel
36. *Helleu G, **CARDIOLOGY IN CRITICALILLNESS** Cambrid Universitety 2007*
37. *Helleu G, **NEUROGICAL INJURY** Cambrid Universitety 2000*
38. *Helleu G, **RENAL FAILURE** Cambrid Universitety 1999*
39. *Helleu G, **RESPIRATOR FAILURE** Cambrid Universitety 1999*
40. *Helleu G., **ENDOCRINE DISTUBANCE** Cambrid Universitety 2000*
41. *Helleu Galley, **ANTIBIOTIC RESISTENCE AND INFECTION CONTROL** Cambrid Universitety 2001*
42. *Hitoaliaj M., Jucja B., Cali L. Gashi Z., "MANUALI I MEDIKAMENTEVE, Tirane, 2005*
43. *Huković S., Mulabegović N.*, **"OSNOVI FARMAKOTERAPIJE I JATROGENE TOKSIKOLOGIJE"**,Sarajevo 1983
44. *Huković S.*: **OSNOVI FARMAKOTERAPIJE I JATROGENE TOKSIKOLOGIJE**, Sarajevo, 1978
45. *Huković S*: **OSNOVI ZA PROPISIVANJE LJIKOVA**, Sarajevo, 1975
46. *Islami H -. Disha M*, **"FARMAKOLOGJIA MJEKËSORE"**, Prishtinë 1990
47. *Islami H.,Disha* M.: **RECEPTURA MJEKËSORE**, Prishtinë, 1987
48. *Kërçiku K.*, **DERMATOLOGJIA DHE VENEROLOGJIA**, Tiranë, 1973
49. *Kokolari P., Braho S.,Minçi V., Mandro F., Muçko A*: **RECEPTURA MJEKËSORE DHE EKSPERIMENTET FARMAKOLOGJIKE,** Tiranë, 1978
50. *Laurence P.N.Bennet*, **"FARMAKOLOGJIA KLINIKE"**, PJESA E PARË DHE E DYTË, D.H. Prishtinë 1991
51. *Leonard Gomello, Steren* Haist, Aimee Adams, Kelly Smith, **CLINICIAN'S POCKET DRAG REFERENCE** 2008
52. *Lukic P.* **: FARMAKOGNOZIJA**, Beograd, 1981
53. *Lund W.*: **THE PHARMACEUTICAL CODEX**, London, 1994

54. *Maksimovi D.* **"VI, VASE DETE I LEKOVI"** Beograd, 1999
55. *Manuchair Ebadi, **DESK REFERENCE OF CLINICAL PHARMACOLOGY,** Boca Roton, London, New York, 2008*
56. *Mazić S. i Nićović Z.*: **KOZMETOLOGIJA**, Podgorica 1992
57. **MEDICINES & DROGS, THE BRITISH MEDICAL ASSOCIATION,** LONDON 1997
58. **OMMATY R.: VADEMECUM,** Ankara, 2005
59. **OSNOVI LEKOVA** - Lekari bez granice, 1977
60. **PHARMACOPOEA JUGOSLAVICA, EDITIO QUARTA**, Beograd, 1991
61. *Radulović Š.* : **POPULARNI MEDICINSKI REĆNIK**, Beograd, 1996
62. **REGISTAR ZDRAVIL REPUBLIKE SLOVENIJE 2010, Ljubljana 2010**
63. *Roçi P., Sima Z.:* **UDHËZUES PËR PREPARATET FARMACEUTIKE QË PËRDOREN NË PRAKTIKËN MJEKËSORE,** Tiranë 1980
64. *Simić D.*, **"RACIONALNA TERAPIJA"**, Beograd 1993
65. *Simić D.*, **RACIONALNA TERAPIJA**, Beograd 1993
66. **SYNONYMA PHARMACEUTICA**, Beograd,1994
67. *T. Kažić*, **"GOTOVI LEKOVI"**, Beograd 1989
68. *T. Kažić*, **"KLINIČKA FARMAKOLOGIJA"**, Beograd 1990
69. *T. Kažić*, **"LEKOVI"**, Beograd 1987
70. *T. Kažić, Z.Rumbold*, **"KLINIČKA KARDIOVASKULARNA FARMAKOLOGIJA"**, Beograd 1991
71. *T.P.G.M., R.H. Henning, H.V. Horgerzeil, D.A. Fresle.* **"UDHËZUES PËR PËSHKRIM TË MIRË", OBSH, Gjenevë, 1995**
72. *Tomić D.*, **"FARMAKOTERAPIJA"**, Beograd - Zagreb 1991
73. *Tomič D.:* **FARMAKOTERAPIJA,** Zagreb,1997
74. *Vrhovac B, D. Simić*, **"LIBBELLI MEDICI"**, Zagreb 1986
75. *Vrhovac B.* ,Vasič D.: **INTERAKCIJA LJEKOVA**, Zagreb, 1980
76. *Vrhovac B.* i saradnici:**KLINIČKO ISPITIVANJE LJEKOVA**, Zagreb, 1984
77. *Vrhovac B.i saradnici*,**"KLINIČKOISPITIVANJE LEKOVA"**, Zagreb 1984
78. *Vuleta G. i saradnici*, **"RECEPTURNI PRIRUČNIK"**, Beograd 1994

INDEXI

5 Nok, 134
Abactal, 138
Acenokumarol, 122
Acenosin, 35, 128
Acetisal, 145
Acid acetilsalicilik, 145, 146
Acid askorbik, 120
Acid nalidiksik, 134
Acid pipemidik, 134, 136
Acid tiaprotenik, 143
Aciklovir, 130, 138, 152
Acyclovir, 138
Adalat, 46, 123
Adavin, 123
Adrianol, 105, 151
Adumbran, 35, 59, 146
Afloderm, 130
Ajmalin, 125
Akineton, 146
Aknasept, 132
Aknoten, 130
Al (simaldrat), 118
Alatan, 128
Albothyl, 136
Aldactone, 123
Aldizem, 123
Aldomet, 46, 59, 60, 123
Alendor, 143
Alendox 70, 143
Alendronat, 143
Alfacet, 138
Alfakalcidol, 117
Alfogel, 117
Alfuran, 134
Alkadil, 123
Alkodin, 151
Alkometazon, 130
Almacin, 138
Almetex, 122
Aloprol, 149
Alopurinol, 143
Alpha D3, 117
Alprazolam, 147
Alsten, 117
Alupent, 149
Alvesco, 149
Amaryl, 117
Ambroksol, 150
Ambrosan, 150
Aminofenazon, 145
Aminofilin, 149
Aminopyrin, 145
Aminuphyllinum, 149
Amiodaron, 47, 123
Amitriptilin, 146
Amlodipin, 123
Amoksicilin, 138, 142
Amoksiklav, 142
Amoron, 123
Amoxil, 138
Ampicilin, 33, 138, 169
Amracin, 39, 130, 138, 152
Amyzol, 146
Analgin, 145
Ananase, 117
Anaton, 128
Andol, 117, 145
Ansilan, 146
Antipernicin, 120
Antopar, 130
Apaurin, 39, 59, 146
Apilepsin, 146
Apranax, 143
Arbid, 151
Arbofen, 144
Arbufen, 143
Areuma, 143
Arifon, 123
Artane, 35, 146
Asamid, 146

Aspirin, 41, 145
Aspirin Plus, 145
Astemisan, 117
Astemizol, 117
Astmophyllin N, 151
Atenolol, 123
Atoris, 117
Atropin, 152
Atrovastatinë, 117
Auline, 143
Avacan, 117
Avamigran, 145
Avil, 149
Azapentacen polisulfat natriumi, 152
Azapropazon, 143
Azitromicin, 140
B Complex, 120
Babylax, 121
Bacit, 117
Bactogram, 134
Bactrim, 42, 46, 142
Baralgin M, 145
Bayolin, 144
Beconaze, 150
Becotide, 102, 149
Bedoksin, 117
Beklometazon dipropionat, 149, 150
Beloderm, 130
Belosalic, 132
Benil, 105, 149
Bensedin, 35, 146
Benzatin fenoksimetilpenicilin, 138
Benzil benzoat, 130
Benzoilperoksid, 130
Benzyl Benzoat, 130
Berodual, 151
Berotec, 149
Betadine, 101, 130, 136
Betahidroksil rutezid, 127
Betahistidin, 153
Betaksolol, 152
Betamet, 130
Betametazon, 130, 132, 133
Betoko, 152
Beviplex, 120
Bicutrim, 130
Bifonazol, 130
Bimepen, 138
Biperidin, 146
Birezid, 128
Birezid K, 128
Bisakodil, 118
Bisolex, 149
Bisolvon, 149
Bivacyn, 101, 108, 110, 111, 132, 153
Blephamide Liquifilm, 153
Bloxan, 124
Boluzin, 124
Brinerdin, 59, 128
Bromazepam, 35, 146
Bromeksin, 149
Bromelin, 117
Bromergon, 134
Bromexin, 149
Bromokriptin, 134
Bronal, 117
Broncho munal, 149
Bronles, 149
Brufen, 143, 144
Bubil, 130
Bumetadin, 128
Buscopan, 117
Butamirat, 150
Butazolidin, 144
Butilskopolaminë, 117
Ca C 500, 120
Ca Pangamat, 118
Ca Sandoz forte, 120
Caffetin, 146
Calgam, 118
Canesten, 130, 136
Carbachol, 152

Catapresan, 124
Cedigalan, 124
Cedilanid, 124
Cefadroksil, 141
Cefaklor, 138
Cefaleksin, 138
Cefalexin, 138
Celiprolol, 127
Celofac, 119
Cenin, 138
Ceporex, 138
Cevicalcit, 120
Chinidinum, 126
Chloramphenicol, 111, 130, 139, 152
Chlorochin, 143
Chymociclar, 142
Chymoral 100 forte, 120
Cijanokobalamin, 120
Ciklezomid, 149
Ciklopiroksolamin, 131
Cilazapril, 127
Cinarizin, 124
Cinedil, 124
Ciprinol, 138
Ciprocinol, 138
Ciprofloksacin, 138
Cliacil, 139
Cloksacilin, 139
Cloxacilin, 139
Clozapine, 147
Codeini phosphas, 149
Combantrin, 139, 148
Complamin, 124
Controloc, 118
Cordarone, 123
Cordipin, 123
Cornilat, 124
Cortiazem retard, 123
Corticin, 153
Cotrimoxazol, 142
Criniton, 132
Cyclo Progynova, 135
Daktacort, 132
Daktanol, 131
Daktarin, 131
Daonil, 60, 117
Dartelin, 124
Decotal, 131
Deksametazon, 132, 137, 153
Dekspantenol, 119
Dekspanthenol, 131
Delmeson, 91, 128
Deltavagin, 136
Demetrin, 146
Dermazin, 131
Dexamethason, 108, 110, 111, 132, 137, 153
Dexamethason Neomycin, 132, 153
Dexason, 137
Dezoksimetazon, 131
Diabenes, 117
Diabos, 117
Diazepam, 35, 85, 146
Dicynone, 122
Difenhidraminë, 118
Difetoin, 59, 146
Diflukortolon, 131
Diflunisal, 143
Digestal, 120
Digicor, 124
Digoksin, 125
Digoxin, 125
Dihalar, 150
Dihidroergotamin, 125
Dihidroergotoksin, 127, 129
Diklofen, 143, 144
Diklofenak, 87, 143, 144
Diklofenak natriumi, 143, 144
Dilacor, 125
Dilcoran 80, 125
Diltiazem, 123
Dimecor, 124
Dimenhidrinat, 118
Dimidril, 118

Dipiridamol, 122
Diplivan, 151
Dipresan, 125
Diproderm, 132
Diprofilin, 150, 151
Diprogent, 132
Disulfiram, 147
Dital, 138
Ditamin, 78, 125
Dizopiramid, 126
Dobiselat kalciumi, 152
Doksiciklin, 139
Dovicin, 139
Doxilek, 152
Doxium, 152
Dramamine, 118
Dugodol, 143
Dulcolax, 118
Duophasal, 135
Durofilin, 150
Dusodril, 125
Ebrantil, 125
Ecalin, 131
Edemid,, 126
Efedrin, 105, 150, 151
Eferalgan, 145
Effortil, 125
Efloran, 139, 148
Eglonyl, 145
Egocin, 139
Ekonazol, 131
Ekstrakt i Pyogeum africanum, 134
Elderin, 143
Elmogen, 124
Enalapril, 46, 125, 128
Enap, 125, 128
Enap H, 128
Enbecin, 132, 153
Endometril, 134
Envacar, 125
Ephedrin, 150
Eprazinom, 150
Erazon, 143, 144
Ergotyl, 78, 134
Eritromicin, 139
Eryfer, 122
Erythromotrop, 139
Erytromicin, 139
Esperson, 94, 131
Essaven, 128
Essentiale forte, 120
Etambutol, 140
Etamol, 140
Etamsilat, 122
Etil biskumacetat, 122
Etilefrin, 125
Etodolac, 143
Etodolak, 143
Etofenamat, 144
Etogel,, 144
Etosuksemid, 146
Eurax, 131
Eutizon B6, 142
Faktu, 128
Famosan, 120
Famotidin, 120
Farmacyclin, 132
Fasigyn, 140, 148
Favistan, Hemotirox, 137
Febricet, 145
Fedrilat, 150
Fendilin, 127
Fenilbutazon, 143, 144
Feniramin, 149
Fenitoin natriumi, 146
Fenobarbiton, 147
Fenofibrat, 125
Fenoksimetil penicilin kaliumi, 139
Fenorin, 80, 149
Fenoterol bromid, 149, 151
Fentanil, 145
Feri (Fe) protein sukcinat, 122
Fero (Fe) fumarat, 122
Fero (Fe) glicin sulfat, 122

Fero sulfat, 122
Ferro gradumet, 122
Festal,, 120
Finalgon, 144
Flagyl, 136, 139, 148
Flonivin BS, 121
Flormidal, 146
Flufenazin, 147
Flufenazin klorid, 147
Flugalin, 143
Fluocinolon acetonid, 131
Fluocinonid, 131
Fluokortolon, 132, 153
Flurbiprofen, 143
Fluzepam, 39, 146
Folkodin, 80, 150
Fosfat alumini, 117
Fosfat klorohin, 143
Frilavon, 112, 135
Furosemid, 126
Fusidin, 131, 141
Galitidin, 118
Galitifen, 150
Gama benzenheksaklorid, 131
Gamex, 131
Garamicin, 131, 152
Gastal, 118
Gastrozem, 118
Gatox, 131
Gelusil – Lac, 118
Gemfibrozil, 124
Gentamicin, 108, 110, 111, 131, 152, 161
Gentamycin, 131, 152
Geocorton, 101, 132
Geonistin, 136
Gilurytmal, 125
Glaucin fosfat, 150
Glaumol, 152
Glibedal, 117
Glibenklamid, 117
Gliceril trinitrat, 126
Glimepirid, 117
Glucophage, 118
Gluformin, 118
Gnadion, 150
Griseof ulvin, 140
Gvanfacin, 125
Gvanoksan, 125
Gyno Dactanol, 136
Gyno Daktarin, 136
Heferol, 122
Helicocin, 142
Hemomycin, 140
Hemopres Moduretic, 128
Hepathrombin, 128
Hepathrombin H, 128
Hexifen, 35, 146
Hiconcil, 138
Hidokortizon, 131
Hidroksid Al,, 118
Hidrotalcit, 119
Himekromon, 118
Hipromeloz, 152
Histazol, 117
Hollesta, 128
Homatropin, 152
Hydocortison, 131
Hydrocyclin, 132
Hydrophyllin, 150
Ibuprofen, 143, 144
Imidin, 149
Indapamid, 123
Inderal,, 125
Indocid, 143
Indometacin, 143, 159
Intal, 150
Interferon, 152
Isoniazid, 140
Isoptin, 125
Isosorb, 124
Izomonit, 126
Izoniazid, 140, 142
Izopamil, 125
Izosorb R, 124
Izosorbid dinitrat, 124

Izosorbid mononitrat, 126
Jecoderm, 133
Juprenil, 146
K, 180
Kalcijev karbonat,, 118
Kalium, 118
Kamilofin, 117
Kansen, 130, 136
Kaptopril, 123
Karbahol, 152
Karbamazepin, 147
Karbazokromsulfat natriumi, 122
Karbocistein, 149
Karbonat kalciumi, 118, 120, 121
Karbonat litiumi, 147
Katalip, 125
Katoko, 152
Katopil, 123
Kavitamin, 119
Kenalog, 133, 137
Kenalog G, 133
Kenalog S, 133
Ketokenazol, 131, 141, 148
Ketonal, 143, 144
Ketoprofen, 143, 144
Ketotifen, 150
Kinidin drule, 126
Kinidin sulfat, 126
Klamoxin, 142
Klavocin, 142
Klimicin, 140
Klindamicin, 140
Kloksacilin, 139
Klometol, 118
Klonidin, 124
Kloramfenikol, 130, 139, 152
Klorazepam, 147
Klordiazepoksid, 147
Klorfenamin, 119
Klorid kaliumi, 118
Klormidazol, 131
Klorpiramin, 119, 132
Klorpromazin, 146
Klorpropamid, 117
Klorzoksazon, 143, 144
Klotrimazol, 130, 136
Klozapin, 147
Knavon, 143
Kodein fosfat, 149
Kolekalciferol, 119
Korapies, 126
Krezolsulfon formaldehid, 128, 136
Kromoglikat natriumi, 150
Krotamiton, 131
Ksantinol nikotinat, 124
Kuterid, 130, 132
Kuterid G, 132
Lactobacillus bifidus, 119
Lactobacilus acidofilus, 136
Ladiomil, 146
Laktovag, 136
Lamox, 150
Lanatozid C, 124
Lanicor, 60, 125
Lanitop, 124
Lanzul, 119
Largactil, 35, 146
Lasix, 40, 46, 126
Lasonil, 129
Lecedil, 120
Legofer, 122
Legravan, 112, 135
Lekoptin, 125
Lekotam, 146
Lekovit C - Ca, 121
Lentanil, 145
Lentostamin, 119
Leponex, 147
Lescoprid, 123
Lesux, 117
Levantin, 134
Levopromazin, 147
Levotiroksin, 137

Lexaurin, 146
Lexilium, 146
Librium, 59, 147
Lidaprim, 142
Lincochem, 140
Lincocin, 140
Linestrenol, 134
Linex, 121
Linkomicin, 140
Lipomal, 126
Lipostabil, 129
Litium karbonat, 147
Lizat bakterje, 149
Locacorten N, 133
Locacorten Tar, 133
Locacorten Vioform, 133
Locasalen, 133
Lometazid, 40, 129
Lontermin, 150
Loperamid, 119
Lopion, 126
Loram, 147
Lorazepam, 147
Lorsilam, 147
Losec, 119
Lotrison, 133
Lyobif, 119
Lyogen, 147
Macropen, 140
Madopar, 147
Madopar HBS, 147
Majsolin, 147
Maninil, 117
Maprotilin, 146, 147
Masigel K, 118
Mazepin, 147
Mebendazol, 140, 148
Mebeverin, 119
Medazepam, 146
Medazol, 136, 139, 148
Medigoksin, 124
Medilax, 85, 121
Meksiletin, 126
Mellerete, 147
Melleril, 147
Mendiaxon, 118
Menondion, 119
Meprobamat, 147, 170
Mesterolon, 137
Metablen, 152
Metaciklin, 141
Metformin, 118
Metforminë, 118
Methyldopa, 123
Methylergometrin, 134
Metildopa, 59, 60, 123, 128, 156, 159, 160, 161, 162, 165, 169, 170, 172, 175
Metilergometrin, 134
Metilfenobar-biton, 147
Metoklopramid, 118
Metoprolol, 124
Metosyn, 131
Metronidazol, 136, 139, 148
Mg dhe karbonat Mg, 118
Microgynon 30, 112, 135
Midazolam, 146
Midekamicin, 140
Mikoderm, 132
Mikonazol, 131, 132, 136
Milinor, 83, 131
Minebar, 126
Minepres, 126
Minoksidil, 131
Minsetil, 126
Miospray, 144
Miralgin, 145
Mitekol, 131
Mobicin, 138
Moditen, 147
Modolex, 87, 91, 129
Modolex plus, 129
Molicor, 126
Molsidomin, 126
Monizol, 126
Mracin, 152

Mucodin, 149
Mucofar, 150
Mucolen, 150
Mucosolvan, 150
Myambutol, 140
Myco Polycid, 131
Mycoseb, 141, 148
Mycosep, 131
Myoflex, 143
Nafazol, 105, 149
Naftidorfuril, 125
Nafzol, 149
Naklofen, 143
Nakom, 147
Naproksen natriumi, 143
Naproksen,, 143
Natrium pikosulfat, 119
Nebacettil, 132
Nebetol, 151
Negram, 46, 134
Neloren, 140
Neo Lemond, 133
Nicergolin, 123
Nifecard, 123
Nifedipin, 123
Nifelat, 123
Niflam, 143
Nifurtoinol, 134
Niklozamid, 141, 148
Nikopet, 134
Nimesulid, 143
Nimodipin, 126
Nimotop, 126
Nistatin, 131, 136, 141, 148
Nitrendipin, 126
Nitrepin, 126
Nitro Mack Retard,, 126
Nitrofurantoin, 46, 134, 162
Nitrofurantoin retard, 134
Nitroglicerin, 126
Nitroglicerol, 126
Nitroglycerin, 126
Nitroksolin, 134
Nizatidin, 118
Nizon, 137
Nizoral, 141, 148
Nobriten, 146
Nofocin, 134
Nolicin, 134
Norfloksacin, 134
Novalgetol, 145
Novocamid, 126
Novolax, 118
Nozinan, 147
Nystatin, 90, 131, 136, 141, 148
Obytin, 131
Ocutal, 152
Ofloksacin, 141
Oftalar, 152
Oikamid, 147
Oksatomid, 119
Oksazepam, 146
Oksiderin tartarat, 127
Oksimetazolin, 150
Oksitetraciklin, 136, 139, 153
Oldon, 146
Oligovit, 121
Olivin, 125
Omeprazol, 119
Omeprol, 119
Omnidrox, 141
Opagis, 119
Operil, 105, 150
Optilaza, 120
Orap forte, 147
Orbenin, 139
Orciprenalin sulfat, 149
Orferon, 122
Oromycosal, 141, 148
Oronazol, 131, 141, 148
Orvagil, 136, 139, 148
Ospen, 138
Otol H, 108, 153
Otomycin, 152
Otricorten, 105, 151
Oxetal, 119

Oxytetracyclin, 139
Paginol, 127
Palin, 134, 136
Palitrex, 138
Panadon, 145
Panatus, 150
Pangamat kalciumi, 118
Pankreatin, 120, 121
Panthenol, 119, 131
Panzynorm forte, 121
Paracetamol, 145
Paraflex, 143
Parafon, 144
Pefloksacin, 138
Pelentan, 58, 59, 122
Penbritin, 33, 138
Penbutolol, 127
Penicillin V, 139
Pentaeritritol tetranitrat, 125
Penthoxyphillin, 124
Pentilin, 124
Pentoksifilin, 124
Pentoksiverin, 150
Pentoral, 125
Pentrexyl, 33, 138
Peptoran, 119
Persadil, 122
Persantin, 122
Phemitoin, 147
Phenergan, 119, 131
Phenobarbiton, 35, 147
Phenylbutazon, 143, 144
Pholcodin, 150
Phosphalugel, 117
Pikosulfat natriumi, 119
Pilfud, 131
Pilokarpin, 153
Pimidel, 134
Pimozid, 147
Pipegal, 134
Pipem, 134
Piracetam, 147
Pirantel, 139, 148
Pirazinamid, 141
Pirenzepin, 118
Piretrin, 130
Piridoksin, 117
Piroksikam, 143, 144
Pizotifen, 145
Plibex, 120
Plimcol, 130
Plimycol, 136
Plivadon, 146
Plivit A, 119, 121
Plivit A + D3, 121
Plivit B1, 120
Plivit C, 120
Plivit D3, 119
PlivitB6, 117
Politiazid, 127
Polyflex, 129
Polygynax, 136
Poplibevit, 120
Povidon jod, 130, 136
Prajmalin, 127
Prajmalin bitartarat, 127
Praxiten, 146
Prazepam, 146
Prazosin, 126, 129
Prednison, 137
Prednizolon, 137
Presolol, 124
Prilazid, 127
Primidon, 147
Primotren, 142
Prinorm, 123
Probukol, 126
Prokainamid, 126, 162
Prokaterol, 150
Prolekofen, 127
Prometazin, 119, 131
Pronison, 137
Propafen, 127
Propafenon, 127
Propiltiouracil, 137
Propranolol, 46, 125

Proviron, 137
Pyrazinamid, 141
Ramipril, 127
Ranisan, 119
Ranital, 119
Ranitidin, 119
Redergin, 78, 127
Redicor, 127
Regaine, 131
Reglan, 118
Rekawan, 118
Remoxicam, 143, 144
Renese, 127
Renofan, 144
Resochin, 143
Retafer, 122
Retafol, 122
Retinol, 119, 121
Rifamor, 141
Rifampicin, 141
Rimactan, 141
Rinasekt, 105, 151
Rivotril, 147
Rondomycin, 141
Roxikam, 143
Rudakol, 119
Rupurut, 119
Rytmonorm, 127
Salbutamol, 102, 149
Sandomigran, 145
Sanovit, 121
Saridon, 146
Saroten, 146
Satar, 133
Scabitox, 130
Seldiar, 119
Selectol, 127
Selegilin, 146
Sequilar, 112, 135
Silapen, 138
Simvastatin, 128
Sinacilin, 138
Sinecod, 150
Sinelip, 124
Sinepres, 60, 129
Sinoderm, 131
Sinomar, 122
Siofor,, 118
Soltrik, 140, 148
Solvolan, 150
Soxinutin, 146
Spaglumat magneziumi, 152
Spalmotil, 149
Spironolakton, 123
Stanicid, 131, 141
Stederil, 112, 135
Stederil d, 112, 135
Stederil M, 112, 135
Stugeron forte, 124
Subcitrat bizmuti, 117
Sulfadiazinargjendi, 131
Sulfafurazol, 153
Sulfaguanidin, 141
Sulfasol, 153
Sulidamor, 143
Sulpirid, 145
Sumamed, 140
Sympatol, 127
Syncumar, 58, 59, 122
Synolar, 94, 131, 133
Synolar N, 133
Synopen, 119, 132
Taracef, 138
Tarlin, 143
Tefen, 117
Tegretol, 35, 147
Tenzimet, 129
Teofilin, 150, 174
Teotard, 150
Teramycin, 139
Terfenadin, 117
Terra Cortill, 132
Terramycin, 153
Tetidis, 147
Tetraciklin, 130, 138, 152
Tetrakain, 153

Tetrizolin, 153
Tiamazol, 137
Tiamin, 120
Tiaren, 129
Tifendil, 127
Timolol, 152
Tinidazol, 140, 148
Tinidil, 124
Tinset, 119
Tioridazin, 147
Toclase, 150
Tocopherol, 120
Tokoferol acetat, 120
Tramadol, 145
Trental, 124
Tresilikat Mg,, 118
Tretinoin, 130
Triagil, 140, 148
Triamcinolon, 133, 137
Trianol, 134
Triheksifenidil, 146
Trilaprim, 134
Trimetoprim, 134, 142
Trimosul, 142
Trinovum, 112, 135
Trirezid K, 129
Tritace, 127
Trodon, 145
Tromantadin, 132, 153
Tulip, 117
Turganil, 143
Tusidil, 150
Tussefane, 150
Tyrax, 137
Tyvoral, 137
Ulcodin, 119
Ulcosan, 119
Ulfamid, 120
Ultop, 119
Ultralan, 132, 153
Ultralan ophtamilcum, 153
Unipres, 126
Urapidil, 125
Uripam, 134
Urisept, 134
Urotrim, 134
Urutal, 153
Valium, 146
Valproat natriumi, 146
Vasilip, 128
Venor, 127
Ventolin,, 102, 149
Verapamil, 123, 125
Vermox, 140, 148
Vibramycin, 139
Vidaylin M, 121
Viloksazin, 147
Vipsogal, 133
Vipsogal SG, 133
Virolex, 130, 138, 152
Viru Merz Serol, 132, 153
Visine, 110, 153
Visiren, 141
Vitacid A, 130
Vitamin A + D3, 121
Vitamin AD, 121
Vitamin B1, 120
Vitamin B12, 120
Vitamin B6, 117
Vitamin C, 120
Vitamin E, 120
Vitamin K3, 119
Vivalan, 147
Vobenol, 137
Voltaren, 143, 144
Xanax, 147
Xani, 143
Yomesan, 141, 148
Yrinex, 128
Zocor, 128
Zorkaptil, 123
Zovirax, 46, 130, 138, 152
Zyloric, 143

Dr. sc. Zehadin Gashi

Lindi më 22 mars 1964 në Hoçë të Qytetit, Komuna e Prizreni. Shkollimin fillor e kreu në vendlindje, shkollimin e mesëm në gjimnazin 'Gjon Buzuku', drejtimi biologji-kimi në Prizren (1984), kurse fakultetin e farmacisë në Universitetin e Sarajevës(1989). Në vitin 1996 specializoi biokiminë klinike në Fakultetin e Mjekësisë në Universitetin e Tiranës. Aty vazhdoi edhe studimet pasuniversitare ku kreu magjistraturën (2002), kurse në vitin 2005 doktoroi dhe mori titullin doktor i shkencave të farmacisë.

Më 1989 punësohet në Barnatoren Spitalore në Qendrën Spitalore në Prizren. Në periudhën 1989-2005 punon mësimdhënës në Shkollën e Mesme të Mjekësisë në Prizren kur ligjëron lëndët Biokimi Mjekësore, Farmakognozi dhe Teknologji Farmaceutike. Për disa vjet ka qenë i angazhuar në SHHB 'Nëna Tereze', kurse gjatë luftës ka udhëhequr Sektorin e Farmacisë, që vepronte në kuadër të UÇK-së. Në vitin 2001 punësohet si shef i Departamentit të Laboratorëve të Biokimisë Klinike në Qendrën Spitalore Regjionale në Prizren.

Nga viti 1990 deri në vitin 2007 ishte drejtor i Ndërmarrjes për Prodhime Farmaceutike "BARKOS" në Prizren. Në vitin 2007 emërohet kryeshef ekzekutiv i Agjencionit të Kosovës për Produkte dhe Pajisje Mjekësore.

Nga vitin 2001 angazhohet ligjërues në Fakultetin e Farmacisë në Tetovë, nga viti 2004 ligjërues në Universitetin Mjekësor 'Rezonanca' në Prishtinë, kurse nga vitit 2008 angazhohet ligjërues në Fakultetin e Mjekësisë në Seksionin e Farmacisë në Prishtinë, si dhe bashkëpunëtor i jashtëm në Fakultetin e Mjekësisë në Departamentin e Farmacisë në Tiranë.

Deri më tash ka botuar:

Barnat - të dhëna Praktike, 1996, Klasifikimi Ndërkombëtar i Barnave ATC/DDD, 1999, Shëndeti dhe Barnat, 2001, Teknologjia Farmaceutike I, 2001, Si të ndikojmë efektshmërinë e analizave laboratorike, 2002, Teknologjia farmaceutike II, 2004, Manuali i Medikamenteve/ bashkautor, Tiranë 2005, Receptura Magjistrale dhe Galenike, Prishtinë 2007.

Ishte botues dhe kryeredaktor i revistës "Informatori Farmaceutik Mjekësor".

Si autor dhe bashkautor ka botuar mbi 23 artikuj, tre prej tyre me recension ndërkombëtar në revistat ndërkombëtare.

Është pjesëmarrës në më shumë se 300 takime shkencore(kongrese, simpoziume etj.)kombëtare e ndërkombëtare.

Jeton në Prizren.